

หมวดที่ 9

เค้าโครงเรื่อง

อำนาจและหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

สาระสำคัญ

1. การใช้อำนาจในการพิจารณาของศาล
2. อำนาจที่จะให้ตัวความมาศาลและไต่ถามถ้อยคำ
3. วิธีปฏิบัติในเรื่องคำขอแถลง
4. วิธีปฏิบัติในเมื่อคู่ความคัดค้านข้อความหรือคำสั่งหรือคำชี้ขาด
5. การคำนวณ การขยายและการย่นระยะเวลา
6. การวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น
7. การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ
8. การดำเนินกระบวนการพิจารณาในต่างประเทศ
9. การโอน การรวมการพิจารณาและการแยกพิจารณาคดี
10. ละเมิดอำนาจศาล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาหมวดที่ 9 นี้แล้ว ทำให้นักศึกษา

(1) ทราบว่าศาลจะใช้อำนาจนอกเขตศาลไม่ได้ เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 15 และ 16

(2) ทราบถึงอำนาจศาลที่จะเรียกตัวความมาศาล แม้ว่าตัวความนั้นจะมี หนายความว่าต่างแก็ต่างอยู่แล้วก็ตาม

(3) ทราบถึงวิธีปฏิบัติต่อศาลในระหว่างการพิจารณา หากประสงค์จะขอให้ศาลมี คำสั่งอย่างใดจะต้องทำเป็นคำขอหรือคำแถลง

- (4) ทราบถึงการดำเนินคดีในศาลนั้นจะต้องมีกำหนดระยะเวลา ซึ่งกำหนดระยะเวลานั้นอาจกำหนดไว้ใน ป.วิ.แพ่ง ศาลเป็นผู้กำหนด หรือกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น และกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่อก็ได้
- (5) ทราบถึงวิธีการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น และการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ
- (6) ทราบถึงหลักเกณฑ์การโอนคดี การรวมการพิจารณา การแยกพิจารณาคดีว่าจะต้องทำอย่างไร
- (7) ทราบถึงอำนาจศาลที่จะออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความ เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็วและทราบถึงการกระทำอันเป็นการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

หมวดที่ 9

อำนาจและหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

บทที่ 1

การใช้อำนาจในการพิจารณาของศาล

ปกติแล้วศาลย่อมมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีได้แต่ภายในเขตอำนาจของศาลนั้น จะไปดำเนินกระบวนการพิจารณายังเขตศาลอื่นอันนอกเขตอำนาจที่ตนมีอยู่ไม่ได้ เช่น ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ย่อมมีอำนาจทำการพิจารณาได้แต่ในเขตของจังหวัดสุพรรณบุรีเท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า เขตอำนาจของศาลหนึ่ง ๆ จะต้องเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้โดยในเขตหรือนอกเขตแล้ว การงานของศาลต่าง ๆ จะก้าวก้าวซึ่งกันและกันไม่เป็นระเบียบ แต่อย่างไรก็ตามถ้าจะห้ามไม่ให้ศาลใช้อำนาจนอกเขตศาลเสียเด็ดขาดทีเดียว จะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลไม่สะดวก เนื่องจากมีกิจการบางอย่างจำเป็นที่ศาลจะต้องทำนอกเขตศาลที่ตนมีอำนาจอยู่ เช่น การออกหมายจับ หากบังคับให้หมายจับของศาลใดใช้ได้แต่เฉพาะในเขตศาลนั้นแล้ว การจับกุมตามหมายก็จะไร้ผล เพราะผู้ถูกจับอาจหลบหนีไปอยู่ในเขตศาลอื่น ต้องมาขอหมายจับกันใหม่ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อดังนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นให้ศาลใช้อำนาจนอกเขตศาลได้ในมาตรา 15 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ศาลใช้อำนาจนอกเขตศาล เว้นแต่

(1) ถ้าบุคคลผู้ที่จะถูกซักถามหรือถูกตรวจ หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือสถานที่ ซึ่งจะถูกรวมได้ยกเรื่องเขตศาลขึ้นคัดค้าน ศาลจะทำการซักถามหรือตรวจตั้งว่านั้นนอกเขตศาลก็ได้

(2) ศาลจะออกหมายเรียกคู่ความ หรือบุคคลนอกเขตศาลก็ได้ ส่วนการที่จะนำบทบัญญัติมาตรา 31, 33, 108, 109 และ 111 แห่งประมวลกฎหมายนี้และมาตรา 147 แห่งกฎหมายลักษณะอาญามาใช้บังคับได้นั้น ต้องให้ศาลซึ่งมีอำนาจในเขตศาลนั้น สลักหลังหมายเสียก่อน

(3) หมายบังคับคดีและหมายของศาลที่ออกให้จับและกักขังผู้ใดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้อาจบังคับได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ

ในกรณีที่มีการบังคับคดีนอกเขตศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายื่นคำแถลง หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานให้ศาลที่จะมีการบังคับคดีทราบในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลที่จะมีการบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีโดยไม่ชักช้า และให้ศาลนั้นดำเนินการไปเสมือนหนึ่งเป็นศาลที่บังคับคดีแทนตามมาตรา 302 วรรคสาม”

ตามบทบัญญัติในมาตรา 15 นี้ แยกพิจารณาได้ 3 กรณีคือ

1. การซักถาม หรือการตรวจบุคคล ททรัพย์ หรือสถานที่นอกเขตศาล
2. การออกหมายเรียกคู่ความ หรือบุคคลนอกเขตศาล
3. หมายบังคับคดี หมายจับและกักขัง

1. การซักถามหรือการตรวจบุคคล ททรัพย์ หรือสถานที่นอกเขตศาล

1) กรณีที่จะเป็นการซักถามบุคคลนอกเขตศาล หมายถึงการเดินทางเผชิญสืบนอกสถานที่ ศาลจะต้องออกไปซักถามบุคคลนั้นจนถึงที่อยู่ หรือที่ทำการงาน เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาคดี เช่น ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีต้องการจะซักถามนายนิพนธ์ ซึ่งคู่ความระบุว่ายังเป็นพยานและมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดนครปฐม ถ้าปรากฏว่านายนิพนธ์ป่วยหนักไม่อาจไปเบิกความที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีได้ และนายนิพนธ์ยินดีให้ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุพรรณบุรีไปเผชิญสืบที่บ้านของตน ดังนี้ ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ก็มีอำนาจออกไปเผชิญสืบได้

2) กรณีที่จะเป็นการตรวจบุคคลนอกเขตศาล หมายถึงการเดินทางเผชิญสืบเพื่อตรวจบุคคลนั้น ซึ่งต่างกับการเผชิญสืบในกรณีแรก การเผชิญสืบในกรณีแรกเป็นเรื่องซักถามบุคคล แต่การเดินทางเผชิญสืบในกรณีนี้เป็น การตรวจบุคคล เช่น นายชินโจทก์ฟ้องว่านายชัยทำร้ายร่างกายนายชินบาดเจ็บสาหัส ทนทุกข์เวทนาเกินกว่า 20 วัน และเรียกค่าสินไหมทดแทน ถ้าศาลจังหวัดมีนบุรีเจ้าของคดีประสงค์จะตรวจดูบาดแผลของนายชินโดยเห็นสมควรเอง หรือโดยโจทก์ร้องขอเช่นนี้ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดมีนบุรีมีอำนาจเดินทางเผชิญสืบไปตรวจดูบาดแผลนายชินได้ ถ้านายชินไม่คัดค้านเรื่องเขตศาล แม้นายชินจะอยู่นอกเขตศาลจังหวัดมีนบุรีก็ตาม

3) กรณีที่เป็นการตรวจทรัพย์สิน หรือสถานที่นอกเขตศาล หมายถึงการเดินทาง เฝ้าจับกุมนอกสถานที่ เพื่อตรวจทรัพย์สินหรือสถานที่ ซึ่งคู่ความระบุน่าจะเป็นพยาน เช่น คู่ความพิพาทกันเรื่องกรรมสิทธิ์แห่งที่ดิน ซึ่งอยู่นอกเขตศาลที่กำลังพิจารณาคดี ถ้าเจ้าของทรัพย์สินหรือเจ้าของสถานที่ไม่คัดค้านเรื่องเขตอำนาจศาล ผู้พิพากษาของศาลที่กำลังพิจารณาคดีอยู่ชอบที่จะออกไปทำการตรวจที่ดินนั้นได้

อย่างไรก็ดี การใช้อำนาจนอกเขตศาลตามข้อ 1, 2 และข้อ 3 นี้ จะต้องอาศัยความยินยอมจากบุคคลผู้จะถูกซักถาม หรือถูกตรวจ หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือเจ้าของสถานที่ที่จะต้องถูกตรวจเท่านั้น จึงจะใช้อำนาจนอกเขตศาลได้เพียงแต่ศาลเจ้าของท้องที่ที่บุคคลผู้ซักถามหรือถูกตรวจ หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือสถานที่ที่จะต้องถูกตรวจอยู่ในเขตให้ความยินยอม จะถือเป็นความยินยอมอันเป็นเหตุให้ใช้อำนาจนอกเขตศาลไม่ได้

2. การออกกฎหมายเรียกคู่ความ หรือบุคคลภายนอก

ตามธรรมดาแล้วศาลใดศาลหนึ่งมีอำนาจออกหมายเรียกคู่ความหรือบุคคลได้ทั่วไป แม้คู่ความหรือบุคคลผู้นั้นจะอยู่นอกเขตอำนาจศาล ที่ว่าหมายเรียก เช่น หมายเรียกพยานบุคคล หมายเรียกให้จำเลยยื่นคำให้การ หมายเรียกให้ลูกหนี้มาศาล ฯลฯ แต่มีบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลที่ออกหมายเรียกจะต้องส่งหมายเรียกไปให้ศาล ซึ่งมีเขตอำนาจหลักหลังหมายเสียก่อน จึงจะมีผลตามกฎหมาย ซึ่งหมายเรียกดังกล่าวมีดังนี้ คือ.-

1) การออกหมายเรียกให้ตัวความมาศาลด้วยตนเอง ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 19 หรือหมายเรียกลูกหนี้หรือบุคคลอื่นมาในการไต่สวนตามมาตรา 277 ถ้าหากผู้รับหมายเรียกขัดขืนก็ย่อมมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

2) การออกหมายเรียกให้พยานไปศาล พยานที่ได้รับมอบหมายเรียกโดยชอบจำต้องไป ณ สถานที่ และตามวัน เวลาที่กำหนดไว้ในหมาย มิฉะนั้น อาจจะถูกศาลออกหมายจับ และเอาตัวกักขังไว้ได้ตามมาตรา 111(2) และย่อมมีความผิดฐานขัดหมายศาล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 ด้วย

3. หมายบังคับคดี หมายจับและกักขัง

การออกหมายจับ ที่ว่าหมายของศาลที่ออกให้จับและขังตามประมวลกฎหมายนี้ เช่น หมายจับและกักขังจำเลย ตามมาตรา 254 หมายจับและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามมาตรา 299

หมายบังคับคดี หมายบังคับคดีที่ออกตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 275 นั้น สามารถที่จะบังคับนอกเขตศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้นได้ โดยเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานบังคับคดียื่นคำแถลงต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สิน และบุคคลที่จะต้องถูกบังคับ หรือแจ้งพนักงานบังคับคดีรายงานให้ศาลที่มีเขตอำนาจทราบว่าจะต้องมีการบังคับคดีต่อทรัพย์สิน หรือบุคคลที่อยู่ในเขตศาลนั้น เมื่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สินหรือบุคคลที่จะต้องถูกบังคับได้รับคำแถลงหรือรายงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว เห็นว่า คำแถลงและรายงานนั้นเป็นจริงก็ต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีตามคำแถลงหรือรายงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น

ที่กล่าวมาเป็นเรื่องศาลใช้อำนาจนอกเขตศาลตามมาตรา 15 ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจนอกเขตศาล โดยศาลที่จะใช้อำนาจนั้นเป็นผู้ทำการเอง ถ้าศาลที่ใช้อำนาจนั้นไม่ทำเองย่อมมอบหมายให้ศาลที่มีเขตอำนาจเหนือมูลกรณีนั้น ทำการแทนได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 16 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าศาลจะต้องทำการซักถามหรือตรวจ หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ

(1) โดยศาลชั้นต้นศาลใด นอกเขตศาลนั้น หรือ

(2) โดยศาลแพ่งหรือศาลอาญา นอกเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี หรือโดยศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา

ให้ศาลที่กล่าวแล้วมีอำนาจที่จะแต่งตั้งศาลอื่นที่เป็นศาลชั้นต้นให้ทำการซักถาม หรือตรวจภายในบังคับบทบัญญัติมาตรา 102 หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนได้”

ตามบทบัญญัติในมาตรา 16 นี้ แยกออกพิจารณาได้ 2 ประการคือ

1. ศาลมีอำนาจมอบให้ศาลอื่นดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนได้
2. ผลของการมอบหมายให้ศาลอื่นดำเนินกระบวนการพิจารณาแทน

1. ศาลมีอำนาจมอบให้ศาลอื่นดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนได้

ศาลชั้นต้นอื่นนอกจากศาลแพ่ง โดยปกติจะใช้อำนาจนอกเขตศาลนั้นไม่ได้ (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 19 ใช้อำนาจศาลแพ่งพิจารณาคดีเกิดนอกเขตศาลได้) เว้นแต่จะได้กระทำได้ที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 15 ซึ่งเป็นการใช้อำนาจนอกเขตศาลโดยศาลที่จะใช้อำนาจนั้นเป็นผู้ทำการเอง ถ้าศาลที่จะใช้อำนาจนั้นไม่ทำเอง ป.วิ.แพ่ง มาตรา 16(1) จึงให้อำนาจศาลชั้นต้นนั้นตั้งศาลชั้นต้นอื่นที่อยู่ในเขตอำนาจให้ทำการแทนให้ได้ เช่น คดีของศาลจังหวัดสุพรรณบุรีที่จะต้องไปทำการเดินเผชิญสืบพยาน

ซึ่งเจ็บป่วยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ถ้าศาลจังหวัดสุพรรณบุรีไม่ลงไปเดินเผชิญสืบด้วยตนเอง ก็ชอบที่จะแต่งตั้งให้ศาลจังหวัดกาญจนบุรีเดินเผชิญสืบแทนได้

ศาลแพ่ง อันที่จริงศาลแพ่ง ศาลอาญาก็เป็นศาลชั้นต้นนั่นเอง (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 2) แต่การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 16 บัญญัติถึงศาลชั้นต้นแล้วยังบัญญัติถึงศาลแพ่ง ศาลอาญาก็ ทั้งนี้ เพราะว่าศาลแพ่งเป็นศาลพิเศษที่สามารถรับพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดนอกเขตจังหวัด กรุงเทพมหานครได้ (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 19) ดังนั้น คดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแพ่ง หากศาลแพ่งจำเป็นต้องสืบพยานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น ศาลแพ่งชอบที่จะเดินเผชิญสืบได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 15) แต่ถ้าศาลแพ่งเห็นว่า การที่จะต้องไปเดินเผชิญสืบในท้องที่อื่นนอกเขตกรุงเทพมหานคร อันอยู่ห่างไกลท้องที่ของศาลย่อมเป็นการลำบาก มาตรา 16(2) จึงให้อำนาจศาลแพ่ง แต่งตั้งศาลชั้นต้นอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตอำนาจทำการแทนได้ เช่นเดียวกับอำนาจศาลชั้นต้นอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา โดยปกติย่อมมีอำนาจวินิจฉัยคดีได้ โดยเพียงแต่พิจารณาฟ้องอุทธรณ์ หรือฎีกา คำแก้อุทธรณ์หรือฎีกา และพยานหลักฐานทั้งปวงที่ปรากฏในสำนวนความที่ศาลล่างส่งมาให้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น โดยไม่ต้องดำเนินการนั่งพิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ แต่ถ้าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีตรวจสอบสำนวนแล้วยังไม่เป็นที่พอใจในการพิจารณาและพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวน ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็มีอำนาจที่จะกำหนดประเด็นที่ทำการสืบมาแล้วใหม่หรือจะสืบพยานเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรก็ได้ ดังนี้เมื่อศาลอุทธรณ์หรือฎีกามีคำสั่งให้สืบพยานใหม่หรือสืบพยานเพิ่มเติม ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีจะทำการสืบพยานด้วยตนเอง หรือจะแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นอยู่ในเขตอำนาจดำเนินการแทนตามมาตรา 16(2) ก็ได้

วิธีการในมาตรา 16 ในทางปฏิบัติเรียกว่า “ส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นสืบ” โดยส่งประเด็นพร้อมด้วยสำนวนคดีไปให้ศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจสืบพยานให้ เมื่อสืบแล้วศาลนั้นก็ส่งประเด็นคืนไปยังศาลเจ้าของสำนวน

ข้อสังเกต ศาลมีอำนาจแต่งตั้งศาลอื่นนั้นจะเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ได้ ส่วนศาลที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นจะต้องเป็นศาลชั้นต้นเท่านั้น ศาลชั้นต้นจะมอบหมายให้ศาลอุทธรณ์ดำเนินกระบวนการพิจารณาแทน หรือศาลฎีกาจะมอบหมายให้ศาลอุทธรณ์ดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนมิได้

2. ผลของการมอบหมายให้ศาลอื่นดำเนินกระบวนการพิจารณาแทน

ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลแพ่ง หรือศาลชั้นต้นใด ๆ จะแต่งตั้งศาลชั้นต้นอื่นให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนให้ นั้น ถ้าเป็นเรื่องให้ศาลชั้นต้นอื่นไปทำการซักถาม หรือตรวจแล้วจะต้องอยู่ภายในบังคับบทบัญญัติ มาตรา 102 เรื่องส่งประเด็นไปสืบ กล่าวคือ ศาลชั้นต้นอื่นที่ได้รับแต่งตั้งนั้นมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับศาลที่พิจารณารวมทั้งอำนาจที่จะมอบให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในศาลนั้นหรือตั้งศาลอื่นให้ทำการสืบพยานหลักฐานแทนต่อไปด้วย โดยได้รับความยินยอมจากศาลเจ้าของสำนวนก่อน

อย่างไรก็ตาม อำนาจในการสั่งว่าคู่ความฝ่ายใดขาดนัดพิจารณา เป็นอำนาจของศาลเจ้าของสำนวนเท่านั้น นัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 863/2504 ข้อเท็จจริงที่ว่าโจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน แต่พยานโจทก์ที่จะต้องสืบในวันแรกมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดเพชรบุรี เจ้าของสำนวนจึงส่งประเด็นไปให้ศาลจังหวัดเชียงใหม่สืบปรากฏว่าโจทก์และพยานไม่ไปศาลจังหวัดเชียงใหม่ตามกำหนดนัด ดังนี้ ศาลจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นศาลที่รับมอบหมายให้ดำเนินการแทนจะสั่งว่าโจทก์ขาดนัดพิจารณาไม่ได้

สำหรับอำนาจพิเศษซึ่งศาลมีอยู่แล้วโดยทั่วไปนั้น ศาลที่รับมอบหมายยอมใช้อำนาจนั้นได้เสมอ แม้จะไม่มี การมอบหมายให้ใช้อำนาจนั้นด้วย เช่น อำนาจในการถามพยาน อำนาจในการออกข้อกำหนดใด ๆ อำนาจในการสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล

เมื่อศาลที่พิจารณาคดีได้แต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นอื่นดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแทนแล้ว คู่ความอาจขอตามไปฟังการพิจารณาคดียังที่ได้รับมอบหมายก็ได้ กรณีเช่นนี้ศาลที่ได้รับแต่งตั้งต้องแจ้งกำหนดสืบพยานหลักฐานให้ผู้ขอทราบล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าเจ็ดวัน ซึ่งคู่ความที่ไปฟังการพิจารณานั้นชอบที่จะใช้สิทธิได้เสมือนหนึ่งว่ากระบวนการพิจารณานั้นได้ดำเนินในศาลที่พิจารณาคดี

นอกจากนี้ ศาลเจ้าของสำนวนต้องส่งสำเนาคำฟ้องและคำให้การ พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานอื่น ๆ อันจำเป็น เพื่อสืบพยานหลักฐานไปยังศาลที่ได้รับแต่งตั้ง กรณีที่คู่ความอ้างอิงพยานหลักฐานมิได้แสดงความจำนงที่จะไปนั่งฟังการพิจารณา ศาลเจ้าของสำนวนก็ควรแจ้งให้ศาลที่รับแต่งตั้งได้ทราบด้วย เมื่อสืบพยานหลักฐานเสร็จแล้วให้เป็นหน้าที่ของศาลที่รับแต่งตั้งจะต้องส่งรายงานที่จำเป็น และเอกสารอื่น ๆ ทั้งหมดอันเกี่ยวข้องในการสืบพยานหลักฐานไปยังศาลที่พิจารณาคดี

บทที่ 2

อำนาจที่จะให้ตัวความมาศาลและไกล่เกลี่ย

ในการพิจารณาคดีแพ่งนั้นมีลักษณะ เช่นเดียวกับการพิจารณาคดีอาญาที่ต้องกระทำในศาลโดยเปิดเผย แต่ยังมีข้อแตกต่างกันประการหนึ่งคือ ในคดีแพ่ง เมื่อตัวความแต่งตั้งทนายความให้ว่าต่างแก้ต่างแล้ว ตัวความไม่จำเป็นต้องมาศาลอีกเลย เพราะทนายความย่อมมีอำนาจดำเนินการแทนได้ทุกอย่าง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 62) ส่วนคดีอาญาการพิจารณาจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย คู่ความฝ่ายที่เป็นจำเลยจึงต้องมาศาล (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172) สำหรับในคดีแพ่งนั้นคู่ความหมายถึง “บุคคลผู้ยื่นคำฟ้องหรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมายหรือในฐานะทนายความ” (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(11)) จากข้อความดังกล่าวนี้ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “คู่ความ” ย่อมหมายความว่า ทนายความด้วย แต่ยังมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบางมาตราที่บัญญัติถึงคำว่า “คู่ความ” ให้หมายถึงตัวความเท่านั้น มิได้หมายรวมถึงทนายความด้วย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 20 ทวิ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจของศาลที่จะเรียกให้ตัวความมาศาล เพื่อศาลไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 บัญญัติว่า “ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น ๆ จะได้มีทนายความว่าต่างแก้ต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่า การที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง”

มาตรา 20 บัญญัติว่า “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใดให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

มาตรา 20 ทวิ บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มิทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้”

เมื่อเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

หัวข้ออธิบาย

1. ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง
2. ศาลมีอำนาจไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกัน
3. หลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ย
4. ผลของการที่ศาลใช้อำนาจเรียกคู่ความมาศาล และไกล่เกลี่ย

1. ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง ซึ่งหมายถึงการสั่ง “คู่ความ” เท่านั้น หากได้หมายรวมไปถึงพยาน หรือบุคคลภายนอกใด ๆ ไม่ แม้ว่าคู่ความจะมีทนายความว่าต่างแก้อยู่แล้วก็ตาม คำว่า “คู่ความ” ในที่นี้หมายถึงเฉพาะตัวความเท่านั้นมิได้หมายรวมถึงทนายความด้วย (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 102/2507 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ทนายจำเลยมาศาลทุกนัดที่มีการไต่สวนกรณีเช่นนี้ทนายจำเลยไม่มีฐานะเป็นคู่ความตาม ป.วิ.แพ่งมาตรา 19 ฉะนั้น การที่ทนายจำเลยไม่มาศาลตามคำสั่งศาลจึงไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 31(5) และมาตรา 19) สำหรับระยะเวลาในการสั่งให้คู่ความมาศาล กฎหมายมิได้กำหนดว่าศาลต้องสั่งเมื่อใด แต่อย่างไรก็ตามต้องสั่งก่อนศาลมีคำพิพากษา

2. ศาลมีอำนาจไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ที่ศาลใช้อำนาจสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเองก็เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันในข้อพิพาท เพราะคดีแพ่งนั้นเป็นการพิพาทกันในเรื่องสิทธิ และหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง คู่ความจึงอาจตกลงกันหรือประนีประนอมกันได้เสมอ การให้ตัวความมีโอกาสพบปะและทำความเข้าใจกันจะนำไปสู่ช่องทางที่จะทำให้ตกลงกันได้ ทั้งนี้เป็นเพราะตัวความเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ข้อเท็จจริงบางอย่างเป็นเรื่องที่ตัวความเท่านั้นที่ทราบได้

3. หลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ย เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ

3.1 ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

3.2 ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความประนีประนอมกัน

3.3 หลักเกณฑ์ และวิธีการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอมรวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. ผลของการที่ศาลใช้อำนาจเรียกคู่ความมาศาลและไกล่เกลี่ย

4.1 เมื่อศาลสั่งให้คู่ความฝ่ายใดมาศาล แต่คู่ความฝ่ายนั้นไม่มาโดยมิได้แจ้งให้ศาลทราบ หรือแจ้งแต่ศาลไม่อนุญาต เพราะไม่มีเหตุอันสมควร คู่ความฝ่ายนั้นมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 31(5)

4.2 เมื่อศาลสั่งให้มาศาล คู่ความดังกล่าวยอมมาแต่ไม่ยอมตอบคำถามใด ๆ ของศาล หรือแม้แต่การออกความเห็นใด ๆ ศาลจะลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้ และจะขังไว้จนกว่าจะยอมตอบคำถามมิได้เพราะ “คู่ความ” มิใช่ “พยาน” ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 110 และมาตรา 111

4.3 เมื่อคู่ความมาศาลตามคำสั่งศาลแต่ไม่ยอมตกลง หรือประนีประนอมยอมความกัน ศาลจะบังคับในทางใดหาได้ไม่ คงได้แต่ดำเนินการพิจารณาต่อไป

4.4 เมื่อคู่ความมาศาลตามคำสั่ง และยอมตกลง หรือประนีประนอมยอมความกัน ศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งตามยอม ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 138 โดยทำคำพิพากษาตามยอมนั้น แล้วชี้ขาดบังคับคดีไปตามที่ตกลงกัน

บทที่ 3

วิธีปฏิบัติในเรื่องคำขอคำแถลง

ในการดำเนินคดีแพ่งของคู่ความในศาลนั้น มิใช่มีแต่เพียงการยื่นคำฟ้อง และคำให้การเท่านั้น ในระหว่างพิจารณาคดี อาจจะมีการขอให้ศาลมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด หรือแถลงอธิบายข้อเท็จจริงใด ๆ ให้ศาลทราบด้วย เช่น คู่ความยื่นคำขอต่อศาล เพื่อให้ศาลออกหมายเรียกพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106 หรือขอให้ศาลชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายตามมาตรา 24 หรือคู่ความอาจตกลงกันกะประเด็นพิพาท โดนยื่นคำแถลงร่วมกันต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 182 วรรคสอง การที่จะทำคำขอหรือคำแถลงใด ๆ ก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อคู่ความฝ่ายใด เสนอคำขอหรือคำแถลงต่อศาล”

(1) ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติว่า คำขอหรือคำแถลงที่คู่ความได้ทำในศาลด้วยวาจาได้ แต่ศาลต้องจดข้อความนั้นลงในรายงาน หรือจำกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง หรือยื่นคำแถลงเป็นหนังสือก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

(2) ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้ว่า คำขออันใดจะทำได้แต่ฝ่ายเดียว ห้ามมิให้ศาลทำคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ โดยมีให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือคู่ความอื่น ๆ มีโอกาสคัดค้านก่อน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติของประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด

(3) ถ้าประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้ว่า คำขออันใดอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียวแล้วให้ศาลมีอำนาจที่จะฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ ก่อนออกคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ ได้ เว้นแต่ในกรณีที่คำขอนั้นเป็นเรื่องขอหมายเรียกให้การหรือเพื่อยึด หรืออายัดทรัพย์สินก่อนคำพิพากษา หรือเพื่อให้ออกหมายบังคับหรือเพื่อจับ หรือกักขังจำเลย หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(4) ถ้าประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้ว่า ศาลต้องออกคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่ได้เสนอต่อศาลนั้นโดยไม่ต้องทำการไต่สวนแล้วก็ให้ศาลมีอำนาจทำการไต่สวนได้ตามที่เห็นสมควรก่อนมีคำสั่งตามคำขอนั้น

ในกรณีเรื่องใดที่ศาลอาจออกคำสั่งได้เอง หรือต่อเมื่อคู่ความมีคำขอให้ใช้ บทบัญญัติอนุมาตรา (2), (3) และ (4) แห่งมาตรานี้บังคับ

ในกรณีเรื่องใดที่คู่ความไม่มีอำนาจขอให้ศาลมีคำสั่ง แต่หากศาลมีคำสั่งในกรณี เรื่องนั้นได้เอง ให้ศาลมีอำนาจภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 103 และ 181(2) ที่จะ งดฟังคู่ความหรืองดทำการไต่สวนก่อนออกคำสั่งได้

หัวข้ออธิบาย

1. แบบของคำขอหรือคำแถลง
2. การคัดค้านคำขอซึ่งมิใช่ทำได้ฝ่ายเดียว
3. การคัดค้านคำขอฝ่ายเดียว
4. การไต่สวนคำขอ
5. กรณีที่ศาลสั่งเองโดยไม่มีคำขอ

1. แบบของคำขอหรือคำแถลง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้บัญญัติเกี่ยวกับแบบของคำขอ หรือคำแถลงไว้ในมาตรา 21(1) ว่า “ถ้าประมวล กฎหมายนี้มีได้บัญญัติว่า คำขอหรือคำแถลงจะต้องทำเป็นคำร้อง หรือเป็นหนังสือก็ให้ ศาลมีอำนาจที่จะยอมรับคำขอ หรือคำแถลงที่คู่ความได้ทำในศาลด้วยวาจาได้ แต่ศาลต้อง จดข้อความนั้นลงในรายงาน หรือจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำขอ โดยทำเป็น คำร้องหรือยื่นคำแถลงเป็นหนังสือก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร”

จากบทบัญญัติดังกล่าวพอพิจารณาได้ดังนี้

1) คำขอและคำแถลงมีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ คำขอนั้นเป็นการขอให้ ศาลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนคำแถลงเป็นแต่แจ้งให้ศาลทราบถึงข้อความใด ข้อความหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น คู่ความจะเลือกทำคำขอหรือคำแถลงตามใจชอบมิได้ หากแต่ ต้องพิจารณากฎหมายว่ากรณีนั้น ๆ บัญญัติให้ทำเป็นคำขอหรือคำแถลง เช่น การร้องขอ โอนคดีตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 6 ต้องทำเป็นคำขอ จะใช้วิธีแถลงต่อศาลมิได้ ส่วนกรณี ชี้แจงหรือตอบคำถามศาลในการชี้สองสถานตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 183 ต้องใช้วิธีแถลงต่อ ศาล ถ้ากรณีที่กฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยตรงว่าให้ทำเป็นคำขอหรือคำแถลง จึงต้อง พิจารณาต่อไปถึงความมุ่งหมายและวิธีการหากคู่ความมุ่งหมายจะให้ศาลอนุญาตหรือสั่ง เรื่องใด จะต้องทำเป็นคำขอเสมอส่วนการทำเป็นคำแถลงใช้ในกรณีที่คู่ความมิได้ขออะไร จากศาล เพียงแต่ต้องการชี้แจงเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้ศาลทราบเท่านั้น เช่น คำพิพากษา

ฎีกาที่ 163-164/2487 ยื่นฟ้องอุทธรณ์โดยมิได้นำเงินค่าธรรมเนียมมาวางศาลพร้อมฟ้องอุทธรณ์ เมื่อจะขอก็ต้องยื่นเป็นคำร้อง ไม่ใช่เป็นคำแถลง และคำพิพากษาฎีกาที่ 873/2492 โจทก์ขอถอนฟ้องฎีกาก่อนจำเลยยื่นคำแก้ฎีกาทำเป็นคำแถลงได้

2) “คำแถลง” ตามมาตรา 21 นี้ ต่างกับ “คำแถลงการณ์” ตามมาตรา 1(6) กล่าวคือ คำแถลงตามมาตรา 21 เป็นเรื่องการชี้แจง หรือแจ้งให้ศาลทราบเรื่องหนึ่งเรื่องใด ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคำแถลงการณ์นั้น เป็นการแจ้งให้ศาลทราบความเป็นมาของคดี ข้อเท็จจริง กล่าวทบทวน หรือยืนยัน หรืออธิบายข้อความ แห่งคำพยานหลักฐาน รวมตลอดทั้งปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายก่อนและหลังการสืบพยาน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 186) แต่ “คำแถลง” กับ “คำแถลงการณ์” มีข้อเหมือนกันที่จะทำได้ด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้แบบของ “คำแถลง” เช่นขอให้ศาลสั่งปิดหมาย, ขอรุบพยานเพิ่มเติม (ฝ่ายนำสืบพยานก่อนยังสืบไม่เสร็จ), ขอให้ศาลออกหมายแจ้ง การบังคับคดี, ขอรับเงิน และเอกสารคืนจากศาล เป็นต้น

3) “คำขอ” ที่เสนอต่อศาลมี 3 แบบ

(1) คำขอด้วยวาจา เป็นคำขอที่ผู้เสนอทำได้ด้วยวาจาขณะศาลออกนั่งพิจารณา ไม่ต้องทำเป็นหนังสือแต่อย่างใด แต่ศาลต้องจดข้อความนั้นลงไว้ในรายงานพิจารณาคดีของศาล

(2) คำขอเป็นหนังสือ เป็นคำขอที่ต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลจะทำด้วยวาจาไม่ได้ แต่ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามตาราง 2 ข้อ 3

(3) คำขอเป็นคำร้อง เป็นคำขอที่ต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลตามแบบพิมพ์ และเสียค่าธรรมเนียมตามตารางข้อ 2 ข้อ 3

4) เมื่อทราบว่าจะอย่างไรเป็นคำขอ และอย่างไรเป็นคำแถลงแล้วก็ยังมีปัญหาต่อไปว่า แบบของคำขอหรือคำแถลงเป็นอย่างไร คู่ความจะต้องทำด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือปัญหานี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (1) ได้กล่าวว่า ในกรณีที่กฎหมายมิได้บัญญัติว่าคำขอหรือคำแถลงนั้นจะต้องทำเป็นคำร้องหรือเป็นหนังสือ คู่ความจะมีคำขอหรือคำแถลงด้วยวาจาท่อนศาลก็ได้ หรือจะทำคำขอเป็นคำร้องหรือคำแถลงเป็นหนังสือก็ได้ ไม่มีข้อห้ามแต่อย่างใด

ในกรณีกฎหมายบัญญัติให้ทำคำขอเป็นคำร้องหรือคำแถลงเป็นหนังสือ คู่ความจะต้องปฏิบัติตามนั้น เช่น การโอนคดีตามมาตรา 6 ต้องทำเป็นคำร้อง การขอย่น

หรือขยายระยะเวลาตามมาตรา 23 ต้องทำเป็นคำร้อง เมื่อนำคำขอที่ทำเป็นคำร้อง หรือ คำแถลงเป็นหนังสือมายื่นต่อศาล ศาลจะต้องรับไว้ ส่วนกรณีที่ทำได้ด้วยวาจาศาลมิได้ บัญญัติว่าคำขอหรือคำแถลงนั้นจะต้องทำประการใด แล้วคู่ความอาจใช้ดุลพินิจเลือก ปฏิบัติได้ทางหนึ่งทางใด แต่กรณีเช่นนี้ถ้าศาลเห็นว่าทางที่คู่ความใช้ดุลพินิจเลือกนั้น ยืดยาวหรือยุ่งยาก ศาลอาจใช้ดุลพินิจเลือกส่งอีกทางหนึ่งก็ได้

ตัวอย่างคำขอที่ต้องทำเป็นคำร้องเสมอ เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นเมื่อเห็นสมควร

1. คำขอให้ศาลหมายเรียกบุคคลเข้ามาแทนที่คู่ความผู้มรณะ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 42
2. คำขอของโจทก์เพื่อให้ศาลสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 198
3. คำขอเพื่อเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการชี้ขาดตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 210
4. คำขอเพื่อจัดให้มีวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษา ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 254
5. คำขอเพื่อให้ถอนการยึดหรืออายัด หรือคำสั่งห้าม หรือคำสั่งอื่นใด และคำขอเพื่อให้ศาลปล่อยตัวผู้ถูกจับตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 261
6. คำขอเพื่อให้แก้ไข หรือยกเลิกวิธีการชั่วคราว ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 262
7. คำขอเพื่อให้มีคำสั่งกำหนดวิธีการตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 264
8. คำขอเพื่อให้มีคำสั่งยก หรือแก้ไขหมายบังคับ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 296 วรรค 1
9. ขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องและคำให้การตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 179
10. ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156
11. ขอถอนฟ้อง (จำเลยยื่นคำให้การและสืบพยานแล้ว) ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 175
12. คำขอให้ศาลชี้ขาด ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24

13. ขอรุขบพยานเพิ่มเติม (สืบพยานฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสร็จแล้ว) ตาม ป.วิ.

แพ่ง มาตรา 88

14. ขอคำสั่งศาลเรียกเอกสารจากบุคคลภายนอก

15. ขอให้ศาลเผชิญสืบ

16. ขอให้เลื่อนพิจารณาคดี

17. ขอให้ศาลสั่งรวมคดีพิจารณา

18. ขอร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความ

19. ขอให้ศาลสั่งโดยเหตุฉุกเฉินตามมาตรา 266

20. ขอให้ศาลออกหมายเรียกจำเลยและบริวารมาสอบถาม

21. ขอทูลเกล้าการบังคับคดี

22. ขอดการบังคับคดี

23. ขอเฉลี่ยหนี้

ตัวอย่างคำขอที่ทำเป็นหนังสือ

1. ขอถอนฟ้อง (ก่อนจำเลยยื่นคำให้การ) ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 175

วรรคแรก

2. ขอหมายเรียกพยานบุคคล

3. ขอให้ศาลออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี

2. การคัดค้านคำขอซึ่งมิใช่ทำได้แต่ฝ่ายเดียว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (2) บัญญัติว่า “ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้ว่า คำขออันใดจะทำได้แต่ฝ่ายเดียว ห้ามมิให้ศาลทำคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ โดยมีให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือ คู่ความอื่น ๆ มีโอกาสคัดค้านก่อน แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติของประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด”

ที่ว่าคำขออันจะทำได้แต่ฝ่ายเดียวนั้น หมายความว่าเมื่อฝ่ายนั้นเสนอคำขอต่อศาลแล้ว ศาลไม่จำเป็นต้องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบก่อนที่จะมีคำสั่ง เช่น คำขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 10, 42, 45, 254 และ 267 เป็นต้น เพราะกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องไม่จำเป็น และไม่สมควรจะให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ เช่น คำขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้ชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษาตาม มาตรา 254 คำขอดังกล่าวไม่สมควรจะให้จำเลยทราบ เพราะถ้าจำเลยทราบจำเลยอาจรีบเร่งยกย้าย

ทรัพย์สินให้เร็วขึ้น กว่าศาลจะไต่สวนพยานโจทก์เสร็จ จำเลยอาจยกย้ายทรัพย์สินจนไม่มีอะไรเหลือจะให้ยึดหรืออายัด

แต่ถ้าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้มีได้บัญญัติว่าคำขอใดจะทำได้ แต่ฝ่ายเดียวแล้ว หมายความว่ากฎหมายใช้คำว่า “ใช้ยื่นคำขอ” หรือคำทำนองเดียวกันนี้ และจะต้องทำเป็นคำร้องหรือไม่ก็ตามโดยไม่มีคำว่า “ฝ่ายเดียว” ย่อมต้องถือว่าคำขอนั้น มีใช้คำขอซึ่งทำได้ฝ่ายเดียว ดังนั้น ศาลจะทำคำสั่งใด ๆ เกี่ยวกับคำขอนี้ได้จนกว่า คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ จะมีโอกาสคัดค้านแล้ว “คำว่ามีโอกาสคัดค้าน” หมายความว่าศาลต้องให้โอกาสคู่ความฝ่ายอื่นคัดค้านเท่านั้น จะรับทำคำสั่งโดยพลันมิได้ ส่วนที่เมื่อศาลให้โอกาสแล้วคู่ความจะใช้สิทธิคัดค้านหรือไม่ เป็นอีกกรณีหนึ่ง เว้นแต่ในกรณีคู่ความขาดนัดยื่นคำให้การ หรือขาดนัดพิจารณาเท่านั้น ที่ศาลสั่งได้ทันที

3. การคัดค้านคำขอฝ่ายเดียว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (3) บัญญัติว่า “ถ้าประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้ว่า คำขออันใดอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียวแล้วให้ศาลมีอำนาจที่จะฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ ก่อนออกคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ ได้เว้นแต่ในกรณีที่คำขอนั้นเป็นเรื่องขอหมายเรียกให้ให้การ หรือเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินก่อนพิพากษา หรือเพื่อให้ออกหมายบังคับ หรือเพื่อจับหรือกักขังจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา”

คำขอซึ่งอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียวนั้น ศาลมีอำนาจที่จะฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ ก่อนออกคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะพิจารณาเห็นสมควร เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ เมื่อเป็นคำขอฝ่ายเดียวแล้วก็ตามไม่มีอำนาจที่จะฟังคำคัดค้านของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเลย และในแต่ละกรณีเหตุผลที่ไม่อนุญาตให้ศาลใช้ดุลพินิจก็แจ้งอยู่ในตัวแล้วคือ

1) คำขอหมายเรียกให้จำเลยให้การ เพราะขณะนั้นจำเลยยังไม่ได้เข้ามาในคดี การที่จะต้องฟังคำคัดค้านก่อนอาจเป็นการไม่สะดวก เพราะจำเลยอาจไม่ยื่นคำให้การก็ได้

2) คำขอเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษา คำขอเช่นว่านี้เป็นเรื่องที่จะบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของจำเลยก่อนมีคำพิพากษามาตรา 254 (1) ถ้าหากจะฟังคำคัดค้านก่อน ย่อมทำให้จำเลยรู้ตัวและหาทางยกย้ายทรัพย์สินไปที่อื่นเสียก่อน

3) คำขอให้ออกหมายบังคับ หมายความว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามี คำขอตามมาตรา 277 ขอให้ศาลทำการไต่สวน และออกหมายเรียกลูกหนี้ตาม คำพิพากษา หรือบุคคลอื่นที่เชื่อว่าอยู่ในฐานะที่จะให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์มาในการ ไต่สวนเช่นนั้น

4) เพื่อจับหรือกักขังจำเลย หมายความว่า เพื่อโจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำ พิพากษาซึ่งได้แก่ การขอให้จับกุมจำเลยตามมาตรา 254 (3) และการขอให้จับกุมและกักขัง ลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 297 (3) และต้องฟังคำคัดค้านก่อน อาจทำให้จำเลยรู้ตัว หลบหนีไปก่อนได้

4. การไต่สวนคำขอ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (4) บัญญัติว่า “ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้ว่าศาลต้องออกคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่ ไต่เสนอต่อศาลนั้นโดยไม่ต้องทำการไต่สวนแล้ว ก็ให้ศาลมีอำนาจทำการไต่สวนได้ ตามที่ เห็นสมควรก่อนมีคำสั่งตามคำขอนั้น” หมายความว่า การที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำ ขอที่ไต่เสนอต่อศาลหรือไม่นั้น ศาลมีอำนาจทำการไต่สวนได้ตามที่เห็นสมควร แต่ถ้ากรณี ไตกฎหมายบัญญัติไว้ว่าศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอใด ๆ ได้ จะต้องมีการไต่สวน เสียก่อนศาลก็ต้องทำการไต่สวนก่อนมีคำสั่งนั้น เช่นการไต่สวนคำร้องขอฟ้องหรือต่อสู คดีอย่างคนอนาถาตามมาตรา 155 คำร้องขอให้มีการสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษา ตามมาตรา 255 คำร้องขอให้ไต่สวนลูกหนี้ตามมาตรา 266 เป็นต้น คำว่า “ไต่สวน” หมายถึงการให้คู่ความทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานมาแสดงประกอบคำขอต่าง ๆ

ในกรณีที่กฎหมายมิได้บัญญัติว่าจะต้องไต่สวนเสียก่อนศาลจะทำการไต่สวน หรือไม่ได้

5. กรณีที่ศาลสั่งเองโดยไม่มีคำขอ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 วรรค (3) และ (4) บัญญัติว่า “ในกรณีเรื่องใดที่คู่ความอาจออกคำสั่งได้เองหรือ ต่อเมื่อคู่ความมีคำขอให้ใช้บทบัญญัติอนุมาตรา (2), (3) และ (4) แห่งมาตรานี้บังคับ

ในกรณีเรื่องใดที่คู่ความไม่มีอำนาจขอให้ศาลมีคำสั่ง แต่หากศาลมีคำสั่งใน กรณีเรื่องนั้นได้เอง ให้ศาลมีอำนาจภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 103 และ 181 (2) ที่จะงดฟังคู่ความหรืองดทำการไต่สวนก่อนออกคำสั่งได้” หมายความว่า คำสั่งใดที่คู่ความ อาจขอให้ศาลสั่งได้ หรือศาลจะเห็นสมควรสั่งก็ได้ เมื่อศาลสั่งเองโดยไม่มีคำขอให้ปฏิบัติ ตามอนุมาตรา (2), (3) หรือ (4) แล้วแต่กรณี เช่น กรณีตามมาตรา 23, 27, 28, 29, 39

และ 53 เป็นต้น คือถ้าคำขอนั้นหากคู่ความจะขอศาลต้องฟังคู่ความอีกฝ่ายก่อน เมื่อศาลเห็นสมควรจะสั่งเอง ศาลก็ต้องฟังคำคัดค้านของคู่ความอีกฝ่ายดูจกัน คำขอให้ที่เมื่อคู่ความขอ ศาลจะฟังคำคัดค้านหรือไม่ก็ได้ เมื่อศาลจะมีคำสั่งเอง ศาลจะฟังคำคัดค้านหรือไม่ก็ได้เช่นกัน คำขอใดที่หากคู่ความมีคำขอแล้ว ศาลจะต้องไต่สวนก่อน เมื่อศาลจะมีคำสั่งเอง ศาลก็ต้องไต่สวนก่อน ดูจกัน

กรณีเรื่องใดซึ่งคู่ความไม่มีอำนาจขอให้ศาลมีคำสั่ง แต่ศาลมีอำนาจออกคำสั่งในเรื่องนั้นได้เอง เช่น กรณีตามมาตรา 30, 33, 35, 36 และ 38 เป็นต้น ศาลย่อมมีอำนาจสั่งได้โดยไม่ต้องฟังคำคัดค้านหรือไต่สวนแต่อย่างใด แต่ศาลเห็นสมควรจะฟังคำคัดค้านหรือไต่สวนก่อนก็ได้ อย่างไรก็ตาม แม้ศาลมีอำนาจสั่งได้เองโดยไม่ต้องฟังคำคัดค้านหรือไต่สวนแต่ศาลต้องให้อีกคู่ความทุกฝ่ายที่จะมาฟังคำสั่งหรือการพิจารณา และใช้สิทธิเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณานั้นตามมาตรา 103 ถ้าคำสั่งนั้นเป็นการอนุญาตให้แก้ไขเพิ่มเติมฟ้องหรือคำให้การศาลจะพิพากษา หรือมีคำสั่งชี้ขาดในประเด็นที่คู่ความได้แก้ไขคำฟ้อง หรือคำให้การไม่ได้จนกว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้โต้แย้งหรือคัดค้านแล้ว ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 181 (2)

คำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับมาตรา 21

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 870/2519 โจทก์ขอให้ยึดทรัพย์ก่อนคำพิพากษา ศาลไต่สวนแล้วให้ยกคำร้อง เพราะเป็นแต่อ้างเหตุผลย ๑ ปราศจากพยานหลักฐาน โจทก์ยื่นคำร้องอ้างเหตุอย่างเดียวกันอีก 4 ครั้ง ศาลยกคำร้องเป็นครั้งที่ 5 โดยไม่ต้องไต่สวน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2396/2519 การขอแก้ฟ้องของโจทก์เป็นเพียงขอแก้ชื่อที่ผิดเพี้ยนให้ตรงกับความจริงเท่านั้น เห็นได้ว่าโจทก์มีความประสงค์ที่จะฟ้องผู้ที่มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินร่วมกับ ส. ซึ่งเป็นจำเลยนั่นเอง ทั้งเป็นการขอแก้ก่อนส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องให้จำเลย กรณีเช่นนี้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งอนุญาตให้แก้ฟ้องได้โดยไม่ต้องส่งสำเนาคำร้องให้จำเลยทราบล่วงหน้า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 42/2520 ประนีประนอมยอมความ กำหนดให้จำเลยนำบุตรของโจทก์มาอยู่ในกรุงเทพฯ โจทก์ยื่นคำร้องว่าจำเลยไม่นำเด็กมาอยู่ในกรุงเทพฯ ตามยอม ศาลสอบถามจำเลย จำเลยแถลงว่าวันที่โจทก์ว่าเด็กไม่ได้อยู่ที่กรุงเทพฯ นั้น จำเลยนำเด็กไปอยู่ต่างจังหวัด เพราะมีคนป่วยเป็นโรคตาแดงติดต่อ จำเลยนำเด็กมาอยู่ใน

กรุงเทพฯ แล้วหลังจากวันนั้น 11 วัน โจทก์ไม่แถลงคัดค้านอย่างใด ดังนั้น เป็นการที่ศาล
ไต่สวนคำร้องแล้วและฟังว่าจำเลยไม่ได้ปฏิบัติผิดจากยอมความ เป็นอำนาจของศาลที่จะ
ตรวจสอบหรือสืบพยานหลักฐานต่อไปหรือไม่ ไม่จำเป็นต้องสืบพยานต่อไปก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 901/2520 โจทก์ดำเนินคดีอนาถามาตั้งแต่ศาลชั้นต้น และ
ศาลอุทธรณ์ โจทก์ฎีกาอย่างอนาถา เป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์ เมื่อไม่ปรากฏเป็น
อย่างอื่น ศาลอนุญาตได้โดยไม่ต้องฟังจำเลยก่อน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1316/2520 คดีอาญาคำขอที่โจทก์ขอให้พิจารณาใหม่ มิได้จึง
ใจจะทิ้งคดี ไม่ใช่คำขอที่ทำได้แต่ฝ่ายเดียว ซึ่งต้องใช้ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 21 ด้วย จำเลย
ต้องคัดค้านภายใน 8 วัน ตามมาตรา 27 จำเลยมายื่นอุทธรณ์คัดค้านเกินกำหนดนั้นไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2107/2521 ก่อนมีคำสั่งตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 21 (4) ถ้าศาล
เห็นว่าแม้จะได้รับความตามคำร้อง ก็ไม่มีผลตามคำร้อง ศาลสั่งยกคำร้องได้โดยไม่ต้อง
ไต่สวน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1424/2522 ศาลสอบถามจำเลยในวันนัดไต่สวน คำขอยื่น
คำให้การแล้วมีคำสั่งว่าจำเลยจงใจขาดนัด ถือว่าศาลไต่สวนคำร้องขอจำเลยแล้ว

คดีมีทุนทรัพย์ไม่เกิน 20,000 บาท จำเลยอุทธรณ์ว่าจำเลยไม่ได้จงใจขาดนัดยื่น
คำให้การเป็นข้อเท็จจริงต้องห้ามอุทธรณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 880/2523 ศาลส่งขายทอดตลาด โจทก์ยื่นคำร้องคัดค้าน
ปรากฏตามรายงานกระบวนการพิจารณาว่า ศาลสอบถามโจทก์จำเลยและผู้ร้องแล้วสั่งว่า
เหตุผลของโจทก์ยังไม่พอที่จะให้งดการขายทอดตลาดได้ เช่นนี้แสดงว่าได้ไต่สวนคำร้อง
ของโจทก์แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 2171/2523 ป.วิ.แพ่ง มาตรา 199 บัญญัติว่า ถ้าศาลเห็นว่
การขาดนัดเป็นไปโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควรให้ศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการต่อไป มิได้
บังคับว่าศาลจะต้องทำการไต่สวนคำร้องจำเลยเสียก่อน

คำพิพากษาฎีกาที่ 68/2529 ป.วิ.แพ่ง มาตรา 21 (4) มิได้บังคับศาลให้จำต้อง
ทำการไต่สวน หรือไม่ทำการไต่สวนได้ตามที่เห็นสมควร

บทที่ 4

วิธีปฏิบัติในเมื่อคู่ความคัดค้านข้อถามหรือคำสั่งหรือคำชี้ขาด

ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลนั้น ถ้าศาลได้ตั้งข้อถามหรือมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด หรือมีคำชี้ขาด คู่ความอาจคัดค้านว่าข้อถามหรือคำสั่ง หรือคำชี้ขาดไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ ซึ่งเรื่องนี้ประมวลกฎหมายแพ่งวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ความว่า “ถ้าศาลได้ตั้งข้อถามหรือออกคำสั่ง หรือชี้ขาดเกี่ยวกับการดำเนินคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีเรื่องนั้นคัดค้านข้อถามหรือคำสั่ง หรือคำชี้ขาดนั้นว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดข้อถาม หรือคำสั่ง หรือคำชี้ขาดที่ถูกคัดค้าน และสภาพแห่งการคัดค้านลงไว้ในรายงาน แต่ส่วนเหตุผลที่คัดค้านยกขึ้นอ้างอิงนั้นให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่คัดค้านยื่นคำแถลงเป็นหนังสือ เพื่อรวมไว้ในสำนวน” จากข้อความในมาตรา 26 นี้ แยกหัวข้ออธิบายได้ 3 หัวข้อด้วยกันคือ

1. การคัดค้านข้อความ คำสั่ง หรือคำชี้ขาดของศาล
2. วิธีการคัดค้านข้อความ คำสั่ง หรือคำชี้ขาดของศาล
3. ผลของการคัดค้าน

1. การคัดค้านข้อความ คำสั่ง หรือคำชี้ขาดของศาล หมายความว่า คู่ความชอบที่จะคัดค้าน ข้อความ คำสั่ง หรือคำชี้ขาดของศาลว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ และการคัดค้านตามมาตรานี้ไม่ใช่คัดค้านคำพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดี เพราะการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี ทำได้แต่โดยอุทธรณ์ หรือฎีกาเท่านั้น

คำถาม คำสั่ง หรือคำชี้ขาด หมายถึงคำถาม คำสั่ง หรือคำชี้ขาดของศาลในระหว่างการพิจารณาคดี

คำถาม เช่นศาลตั้งคำถามพยานซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ โดยถามเป็นภาษาอังกฤษ คู่ความอาจคัดค้านได้ว่าศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ชอบด้วยกฎหมายตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 46

คำสั่ง เช่นศาลกำหนดประเด็นหน้าที่นำสืบ แล้วสั่งให้จำเลยเป็นฝ่ายนำสืบ ก่อนจำเลยอาจคัดค้านได้ว่า ศาลมีคำสั่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 84

คำชี้ขาด เช่น ศาลชี้ขาดว่า คำถามของโจทก์ที่ถามถึงพยานโจทก์ไม่ใช่ คำถามนำจำเลยอาจคัดค้านได้ว่า ศาลมีคำสั่งไม่ถูกต้อง คำถามของโจทก์เป็นคำถามนำ ซึ่งต้องห้ามตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 117

อนึ่ง การคัดค้านคำถาม คำสั่ง หรือคำชี้ขาดตามมาตรานี้ขอให้เข้าใจเป็นการ คัดค้านในระหว่างการพิจารณา มิใช่คัดค้านผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณา ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 11-14 หรือการคัดค้านโดยการขอให้ศาลเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27

2. วิธีการคัดค้านข้อถาม คำสั่ง หรือคำชี้ขาด กฎหมายมิได้บัญญัติว่าการ คัดค้านนั้นจะอย่างไร ฉะนั้น คู่ความจะคัดค้านด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ และจะคัดค้านโดยตรงหรือโดยปริยายก็ได้เช่นกัน ส่วนระยะเวลาในการคัดค้านกฎหมาย มิได้กำหนดไว้โดยตรงในเมื่อการคัดค้านตามมาตรา 26 นี้ก็คือการโต้แย้งตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 226 นั้นเอง ระยะเวลาทำคำคัดค้านจึงหมายถึงต้องให้มีระยะเวลาพอสมควร สำหรับโต้แย้งได้ (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1839/2514 วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธี พิเคราะห์ความแย้งมิได้กำหนดเวลาโต้แย้งคำสั่งระหว่างพิจารณาไว้ แต่ก็ต้องให้มี ระยะเวลาพอสมควรสำหรับโต้แย้งได้)

อย่างไรก็ตาม การคัดค้านดังกล่าว จะต้องเป็นการคัดค้านภายหลังที่ศาลได้ตั้ง ข้อถามหรือมีคำสั่ง หรือมีคำชี้ขาดแล้ว คู่ความคัดค้านโต้แย้งไว้ล่วงหน้าไม่ได้

การจดบันทึกคำคัดค้านกฎหมายกำหนดให้บันทึกข้อความ คำสั่ง หรือคำ ชี้ขาดแห่งการคัดค้านและสภาพแห่งการคัดค้าน หมายถึงการจดบันทึกรายละเอียดแห่ง การดำเนินคดีอันเป็นเหตุที่ทำให้มีการคัดค้าน

3. ผลของการคัดค้าน

1. เมื่อคัดค้านแล้ว ศาลต้องจดคำคัดค้าน และสภาพแห่งการคัดค้านลงใน รายงานกระบวนการพิจารณาเสมอ

2. การคัดค้านต้องไม่เป็นไปในลักษณะของการประวิงคดี มิฉะนั้น อาจเป็น ละเมิดอำนาจศาลได้

3. การคัดค้านทำให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ในภายหลัง ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 226 ซึ่งถ้าไม่คัดค้านไว้ก่อนจะอุทธรณ์ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1226/2510) เว้นแต่กรณีจะเข้าข้อยกเว้นตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 227, 228

4. การอุทธรณ์ฎีกาคัดค้านคำสั่งระหว่างพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาเฉพาะ ประเด็นที่ได้คัดค้านเอาไว้เท่านั้นก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาดังใน คดีอาญา แต่ถ้าอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาด้วย ศาลจะต้องวินิจฉัยประเด็นที่ได้คัดค้านไว้ หรือคำสั่งในระหว่างพิจารณานั้นก่อนวินิจฉัยคำพิพากษา ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 239

บทที่ 5

การคำนวณ การขยาย และการย่นระยะเวลา

ส่วนที่ 1

การคำนวณระยะเวลา

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดระยะเวลาไว้สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นตอน ๆ ไป การใดจะต้องทำภายในกำหนดเวลาอย่างไรเท่าใด ต้องดูตัวบทมาตราว่าด้วยการนั้น ที่กฎหมายกำหนดเวลาไว้นั้นก็เพราะเป็นการจำเป็น เช่น เมื่อยื่นคำฟ้องแล้วโจทก์จะต้องมาร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล เพื่อจัดการส่งหมายเรียกให้จำเลยภายใน 7 วัน (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173) และกฎหมายกำหนดว่าจำเลยจะต้องให้การแก้คดีภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหมายเรียกและคำฟ้อง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 177) คู่ความจะอุทธรณ์หรือฎีกาต้องกระทำภายใน 1 เดือน เป็นต้น หากไม่กำหนดเวลาไว้ก็จะรู้ไม่ได้ว่าเรื่องใดเป็นที่สุดกันแล้วหรือยัง เช่น ถ้าไม่กำหนดไว้ว่าจำเลยจะต้องยื่นคำให้การภายใน 15 วัน เมื่อโจทก์ได้ยื่นคำฟ้องและจัดการในเรื่องส่งหมายเรียกให้แก่จำเลยแล้ว โจทก์ก็รู้ไม่ได้ว่าจำเลยจะให้การต่อสู้หรือไม่ โจทก์จะต้องรออีกนานสักเท่าจึงจะร้องขอต่อศาลได้ว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ก็ไม่มีใครบอกได้

การกำหนดระยะเวลานี้ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 22 บัญญัติว่า “กำหนดระยะเวลาทั้งปวงไม่ว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือที่ศาลเป็นผู้กำหนดก็ดี เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น ให้ศาลคำนวณตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลา”

(1) กำหนดระยะเวลาดังกล่าว อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. กำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ได้แก่ กำหนดระยะเวลาให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ซึ่งกำหนดไว้โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายอื่น เช่น กำหนดระยะเวลาให้โจทก์ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล เพื่อให้จัดการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยภายใน 7 วัน (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173) กำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ฎีกาภายใน 1 เดือน (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 269, 247) กำหนด

ระยะเวลาให้จำเลยยื่นคำให้การแก้คดีภายใน 15 วัน (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 177) กำหนดระยะเวลาขอเฉลี่ยทรัพย์ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 290)

ข. กำหนดระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ การใดที่ไม่สำคัญและกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ และศาลเห็นเป็นการจำเป็น ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดได้ เช่น เมื่อโจทก์ยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้อง ศาลอาจสั่งว่าให้ส่งสำเนาคำร้องแก่จำเลย ถ้าจำเลยประสงค์จะคัดค้านให้คัดค้านเสียภายใน 3 วัน

(2) วิธีคำนวณระยะเวลาตามมาตรา 22 นี้ ให้คำนวณตามบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. ว่าด้วยระยะเวลา จึงต้องตรวจดู ป.พ.พ. ต่อไปว่า ป.พ.พ. ได้บัญญัติในเรื่องระยะเวลาไว้ในบรรพ 1 ลักษณะ 5 มาตรา 193 ถึงมาตรา 193/8 มีความดังต่อไปนี้

1. วิธีการกำหนดนับระยะเวลาทั้งปวง ให้บังคับด้วยบทบัญญัติใน ป.พ.พ. บรรพ 1 ลักษณะ 5 นี้ เว้นแต่จะมีการกำหนดไว้เป็นประการอื่น โดยกฎหมายหรือกฎข้อบังคับ โดยคำสั่งศาลหรือโดยนิติกรรม (ป.พ.พ. มาตรา 193/3)

ใน ป.วิ.แพ่ง ไม่มีมาตราใดที่กำหนดระยะเวลาไว้เป็นพิเศษ ฉะนั้น จึงต้องนับโดยวิธีใน ป.พ.พ. บรรพ 1 ลักษณะ 5 นี้ทั้งสิ้น แต่ถ้าศาลกำหนดไว้ในคำสั่งให้นับเป็นพิเศษประการใดก็ต้องนับตามคำสั่งศาลนั้น

2. ระยะเวลาที่กำหนดให้คำนวณเป็นวัน แต่ถ้ากำหนดเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวันก็ให้คำนวณตามหน่วยเวลาที่กำหนดนั้น (ป.พ.พ. มาตรา 193/2) ใน ป.วิ.แพ่ง ระยะเวลาที่กำหนดไว้มีเป็นวันและเป็นเดือน ที่เป็นชั่วโมงไม่มี และในการที่ศาลจะกำหนดเวลาศาลก็คงไม่กำหนดเป็นชั่วโมง ฉะนั้น เรื่องนับเป็นชั่วโมงจึงไม่มีกรณีจะต้องคำนึงถึง

3. ถ้าระยะเวลาเป็นวันก็ดี สัปดาห์ก็ดี เดือนก็ดี ปีก็ดี ไม่ให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมคำนวณเข้าด้วย เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเอง

ข้อยกเว้นที่ให้นับวันแรกแห่งระยะเวลาตามข้อนี้ไม่มีใน ป.วิ.แพ่ง ฉะนั้น การนับระยะเวลาตาม ป.วิ.แพ่ง จึงต้องนับวันรุ่งขึ้นเป็นหนึ่งเสมอไป

4. ระยะเวลา นับเป็นสัปดาห์ก็ดี เดือนหรือปีก็ดี ท่านให้คำนวณตามปฏิทินในราชการ (ป.พ.พ. มาตรา 193/5)

ปัญหาที่มีว่า ถ้าอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นในวันสุดท้ายของเดือน อายุความจะนับอย่างไร เช่น อ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นวันที่ 30 กันยายน อายุความอุทธรณ์จะสิ้นสุดวันที่ 30 ตุลาคม หรือ 31 ตุลาคม

เรื่องนี้เดิมมีคำพิพากษาฎีกาที่ 985/2476 วินิจฉัยว่าถ้าคู่ความฟังคำพิพากษาวันที่ 30 กันยายน ระยะเวลาอุทธรณ์จะครบกำหนดในวันที่ 30 ตุลาคม ไม่ใช่วันที่ 31 ตุลาคม ขาดอายุความแล้ว ตามนัยคำพิพากษานี้เท่ากับว่า ศาลฎีกาตีความคำว่าระยะเวลาอุทธรณ์ 1 เดือนนับแต่วันฟังคำพิพากษานั้น คำว่า 1 เดือนหมายถึงเดือนที่ฟังคำพิพากษา เมื่อเดือนที่ฟังคำพิพากษามี 30 วัน ก็ต้องนับต่อไปเพียง 30 วัน

ต่อมามีคำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 37/2484 ว่า ฟังคำพิพากษาวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันสิ้นเดือน อายุความเริ่มนับวันที่ 1 มีนาคม ต้องครบกำหนด 1 เดือน ในวันที่ 31 มีนาคม โจทก์ยื่นฎีกาวันที่ 29 มีนาคม จึงไม่ขาดอายุความ (ต่อมามีคำพิพากษาฎีกาที่ 124/2502 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

5. ถ้าระยะเวลาที่ได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ วันต้นแห่งเดือนหรือปี ระยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์เดือนหรือปีสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลาสั้น ถ้าในระยเวลานับเป็นเดือนหรือปีนั้นไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา (ป.พ.พ.มาตรา 193/5)

6. ถ้ามีการขยายระยะเวลาออกไปโดยมิได้มีการกำหนดวันเริ่มต้นแห่งระยะเวลาที่ขยายออกไป ให้นับวันที่ต่อจากวันสุดท้ายของระยะเวลาเดิมเป็นวันเริ่มต้น (ป.พ.พ.มาตรา 193/7)

7. ถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณี ให้นับวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันที่หยุดทำการนั้นเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา (ป.พ.พ.มาตรา 193/8)

8. “วัน” หมายความว่า เวลาทำการตามที่ได้กำหนดขึ้นโดยกฎหมาย คำสั่งศาลหรือระเบียบข้อบังคับ หรือเวลาทำการตามปกติของกิจการนั้น แล้วแต่กรณี (ป.พ.พ. มาตรา 193/4)

ส่วนที่ 2

การขยายและการย่นระยะเวลา

ระยะเวลาต่าง ๆ เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ อันกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ดี ตามที่ศาลกำหนดก็ดีหรือที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่นก็ดี ศาลมีอำนาจที่จะสั่งขยายหรือย่นก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้ หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายหรือย่นเวลา เช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย” เกี่ยวกับการขยายหรือย่นระยะเวลามีหัวข้อพิจารณาดังนี้

1. ระยะเวลาที่ศาลมีอำนาจออกคำสั่งขยายหรือย่นเข้ามา
2. หลักเกณฑ์ในการขยายหรือย่นระยะเวลา
3. อำนาจศาลในการสั่งขยายหรือย่นระยะเวลา
4. ศาลที่จะยื่นคำร้องขอขยายหรือย่นระยะเวลา

1. ระยะเวลาที่ศาลมีอำนาจออกคำสั่งขยายหรือย่นเข้ามา

ระยะเวลาที่ศาลมีอำนาจออกคำสั่งขยายหรือย่นเข้ามาได้นั้น ต้องเป็นระยะเวลาตามที่

ก. กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น ระยะเวลาตามมาตรา 88, 90, 177, 178, 229, 247, 290 เป็นต้น

ข. ศาลได้กำหนดไว้ เช่น ระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้โจทก์นำค่าธรรมเนียมมาชำระระยะเวลาให้โจทก์อุทธรณ์ฎีกานำส่งสำเนาอุทธรณ์ฎีกาแก่จำเลยอุทธรณ์ฎีกา เป็นต้น

ค. ที่เกี่ยวข้องด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เช่น ระยะเวลาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 119 ให้บุคคล

ภายนอกปฏิเสธหนังสือใน 14 วันนับตั้งแต่ได้รับหนังสือทวงหนี้จากเจ้าพนักงาน
พิทักษ์ทรัพย์ หรือระยะเวลาตามประมวลรัษฎากร มาตรา 30(2) ที่ให้อุทธรณ์คำวินิจฉัย
ของอธิบดีหรือข้าหลวงประจำจังหวัดต่อศาลภายใน 15 วัน (คำพิพากษาฎีกาที่
430/2475)

2. หลักเกณฑ์ในการขยายหรือย่นระยะเวลา

การที่ศาลจะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลานั้น ศาลต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์
ดังนี้

ก. เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็น
คำร้อง

ข. ศาลต้องมีคำสั่งหรือคู่ความต้องมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ใน
กรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

ค. ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ

ก. เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำ
เป็น คำร้อง

ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาได้ตามที่ศาลเห็นสมควร
หรือคู่ความที่เกี่ยวข้อง (ต้องคู่ความเท่านั้น) ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง นัยคำพิพากษา
ฎีกาที่ 322/2520 วินิจฉัยว่า คู่ความที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นที่จะขอขยายหรือย่น
ระยะเวลาได้ เมื่อ ผู้ร้องเป็นบุคคลนอกคดีก็ไม่อาจจะขอให้ศาลสั่งขยายระยะเวลาขาย
ทอดตลาด เพื่อให้โอกาสผู้ร้องเข้าขอเฉลี่ยทรัพย์ที่ขายนั้นได้

ข. ศาลต้องมีคำสั่งหรือคู่ความต้องมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้น
แต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

ถ้าศาลจะมีคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาเข้ามาได้เองโดยไม่มีคู่ความฝ่ายใด
ร้องขอ ศาลต้องสั่งก่อนสิ้นระยะเวลานั้น กล่าวคือ การขยายหรือย่นระยะเวลาศาลมี
อำนาจสั่งได้เมื่อระยะเวลานั้นยังไม่หมด หรือกรณีคู่ความที่เกี่ยวข้องยื่นคำขอโดยทำเป็น
คำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาต้องทำเสียก่อนระยะเวลานั้นเช่นกัน ศาล
จะมีคำสั่งหรือคู่ความยื่นคำร้องเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดแล้วได้ต่อเมื่อมีเหตุสุดวิสัย

กล่าวคือศาลมีคำสั่งหรือคู่ความยื่นคำร้องขอไม่ได้ก่อนกำหนด ก็สามารถสั่งหรือยื่นคำร้องขอภายหลังได้กรณีมีเหตุสุดวิสัย

เหตุสุดวิสัยตามมาตรา 23 นี้มีความหมายกว้างกว่าเหตุสุดวิสัยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 659/2509 “เหตุสุดวิสัย” ตามป.วิ.แพ่ง มาตรา 23 หมายถึงเหตุที่ทำให้ศาลไม่สามารถจะมีคำสั่งให้ขยายระยะเวลาหรือคู่ความไม่สามารถมีคำขอเช่นนั้นขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลาที่กฎหมายให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งได้มิได้หมายความว่า “พฤติการณ์พิเศษ” ที่ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่อาจทำได้ภายในกำหนดนั้น เหตุสุดวิสัยตามมาตรา 23 นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุอันเกิดจากภัยธรรมชาติซึ่งไม่มีใครอาจป้องกันได้ ตามความในป.พ.พ. มาตรา 8 หากแต่เป็นเรื่องมีพฤติการณ์นอกเหนือที่ศาลไม่อาจมีคำสั่งขยายเวลาให้ก่อนสิ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาย่อมเห็นได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย การสั่งขยายเวลาศาลมีคำสั่งได้โดยคู่ความไม่ต้องร้องขอ จดหมายปฏิเสธหน้าที่ผู้ร้องส่งทางไปรษณีย์ถึงเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ส่งภายในกำหนดเวลา ตามพ.ร.บ.ล้มละลาย มาตรา 119 แต่จดหมายถึงเข้าไปจะปรับเป็นความผิดของผู้ร้องไม่ได้ ซึ่งเป็นพฤติการณ์พิเศษ เมื่อคู่ความเพิ่งปรากฏแก่ศาลหลังระยะเวลา 14 วัน ตามมาตรา 119 ล่วงไปแล้วว่าจดหมายปฏิเสธของผู้ร้องไม่ถึงเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่อาจจะถึง ได้ก็นับว่าเป็นกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย ศาลจึงมีคำสั่งขยายเวลาให้ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 4071/2529 จำเลยยื่นคำร้องขอวางเงินค่าธรรมเนียมศาลภายหลังสิ้นระยะเวลาที่ศาลชั้นต้นกำหนด ข้ออ้างที่ว่าไม่สามารถหาเงินค่าธรรมเนียมวางศาลภายในกำหนดได้เพราะเป็นเงินจำนวนมาก จำเลยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และไม่รู้กฎหมายมิใช่กรณีมีเหตุสุดวิสัยต้องยกคำร้องของจำเลย

คำพิพากษาฎีกาที่ 2551/2534 ทนายจำเลยห่อคำฟ้องอุทธรณ์แล้วส่งให้จำเลยทางรถยนต์โดยสารประจำทาง ไม่ปรากฏว่ามีเหตุการณ์ผิดปกติวิสัยเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทางที่จำเลยไม่ได้รับห่อคำฟ้องอุทธรณ์ภายในกำหนด โดยอ้างว่าเป็นความผิดของพนักงานบริษัทรถยนต์โดยสารที่ค้นหาหรือส่งห่อคำฟ้องอุทธรณ์ให้จำเลยล่าช้า

พฤติการณ์ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้เสมอในการขนส่งทั่วไป ถือไม่ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยที่ศาลจะอนุญาตให้ขยายกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1418/2539 โจทก์ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับอุทธรณ์โดยอ้างว่าเมื่อโจทก์ยื่นอุทธรณ์แล้วก็ได้ติดตามเพื่อทราบคำสั่งตลอดมาแต่ไม่สามารถทราบคำสั่งได้เนื่องจากเจ้าพนักงานศาลแจ้งว่าคำสั่งยังไม่ลงมาและยังหาสำนวนไม่พบ โจทก์จึงไม่สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับอุทธรณ์ภายในกำหนดได้ กรณีมีเหตุสุดวิสัย พฤติการณ์ของโจทก์ที่อ้างมาในคำร้องดังกล่าวหาใช่กรณีมีเหตุสุดวิสัยตามมาตรา 23 ไม่ แต่เป็นเพียงกรณีมีพฤติการณ์พิเศษเท่านั้น เมื่อโจทก์มิได้ขอขยายระยะเวลาก่อนสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ ศาลจึงไม่อาจอนุญาตให้โจทก์ขยายระยะเวลาอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับอุทธรณ์ของโจทก์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 7258/2539 วันสุดท้ายที่นายโจทก์จะยื่นฎีกาได้ แม้รถยนต์ของนายโจทก์ประสบอุบัติเหตุตกคูน้ำข้างถนนต้องนำไปซ่อมแล้วนายโจทก์เดินทางโดยรถยนต์โดยสารเข้ากรุงเทพมหานครทำฎีกามายื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาที่ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยายมาแล้วถึง 2 ครั้ง เมื่อนายโจทก์มิได้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่ตนอยู่ในเขตศาลในขณะนั้นตามมาตรา 10 ซึ่งเปิดโอกาสไว้ หรือแจ้งแก่โจทก์หรือผู้รับมอบอำนาจโจทก์เพื่อให้ตัวความไปร้องขอต่อศาลชั้นต้นเอง จึงถือไม่ได้ว่ามีพฤติการณ์พิเศษและมีเหตุสุดวิสัยที่จะขยายระยะเวลายื่นฎีกาให้แก่โจทก์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 296/2540 โจทก์ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ครั้งแรกโดยอ้างว่ายังไม่ได้รับเอกสารที่ขอถ่าย เมื่อปรากฏว่าโจทก์เพิ่งยื่นคำแถลงขอถ่ายเอกสารก่อนครบกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์เพียง 3 วัน แสดงว่าโจทก์ปล่อยให้ล่วงเลยไปนานถึง 27 วันจึงเพิ่งมาขอถ่ายเอกสาร แต่ศาลชั้นต้นได้อนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์ออกไป 15 วัน เมื่อตามคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ครั้งที่สอง โจทก์อ้างว่าเพิ่งได้รับสำเนาคำพิพากษาศาลชั้นต้นในวันที่ 5 กันยายน 2538 ซึ่งเป็นวันยื่นคำร้อง แสดงว่าโจทก์ไม่ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตให้ขยายระยะเวลามาแต่ต้นรวมเป็นเวลา 42 วัน การที่โจทก์เพิ่งได้รับสำเนาคำพิพากษาศาลชั้นต้นในวันยื่นคำร้อง จึงเป็นผลเนื่องมาจากการเพิกเฉยของโจทก์ ถือไม่ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย

คำพิพากษาฎีกาที่ 2115/2542 การขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา 23 จะต้องกระทำเสียก่อนสิ้นสุทธระยะเวลาอุทธรณ์วันแต่กรณีที่มีเหตุสุดวิสัย แต่โจทก์ยื่นคำ

ร้องขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ครั้งสุดท้ายเมื่อเลยกำหนดเวลาที่ศาลชั้นต้นอนุญาตในครั้งก่อนโดยไม่ปรากฏว่ามีเหตุสุดวิสัย คำสั่งศาลชั้นต้นที่อนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์แก่โจทก์ในครั้งสุดท้ายดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย อุทธรณ์ของโจทก์ที่ศาลชั้นต้นส่งรับมาจึงเป็นอุทธรณ์ที่ได้ยื่นเกินกำหนดอายุอุทธรณ์ เป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ชอบที่จะไม่รับวินิจฉัยอุทธรณ์ของโจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 4639/2543 เสมียนทนายจำเลยจดและจำวันครบกำหนดอุทธรณ์ที่ได้รับอนุญาตให้ขยายเวลาผิดพลาดไป เป็นความผิดพลาดที่เกิดจากความไม่รอบคอบ เป็นการประมาทเลินเล่อของเสมียนทนายจำเลยเองไม่ใช่เหตุสุดวิสัยอันจะทำให้จำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ได้เมื่อสิ้นระยะเวลาอุทธรณ์แล้วตามมาตรา 23 ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 15

คำพิพากษาฎีกาที่ 677/2545 ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์แก่โจทก์จนถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2543 และคดีโจทก์ไม่มีข้อยุ่งยาก เอกสารมีจำนวนไม่มากนักโจทก์สามารถทำอุทธรณ์มายื่นได้ แต่โจทก์ไม่กระทำอ้างว่ามีงานหลายอย่างต้องปฏิบัติทั้งโจทก์มีทนายความแม้อยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่โจทก์ก็สามารถให้ทนายความยื่นอุทธรณ์แทนได้ การที่โจทก์เดินทางกลับจากการสอนเสริมโดยเครื่องบินเที่ยวเช้าในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2543 ไม่ได้จำเป็นต้องเดินทางโดยเครื่องบินเที่ยวบ่ายทำให้ยื่นอุทธรณ์ไม่ทันไม่ใช่เหตุสุดวิสัยที่ศาลจะอนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์เมื่อพ้นกำหนดเวลาแล้วได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1722/2545 ศาลชั้นต้นส่งคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ของโจทก์ในวันถัดจากวันที่โจทก์ยื่นคำร้องว่า อนุญาตให้ขยายระยะเวลา 15 วัน น้อยกว่าวันที่โจทก์ขอจึงเป็นหน้าที่ของศาลชั้นต้นจะต้องแจ้งคำสั่งให้โจทก์ทราบเพราะศาลชั้นต้นมิได้ส่งในวันเดียวกับวันที่โจทก์ยื่นคำร้อง เมื่อไม่ปรากฏว่าได้แจ้งคำสั่งให้โจทก์ทราบจึงถือว่าโจทก์ทราบคำสั่งแล้วมิได้เหตุที่เกิดขึ้นมิใช่ความผิดของโจทก์ หากแต่เกิดจากความบกพร่องของศาลชั้นต้นเอง นับว่าเป็นเหตุสุดวิสัยที่ทำให้โจทก์ไม่อาจยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ครั้งที่สองได้ก่อนสิ้นระยะเวลาที่ศาลชั้นต้นกำหนดในครั้งแรกได้ กรณีมีเหตุสมควรอนุญาตให้โจทก์ขยายระยะเวลาอุทธรณ์ในครั้งที่สองได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2743/2545 แม้ทนายจำเลยจะเจ็บป่วยกะทันหันในระหว่างวันที่ 24 ถึงวันที่ 28 กันยายน 2543 ซึ่งครบกำหนดเวลาอุทธรณ์คำสั่งวันที่ 25 เดือนเดียวกัน แต่ยังมีจำเลยที่สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ได้ก่อนสิ้นระยะเวลา

ที่กฎหมายกำหนด ความเจ็บป่วยของนายจำเลยมิใช่เหตุสุดวิสัยที่จะยื่นขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ในวันที่ 29 ซึ่งพ้นกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์แล้วได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4340-4341/2545 (ป) คำร้องของจำเลยที่ขออนุญาตยื่นคำให้การเมื่อพ้นกำหนดเวลายื่นคำให้การแล้ว อ้างเหตุเพียงว่าจำเลยมิได้ตั้งใจขาดนัดยื่นคำให้การเท่านั้นหาได้อ้างพฤติการณ์พิเศษและเหตุสุดวิสัยไม่ จึงเป็นการขออนุญาตยื่นคำให้การเมื่อพ้นกำหนดเวลายื่นคำให้การ ไม่อาจถือว่าเป็นการขอให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งขยายระยะเวลายื่นคำให้การแก่จำเลยตามมาตรา 23 ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 6965/2545 การขอขยายระยะเวลาวางเงินค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์เป็นกรณีที่อยู่บังคับของมาตรา 23 ที่ให้ฟังกระทำได้ก็ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษและคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น ส่วนข้อความในบทบัญญัติดังกล่าวที่ว่าเว้นแต่กรณีมีเหตุสุดวิสัยนั้น ใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่มีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุสุดวิสัยที่ทำให้คู่ความฝ่ายนั้นไม่อาจมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้นและได้มีคำขอภายหลังเมื่อสิ้นระยะเวลาเช่นว่านั้นไปแล้ว ซึ่งกรณีเช่นว่านี้ การขอขยายระยะเวลานอกจากจะฟังกระทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษแล้วยังจะต้องเป็นกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยด้วย จำเลยที่ 2 ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาวางเงินค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งยังอยู่ภายในระยะเวลาที่ยังสามารถนำเงินมาชำระได้ คำร้องดังกล่าวจึงฟังกระทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษเท่านั้นไม่อยู่ในบังคับว่าต้องมีเหตุสุดวิสัยด้วย การที่ศาลอุทธรณ์ไม่วินิจฉัยไปถึงว่าคำร้องของจำเลยมีเหตุสุดวิสัยหรือไม่ จึงชอบแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 4450/2546 การขยายระยะเวลาตามมาตรา 23 จะฟังทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษและศาลมีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย ตามคำร้องของนายจำเลยอ้างเหตุว่ายังไม่ได้รับเอกสารที่ขอคัดสำเนาจากศาล ถือได้ว่ากรณีมีพฤติการณ์พิเศษ แต่การที่ศาลชั้นต้นย้ายที่ทำการโดยขนย้ายทรัพย์สินในวันหยุดราชการวันธรรมดาซึ่งเป็นวันปฏิบัติราชการปกติ ศาลชั้นต้นยังคงเปิดทำการอยู่และมีประกาศที่ชัดเจนให้ทราบทั่วกันว่าให้คู่ความทนายความและประชาชนติดต่อกับศาลชั้นต้น ณ ที่ทำการใหม่ตั้งแต่วันใด วันราชการอื่นก่อนหน้านี้ยังคงเปิดทำการ ณ อาคารเดิม ไม่ใช่ในวันที่ 1 ถึงวันที่ 15 มกราคม 2543 ศาลชั้นต้นปิดทำการ ถือไม่ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย การยื่นคำร้องของนายจำเลยเมื่อล่วงพ้นกำหนดเวลาโดยปราศจากเหตุสุดวิสัยแม้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตก็เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 23

และเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนศาลอุทธรณ์แผนกคดีล้มละลายหีบยกขึ้นวินิจฉัยและพิพากษายกอุทธรณ์จำเลยนั้นชอบแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 6668/2547 โจทก์ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์เมื่อพ้นกำหนดตามมาตรา 229 โดยอ้างแต่เพียงว่า คดีมีปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจำนวนมากโจทก์ไม่สามารถจัดทำอุทธรณ์ได้ทัน แม้พอจะถือได้ว่ามีพฤติการณ์พิเศษ แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้โจทก์ไม่สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ก่อนสิ้นระยะเวลานั้นตามมาตรา 23 ได้ ศาลชั้นต้นชอบที่จะมีคำสั่งยกคำร้องแม้ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งอนุญาตให้ขยายระยะเวลาและโจทก์ได้ยื่นอุทธรณ์ภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวและศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับอุทธรณ์นั้นไว้ ก็ต้องถือว่าศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตไปโดยหลงผิดซึ่งหาเป็นการถูกต้องและชอบด้วยกฎหมายไม่ ทั้งจะถือว่าศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจสั่งขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ก็ไม่ได้ เพราะการใช้ดุลพินิจของศาลนั้นจะต้องอยู่บนความถูกต้องตามกฎหมาย อุทธรณ์ของโจทก์ดังกล่าวจึงยื่นเกินกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์อันเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อปรากฏแก่ศาลอุทธรณ์ ย่อมเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียตามมาตรา 27 ทั้งไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติให้คำสั่งของศาลชั้นต้นดังกล่าวเป็นที่สุดการที่ศาลอุทธรณ์ไม่รับวินิจฉัยอุทธรณ์ของโจทก์และพิพากษายกอุทธรณ์จึงชอบแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 653/2548 การขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ในคดีอาญาตามป.วิ.พ. มาตรา 23 ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 15 นั้น จะต้องกระทำก่อนสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์ เว้นแต่กรณีมีเหตุสุดวิสัย ทนายจำเลยยื่นคำร้องลงวันที่ 9 สิงหาคม 2545 ขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์มีกำหนด 30 วัน ศาลชั้นต้นให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์ออกไปถึงวันที่ 6 กันยายน 2545 การที่ทนายจำเลยยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ในวันที่ 12 กันยายน 2545 จึงเป็นกรณีที่จำเลยมิได้ยื่นคำร้องก่อนสิ้นระยะเวลาที่ศาลชั้นต้นกำหนด

จำเลยยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์มีกำหนด 30 วัน ต่อศาลชั้นต้นในวันที่ 9 สิงหาคม 2545 โดยมีหมายเหตุท้ายคำร้องว่า “ข้าพเจ้ารอฟังคำสั่งอยู่ ถ้าไม่รอถือว่าทราบแล้ว” พร้อมทั้งลงลายมือชื่อทนายจำเลยผู้ร้องไว้ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งในวันเดียวกันกับวันที่จำเลยยื่นคำร้องว่า อนุญาตให้ขยายระยะเวลาถึงวันที่ 6 กันยายน 2545 ย่อมถือได้ว่าทนายจำเลยผู้ร้องทราบคำสั่งในวันที่ยื่นคำร้องแล้ว ข้ออ้างที่ว่าจำเลยเชื่อถือคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ศาลว่าศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์ถึงวันที่ 12

กันยายน 2545 ทำให้ไม่สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ก่อนสิ้นระยะเวลาดังกล่าว ถือเป็นความบกพร่องของนายจำเลยเองมิใช่เหตุสุดวิสัย

นายจำเลยป่วยเจ็บเพราะเกิดอุบัติเหตุทำให้สมองกระเทือนต้องพักรักษาตัวโดยไม่ปรากฏว่ามีอาการถึงขนาดที่จะทำให้ไม่สามารถทำคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์มายื่นได้ทันก่อนสิ้นระยะเวลา จึงไม่ถือว่าเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัย

คำพิพากษาฎีกาที่ 685/2548 เหตุสุดวิสัยตามมาตรา 23 หมายความว่า มีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นซึ่งจำเลยไม่สามารถป้องกันได้และทำให้จำเลยไม่สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ แต่เมื่อนายจำเลยทราบที่อยู่แล้วว่ามีหน้าที่ต้องยื่นอุทธรณ์ภายในวันที่ 18 มีนาคม 2547 ตามที่ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยายระยะเวลา หากนายจำเลยทำอุทธรณ์เสร็จแล้วก็น่าจะดำเนินการยื่นอุทธรณ์หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นไปดำเนินการแทนให้เรียบร้อยเสียก่อนที่จะเดินทางไปทำธุระที่ต่างจังหวัด การที่นายจำเลยมิได้ดำเนินการดังกล่าวแต่กลับเดินทางไปปฏิบัติภารกิจอื่นที่ต่างจังหวัดในวันครบกำหนดยื่นอุทธรณ์และกลับมายื่นอุทธรณ์ไม่ทันเนื่องจากรถยนต์ที่ใช้เดินทางเสีย จึงเป็นความผิดหรือความบกพร่องของนายจำเลยเอง กรณีถือไม่ได้ว่ามีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้จำเลยไม่สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ภายในระยะเวลาที่ศาลชั้นต้นกำหนด

ค. ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ

ศาลจะมีคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ “พฤติการณ์พิเศษ” หมายถึงข้อเท็จจริงใด ๆ ที่มาขัดขวางการดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ได้ภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 2860/2539 การที่นายจำเลยอ้างในคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ว่าจำเลยมีกิจธุระจำเป็นต้องไปต่างจังหวัดและกลับไม่ทันเพราะนำท่วมทางขาดโดยไม่ได้นำเงินค่าธรรมเนียบและค่าทนายความมอบให้แก่ทนายจำเลยเพื่อยื่นอุทธรณ์เป็นเหตุให้นายจำเลยยื่นอุทธรณ์ไม่ได้ เป็นความผิดหรือความบกพร่องของจำเลยเองมิใช่พฤติการณ์พิเศษที่จะยกขึ้นอ้างเพื่อขยายระยะเวลาอุทธรณ์ การที่จำเลยไปต่างจังหวัดและกลับไม่ทันเพราะนำท่วมทางขาด หากเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 7466/2540 โจทก์ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นฎีกาอ้างว่า โจทก์ส่งสำนวนไปให้อัยการสูงสุดรับรองฎีกาแต่ยังไม่ได้รับสำนวนคืนมา โจทก์เกรงว่าจะพ้นกำหนดเวลายื่นฎีกา จึงขอขยายระยะเวลายื่นฎีกาออกไป เป็นข้ออ้างจากการ คาดคะเนของโจทก์ ถือไม่ได้ว่ามีพฤติการณ์พิเศษ (ฎ.8138/2540)

คำพิพากษาฎีกาที่ 2679/2544 คำร้องขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ของโจทก์ที่ ยื่นในวันสุดท้ายของระยะเวลาอุทธรณ์ อ้างว่าคำพิพากษาเพ่งพิมพ์แล้วเสร็จและได้รับใน วันนั้นเป็นเรื่องนอกเหนือการบังคับของโจทก์ ถือว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษที่จะขยาย ระยะเวลายื่นอุทธรณ์ให้โจทก์ได้ตามมาตรา 23 (ฎ.6830/2543)

คำพิพากษาฎีกาที่ 3062/2544 จำเลยต้องขังในเรือนจำตลอดมาและยังไม่ได้รับ อนุญาตจากศาลชั้นต้นให้คัดสำเนาคำพิพากษาศาลฎีกาในวันที่จำเลยยื่นคำร้องขออนุญาต ขยายระยะเวลายื่นฎีกาต่อศาลชั้นต้น กรณีถือว่ามีพฤติการณ์พิเศษที่จะขยายระยะเวลา ยื่นฎีกาให้แก่จำเลยตาม ป.วิ.พ.มาตรา 23 ประกอบ ป.วิ.อ.มาตรา 15

คำพิพากษาฎีกาที่ 493/2545 จำเลยมีเวลาภายหลังจากที่ได้รับแจ้งผลของคำ พิพากษาศาลอุทธรณ์จากทนายความถึง 14 วันก่อนที่จะครบกำหนดเวลายื่นฎีกาย่อม เพียงพอที่จะหาเงินค่าฤชาธรรมเนียมที่จะต้องชำระและนำมาวางศาลได้ การที่จำเลยไม่ สามารถยื่นฎีกาได้ภายในกำหนด จึงเป็นความบกพร่องของจำเลยและทนายความเองมิใช่ พฤติการณ์พิเศษที่จะขอขยายระยะเวลายื่นฎีกาตามมาตรา 23 แม้ศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้อง ขยายระยะเวลายื่นฎีกาของจำเลยในวันครบกำหนดยื่นฎีกาก็มิใช่เหตุที่จำเลยจะอ้างว่า คำสั่งของศาลชั้นต้นไม่ชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1255/2546 การที่จำเลยอ้างว่า เงินค่าธรรมเนียมศาลมีจำนวน สูงมากไม่สามารถหาเงินได้ทัน ได้ติดต่อขอกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่นไว้แล้ว แต่มีเหตุขัดข้อง ผู้ให้กู้ไม่สามารถนำเงินมาให้แก่จำเลยในขณะนี้ได้นั้น ยังถือไม่ได้ว่าเป็นกรณีมีพฤติการณ์ พิเศษตามความหมายของมาตรา 23 ที่ศาลจะมีอำนาจสั่งขยายระยะเวลาการวางเงินค่า ฤชาธรรมเนียมให้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 254/2547 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ กลางอ่านคำพิพากษาตั้งแต่วันที่ 24 ธันวาคม 2544 และก่อนครบกำหนดยื่นอุทธรณ์ ศาล ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่น อุทธรณ์ออกไปจนถึงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2545 แม้ทนายจำเลยจะได้ยื่นคำแถลงขอถ่าย

สำเนาคำพิพากษาไว้ตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม 2545 และยังไม่ได้รับสำเนาคำพิพากษาแต่เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2545 เจ้าหน้าที่ศาลได้บันทึกไว้ในคำแถลงของจำเลยดังกล่าวว่าได้ดำเนินการถ่ายเอกสารให้แก่จำเลยเสร็จแล้วและยังปรากฏจากรายงานเจ้าหน้าที่ฉบับลงวันที่ 31 มกราคม 2545 อีกว่าโจทก์ก็ได้มาติดต่อขอรับสำเนาคำพิพากษาจากศาลไปแล้ว ดังนี้ ทนายจำเลยย่อมสามารถมาติดต่อขอรับสำเนาคำพิพากษาได้ตั้งแต่วันดังกล่าวเช่นกัน แต่จำเลยกลับปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยมาติดต่ออีกครั้งในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2545 แสดงให้เห็นว่าทนายจำเลยไม่เอาใจใส่ที่จะมาติดต่อขอรับสำเนาคำพิพากษาอย่างจริงจังที่ทนายจำเลยอ้างว่าเพิ่งได้รับสำเนาคำพิพากษาจึงยื่นอุทธรณ์ไม่ทันเพราะมีกำหนดระยะเวลาตามที่ศาลอนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ไว้แล้วเหลือเพียง 7 วัน นั้น จึงเป็นความบกพร่องของทนายจำเลยเอง ถือไม่ได้ว่าเป็นกรณีที่มีเหตุจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะขยายระยะเวลาอุทธรณ์ให้แก่จำเลย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1101/2547 การที่จำเลยอ้างว่ากำลังรวบรวมเอกสารอยู่ยังไม่แล้วเสร็จเพราะมีเอกสารจำนวนมากนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่าครบกำหนดระยะเวลายื่นฎีกาเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2545 จำเลยยื่นคำแถลงขอให้เร่งรัดการคัดถ่ายสำเนาเอกสารให้แก่จำเลยเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2544 ศาลมีคำสั่งในคำแถลงเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2544 ให้จำเลยรับเอกสารที่ขอถ่ายสำเนาได้ตามขอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ศาลได้ถ่ายเอกสารแล้วตั้งแต่วันที่ 4 ธันวาคม 2544 ดังนั้น หากจำเลยขวนขวายที่จะดำเนินการจำเลยย่อมมีเวลาอีกกว่า 20 วัน เพียงพอที่จะเรียบเรียงเรื่องราวในการยื่นฎีกาได้ ทั้งคดีก็มีได้มีถ้อยคำสำนวนมากมายหรือยุ่งยากซับซ้อนจนไม่อาจรวบรวมหรือทำคำฟ้องฎีกามายื่นได้ทันภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงยังถือไม่ได้ว่ามีพฤติการณ์พิเศษที่ศาลจะสั่งขยายระยะเวลายื่นฎีกาให้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2752/2548 ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2545 แต่วันครบกำหนดฎีกาตรงกับวันอาทิตย์ที่ 14 กรกฎาคม 2545 จำเลยจึงมีสิทธิยื่นฎีกาในวันจันทร์ที่ 15 กรกฎาคม 2545 และแม้จำเลยยื่นคำแถลงขอถ่ายคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2545 และได้รับเอกสารที่ขอถ่ายในวันที่ 27 มิถุนายน 2545 ก็ตาม แต่เมื่อนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่จำเลยได้รับเอกสารที่ขอถ่ายจนถึงวันที่จำเลยมีสิทธิยื่นฎีกาแล้วปรากฏว่ายังมีเวลาเหลืออยู่อีก 18 วัน ซึ่งอยู่ในวิสัยที่จะทำคำฟ้องฎีกายื่นต่อศาลได้ทันทีที่จำเลยอ้างเหตุในการขอขยายระยะเวลายื่นฎีกาว่า

ทนายจำเลยได้ศึกษาข้อวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์แล้วปรากฏว่ามีหลายประเด็นที่แตกต่างไปจากข้อวินิจฉัยของศาลชั้นต้นซึ่งทนายจำเลยต้องทำรายงานเสนอคณะกรรมการบริษัท จำเลยพิจารณาอนุมัติยื่นฎีกา ระยะเวลาที่เหลืออยู่ไม่เพียงพอที่คณะกรรมการบริษัท จำเลยจะพิจารณาอนุมัติยื่นฎีกาและทนายจำเลยไม่สามารถจัดทำฎีกายื่นต่อศาลได้ทันนั้น ก็ไม่ปรากฏว่านับแต่วันที่จำเลยได้รับเอกสารที่ขอถ่ายจนถึงวันที่ยื่นคำร้องขอขยาย ระยะเวลายื่นฎีกาคือวันที่ 8 กรกฎาคม 2545 ทนายจำเลยได้ดำเนินการไปถึงไหน เรื่อง อยู่ในชั้นตอนใด และมีข้อขัดข้องอย่างไรที่ทำให้ทนายจำเลยไม่สามารถยื่นฎีกาภายใน เวลาที่ยังเหลืออยู่อีก 6 วันได้ทันถือไม่ได้ว่ามีพฤติการณ์พิเศษที่จะขยายระยะเวลา ยื่นฎีกาให้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 5187/2548 จำเลยอ้างเหตุขอขยายระยะเวลาฎีกาว่า ทนาย จำเลยจัดทำฎีกาเสร็จแล้วแต่ต้องนำเสนอคณะกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทจำเลยตรวจ ก่อน ปรากฏว่ากรรมการดังกล่าวเดินทางไปประกอบธุรกิจที่ต่างจังหวัด ทนายจำเลยจึง ไม่สามารถเสนอให้ตรวจได้ เหตุดังกล่าวเป็นเรื่องธุรกิจของจำเลยเอง มิใช่พฤติการณ์ พิเศษที่จะขยายระยะเวลาฎีกาได้ตามมาตรา 23

3. อำนาจศาลในการสั่งขยายหรือย่อระยะเวลา

อำนาจศาลในการสั่งขยายหรือย่อระยะเวลาย่อมทำได้ 2 กรณีคือ

ก. ศาลเห็นสมควรเอง หมายความว่าศาลมีคำสั่งขยายหรือย่อระยะเวลาได้เอง โดยผลการ ไม่ต้องมีคู่ความฝ่ายใดร้องขอ

ข. คู่ความที่เกี่ยวข้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ในกรณีจำกัดว่าต้องเป็นคู่ความ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้นจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้ หากมิใช่คู่ความแล้วจะมายื่นคำร้องขอ ตามมาตรา 23 ไม่ได้

ตัวอย่างคำพิพากษฎีกา

คำพิพากษฎีกาที่ 673/2532 ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ขยาย ระยะเวลาวางเงินค่าธรรมเนียมออกไป 15 วัน โดยระบุวันเดือนปีที่ครบกำหนดไว้ด้วย แต่เมื่อศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งให้คู่ความฟังก็ล่วงเลยเวลาที่ศาลอุทธรณ์กำหนด ดังนี้ เป็น

การไม่ชอบเพราะมีผลเท่ากับไม่ได้ขยายระยะเวลาให้โจทก์ เช่นนี้ศาลฎีกาพิพากษาแก้
เป็นว่าให้โจทก์นำเงินค่าธรรมเนียมมาวางภายใน 15 วันนับแต่วันฟังคำสั่งของศาลฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 1288/2532 (ป) โจทก์ไม่ชำระค่าขึ้นศาลเพิ่มตามคำสั่งศาล
ชั้นต้น ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าโจทก์ทั้งฟ้องให้จำหน่ายคดี วันรุ่งขึ้นโจทก์ยื่นคำร้องอ้างเหตุ
ว่าเนื่องจากฝนตกหนัก การจราจรติดขัดมาก โจทก์ได้โทรศัพท์แจ้งให้เจ้าหน้าที่ศาลทราบ
แล้วและเดินทางมาถึงศาลเมื่อพ้นเวลาราชการ เจ้าพนักงานศาลไม่ยอมรับค่าขึ้นศาล
เพราะศาลปิดทำการแล้ว โจทก์มิได้ตั้งใจฟ้องและเป็นเหตุสุดวิสัย ขอให้ไต่สวนและมี
คำสั่งให้โจทก์วางค่าขึ้นศาลแล้วดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ดังนี้ แม้ศาลชั้นต้น
จำหน่ายคดีแล้วก็ตาม แต่เมื่อโจทก์ยื่นคำร้องแสดงเหตุอันสมควร ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะไต่
สวนคำร้องเพื่อทราบข้อเท็จจริงและถ้าเห็นว่าโจทก์มีพฤติการณ์พิเศษและเป็นกรณีที่มี
เหตุสุดวิสัย ศาลชั้นต้นมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนคำสั่งที่จำหน่ายคดีเสียได้ตามมาตรา 27
และขยายระยะเวลาให้แก่โจทก์ตามมาตรา 23

คำพิพากษาฎีกาที่ 3369/2538 จำเลยได้รับอนุญาตให้ขยายเวลาการนำเงิน
ค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นมาวางศาลพร้อมกับ
อุทธรณ์ตามมาตรา 229 จึงเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาลภายในกำหนด เมื่อไม่
ปฏิบัติตามและมายื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอีกในวันสุดท้ายโดยไม่มีพฤติการณ์พิเศษ
และศาลสั่งยกคำร้อง จำเลยก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งเดิมของศาล ศาลจึงไม่ต้องกำหนดเวลา
ให้จำเลยนำเงินดังกล่าวมาวางศาล อีกมิฉะนั้นก็เท่ากับว่าศาลอนุญาตให้ขยายเวลาอีก
นั่นเอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 6921/2543 จำเลยยื่นอุทธรณ์พร้อมกับคำร้องขอขยาย
ระยะเวลาวางเงินค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยายระยะเวลา
ออกไป 15 วัน แต่จำเลยมิได้นำมาวางภายในกำหนด เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว
จำเลยยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลา ศาลชั้นต้นสั่งว่าไม่มีเหตุที่จะขยายระยะเวลาให้อีกและ
สั่งอุทธรณ์ว่าจำเลยไม่วางเงินค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ภายในกำหนดจึงไม่รับอุทธรณ์
จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง ดังนี้ คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ไม่รับอุทธรณ์ของจำเลยมีผลสืบ
เนื่องมาจากคำสั่งศาลชั้นต้นที่ยกคำร้องขอขยายระยะเวลาวางเงินค่าธรรมเนียมเพราะ
หากศาลชั้นต้นอนุญาตให้ขยายระยะเวลาวางเงินดังกล่าวก็จะสั่งไม่รับอุทธรณ์ไม่ได้ คำ
ร้องอุทธรณ์คำสั่งของจำเลยจึงเป็นการอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้จำเลยขยาย

ระยะเวลาวางเงินค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งจำเลยชอบที่จะอุทธรณ์ภายใน 1 เดือน ตามมาตรา 229 หากศาลอุทธรณ์ขยายระยะเวลาวางเงินดังกล่าวแก่จำเลย คำสั่งศาล ชั้นต้นที่ไม่รับอุทธรณ์ย่อมเป็นอันตกไป กรณีมิใช่การอุทธรณ์คำสั่งตามมาตรา 234

คำพิพากษาฎีกาที่ 1058/2545 การอนุญาตให้ขยายระยะเวลาชำระค่าธรรมเนียม ศาลย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจตามที่เห็นสมควรว่าจะอนุญาตกี่ครั้งหรือเป็นเวลานานเพียงใด ตามมาตรา 23 การที่ศาลชั้นต้นสั่งว่าอนุญาตอีกเพียงครั้งเดียว จึงไม่เป็นการจำกัดสิทธิ ของโจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 9266/2546 ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2542 ครบกำหนดยื่นอุทธรณ์ในวันที่ 23 พฤษภาคม 2542 ซึ่งตรงกับวันอาทิตย์หยุดราชการวันที่ 24 พฤษภาคม 2542 โจทก์ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์มีกำหนด 15 วัน โจทก์ยอมมีสิทธิยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาในวันที่เริ่มทำการใหม่ได้ แต่การนับ ระยะเวลาที่ขยายออกไปก็ต้องนับต่อจากวันสุดท้ายที่ครบกำหนดระยะเวลาเดิม คือเริ่ม นับหนึ่งตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2542 หากศาลชั้นต้นขยายระยะเวลาตามที่โจทก์ ต้องการเพียง 15 วัน ก็จะครบกำหนดในวันที่ 7 มิถุนายน 2542 มิใช่วันที่ 8 มิถุนายน 2542 และการขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์เป็นเรื่องที่ศาลชั้นต้นมีอำนาจทั่วไปที่จะอนุญาต ขยายให้เท่าใดก็ได้ตามเหตุผลที่เห็นสมควรโดยไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องระบุเหตุผลไว้ใน คำสั่งอนุญาตขยายระยะเวลานั้น ดังนั้น การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ยื่น อุทธรณ์ได้ถึงวันที่ 18 มิถุนายน 2542 จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา

คำพิพากษาฎีกาที่ 3901/2547 หลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ฉบับ แรกของโจทก์ร่วมเพราะเป็นอุทธรณ์ที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง โจทก์ร่วม จึงยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ โดยอ้างเหตุว่ากำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ ขอให้อัยการสูงสุดลงชื่อรับรองให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง เป็นคำร้องขอขยาย ระยะเวลาในกรณีที่มีพฤติการณ์พิเศษที่จะอนุญาตให้ขยายระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ได้ และได้อนุญาตให้ขยายระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ออกไปตามคำร้องของโจทก์ร่วม ซึ่งเป็นการปฏิบัติไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจศาลชั้นต้นในการดำเนินการ อนุญาตเช่นนั้นได้ เมื่อไม่มีคู่ความฝ่ายใดโต้แย้งคำสั่งศาลชั้นต้นในปัญหาดังกล่าว ประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงต้องยุติไปตามคำสั่งศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ภาค 1 จึงไม่มี อำนาจที่จะหยิบยกขึ้นวินิจฉัยโดยลำพังได้ ดังนั้น อุทธรณ์ของโจทก์ร่วมจึงเป็นอุทธรณ์ที่

ยื่นภายในกำหนดระยะเวลาขอที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 จะต้องรับไว้วินิจฉัยของศาลชั้นต้น มิใช่ฎีกาในประเด็นข้อพิพาทก็ต้องนำทฤษฎีที่พิพาทกันในชั้นฎีกามาพิจารณาว่า ต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงหรือไม่ เมื่อคดีมีทฤษฎีที่พิพาทกันในชั้นฎีกาไม่เกิน 200,000 บาท จึงต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 248 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 3257/2545 คดีต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงตามมาตรา 248 วรรคหนึ่ง แม้ฎีกาของจำเลยจะไม่ใช้ฎีกาในเนื้อหาแห่งคดี เป็นฎีกาคัดค้านเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลล่างทั้งสองที่ไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาในการวางเงินค่าธรรมเนียม ตามมาตรา 229 ซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงก็ต้องตกอยู่ในบังคับแห่งมาตรา 248 วรรคหนึ่ง

4. ศาลที่จะยื่นคำร้องขอขยายหรือย่นระยะเวลา

การขอขยายหรือย่นระยะเวลาคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นและคดีนั้นต้องอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลนั้น

บทที่ 6

การวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น

ในการพิจารณาคดี ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาด หรือพิพากษาคดีนั้นได้ก็ต่อเมื่อการพิจารณาคดีนั้นสิ้นสุดลงแล้ว แต่ในบางกรณีอาจมีปัญหาคข้อกฎหมายซึ่งในประเด็นนี้หากศาลได้วินิจฉัยชี้ขาดเสียก่อนโดยไม่ต้องรอไปจนกระทั่งพิจารณาคดีสิ้นสุดแล้ว ก็อาจเป็นการย่นการพิจารณาคดีให้สั้นเข้า โดยไม่ต้องสืบพยานอีกต่อไป นัยว่าเป็นการตัดฟ้องตัดประเด็น หรือตัดคำให้การอันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลทุกฝ่าย ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงอนุญาตให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นได้ก่อนโดยไม่ต้องรอไปจนกระทั่งการพิจารณาคดีได้สิ้นสุดลง ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 24 ว่า “เมื่อคู่ความฝ่ายใดยกปัญหาคข้อกฎหมายขึ้นอ้าง ซึ่งถ้าหากได้วินิจฉัยให้เป็นคุณแก่ฝ่ายนั้นแล้ว จะไม่ต้องมีการพิจารณาคดีต่อไปอีก หรือไม่ ต้องพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีบางข้อ หรือถึงแม้จะดำเนินการพิจารณาประเด็นข้อสำคัญแห่งคดีไป ก็ไม่ทำให้ได้ความชัดขึ้นอีกแล้ว เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอให้ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้มีผลว่าก่อนดำเนินการพิจารณาต่อไป ศาลจะได้พิจารณาปัญหาข้อกฎหมายเช่นว่านี้แล้ววินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหานั้น

ถ้าศาลเห็นว่าคำวินิจฉัยชี้ขาดเช่นว่านี้จะทำให้คดีเสร็จไปได้ทั้งเรื่อง หรือเฉพาะแต่ประเด็นแห่งคดีบางข้อ ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่กล่าวแล้วและพิพากษาคดีเรื่องนั้น หรือเฉพาะแต่ประเด็นที่เกี่ยวข้องไปโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งฉบับเดียวกันก็ได้

คำสั่งใด ๆ ของศาลที่ได้ออกตามมาตรานี้ ให้อุทธรณ์และฎีกาได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 227, 228 และ 247”

ในการพิจารณาเรื่องการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นแยกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ความหมายการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น
2. ปัญหาข้อกฎหมายกับปัญหาข้อเท็จจริง
3. วินิจฉัยชี้ขาดเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย
4. วัตถุประสงค์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น
5. กรณีศาลวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น

6. ผลของการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น
7. การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น
8. การอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

1. ความหมายของการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น

“การวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น” หมายถึงการที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ที่ปรากฏขึ้นจากคำฟ้อง หรือคำให้การโดยไม่ต้องรอจนกว่าการพิจารณาคดีจะเสร็จลง

2. ปัญหาข้อกฎหมายกับปัญหาข้อเท็จจริง

ปัญหาที่ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดนี้ต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายไม่ใช่ปัญหาข้อเท็จจริง ทั้งนี้ เพราะปัญหาข้อกฎหมายเป็นเรื่องที่ศาลทราบได้เอง ศาลหาจำต้องอาศัยข้อเท็จจริงจากคู่ความไม่ และปัญหาข้อกฎหมายที่จะวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นนี้ นอกจากจะเป็นคุณต่อคู่ความฝ่ายที่มีคำขอให้วินิจฉัยแล้ว ต้องเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีด้วย กล่าวคือ การวินิจฉัยอาจจะทำให้ไม่ต้องพิจารณาคดีต่อไปอีก ศาลอาจทำคำพิพากษาได้เลย หรืออาจจะมีการพิจารณาคดีต่อไปอีก แต่รวบรัดให้สั้นเข้าเหลือเพียงไม่กี่ประเด็น”

ปัญหาว่าจะพิจารณาอย่างไรว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย ปัญหานี้ ท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้กล่าวว่า**ปัญหาข้อเท็จจริง**ได้แก่

1) ปัญหาที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในคดี เช่น การแปลเอกสารสัญญาโดยฟังคำพยานบุคคลประกอบในเรื่องเจตนาของคู่สัญญาว่าเป็นประการใดเพราะถ้อยคำในสัญญาขัดกัน ภรรยาทำนิติกรรมเกี่ยวกับสินสมรสได้รับความยินยอมจากสามีหรือไม่ การกระทำนิติกรรมโดยสุจริตหรือไม่ ทรัพย์มรดกที่พิพาทอยู่ที่จำเลยมากน้อยเท่าใด มีการครอบครองทรัพย์หรือไม่ เป็นต้น

2) ปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลตามรูปคดี เช่น ปัญหาว่าการซื้อขายเป็นไปโดยสุจริตหรือไม่ ฎีกาที่เถียงว่าโจทก์ประพฤติผิดสัญญาศาลล่างใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคำพยานหลักฐานและเชื่อว่าจำเลยกระทำผิดจริงโดยศาลล่างมิได้วินิจฉัยตรงข้าม หรือปราศจากหลักฐานในท้องสำนวนเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ปัญหาวินิจฉัยคำพยานว่าควรเชื่อหรือไม่ เป็นต้น

ปัญหาข้อกฎหมาย ได้แก่

- (1) ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความกฎหมาย
- (2) ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความคำพิพากษา คำคู่ความ นิติกรรมสัญญาและเอกสาร
- (3) ปัญหาที่เกี่ยวกับการปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง

3. วินิจฉัยชี้ขาดเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย

ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ทั้งนี้ เพราะปัญหาข้อกฎหมายเป็นเรื่องที่ศาลทราบได้เองไม่จำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงจากคู่ความ

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 79/2522 จำเลยให้การว่าโจทก์รับโอนเช็คโดยไม่สุจริต ไม่บรรยายว่าไม่สุจริตอย่างไร ไม่เป็นข้อต่อสู้ที่ควรต้องสืบพยาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 916 ศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยานเป็นการชี้ขาดเบื้องต้น ตามมาตรา 24 โดยวินิจฉัยข้อกฎหมาย ไม่ได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี ไม่ใช่คำสั่งระหว่างพิจารณา คู่ความอุทธรณ์ได้โดยไม่ต้องโต้แย้ง ไว้ก่อน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1269-1273/2522 ศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยาน โจทก์ จำเลย โดยเห็นว่าตามฟ้อง คำให้การ และเอกสารที่คู่ความส่งศาล ฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติได้ ไม่ต้องสืบพยาน แล้ววินิจฉัยข้อกฎหมายยกฟ้องโจทก์นั้น เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24 ไม่เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาตามมาตรา 227 โจทก์อุทธรณ์ได้โดยไม่ต้องโต้แย้งคำสั่งงดสืบพยานนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3502/2524 ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยอาศัยข้อเท็จจริง จึงมีใช้การวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24

ปัญหาข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นชี้ขาดนั้นต้องเป็นประเด็นปรากฏอยู่ในคำฟ้อง หรือ คำให้การ

ตัวอย่าง โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำละเมิด ขอให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ จำเลยได้รับสำเนาคำฟ้องและหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแก้คดีแล้วไม่ยื่นคำให้การ แต่ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ ขอให้ศาลยกฟ้อง เช่นนี้ ศาลจะสั่งวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายเบื้องต้นตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24 ไม่ได้ เพราะปัญหาข้อกฎหมายที่ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความนั้นจำเลยมิได้ยกขึ้นอ้างไว้

ในคำให้การ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าจำเลยไม่ได้ยื่นคำให้การ จำเลยจึงยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นตามมาตรา 24 ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความไม่ได้

4. วัตถุประสงค์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น

ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะย่นการพิจารณาคดีของศาล ทำให้การพิจารณาคดีรวดเร็วขึ้น เมื่อมีทางจะทราบข้อเท็จจริงโดยไม่ต้องสืบพยานต่อไป ก็ควรจะวินิจฉัยได้ทันที ด้วยเหตุนี้ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น กฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่จะหยิบยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นวินิจฉัยเองได้ หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ

5. กรณีศาลวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น

การวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นย่อมทำได้โดย

ก. ศาลเห็นสมควร หมายความว่าศาลหยิบยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นวินิจฉัยเองโดยผลการ ไม่ต้องมีคู่ความฝ่ายใดร้องขอ หากศาลเห็นว่าจะทำให้เกิดประโยชน์แก่การพิจารณา กล่าวคือ ไม่ต้องมีการพิจารณาคดีต่อไป หรือไม่ต้องพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีบางข้อ หรือถึงแม้จะดำเนินการพิจารณาประเด็นข้อสำคัญแห่งคดีไป ก็ไม่ทำให้ได้ความชัดเจนอีก

กรณีศาลเห็นสมควรวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นนี้ไม่ต้องพิจารณาว่าเมื่อวินิจฉัยชี้ขาดแล้วจะเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด เพียงแต่ให้เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดีว่า เมื่อมีการวินิจฉัยชี้ขาดแล้วไม่ต้องมีการพิจารณาคดีต่อไปอีก ฯลฯ และเป็นภาระแก่คู่ความฝ่ายใดที่จะต้องจะไม่ถูกกลับหรือยกโดยคำวินิจฉัยของศาลสูง มิฉะนั้น แล้วแทนที่จะเป็นการย่นการพิจารณาคดี กลับทำให้คดีเสร็จช้ากว่าปกติเพราะคดีต้องขึ้นศาลสูง แล้วย้อนลงมาสู่ศาลล่างอีกหลายครั้ง เช่น คำพิพากษาฎีกา 268/2491 (ประชุมใหญ่) ศาลชั้นต้นสั่งชี้ขาดเบื้องต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 24 แล้ว แต่ศาลอุทธรณ์เห็นว่ายังไม่ควรชี้ขาดเบื้องต้นจึงให้ยกคำสั่งศาลชั้นต้นแล้วให้ดำเนินการพิจารณาต่อไปนั้นคู่ความฎีกาได้ แม้ศาลชั้นต้นสั่งชี้ขาดเบื้องต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 24 แล้ว ถ้าศาลสูงเห็นว่าตามรูปคดียังไม่สมควรสั่งชี้ขาดเบื้องต้น ก็ให้ยกคำสั่งชี้ขาดเบื้องต้นของศาลชั้นต้นแล้วให้ดำเนินการพิจารณาต่อไปได้

ข. คู่ความมีคำขอ หมายความว่าคู่ความได้ยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นอ้างเพื่อขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาด สำหรับคู่ความที่ขอให้ศาลชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายนี้ ต้องเป็นคู่ความฝ่ายที่หากศาลได้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นให้ดังที่ร้องขอแล้ว ผลของคำวินิจฉัยจะต้องเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 226/2504 การชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นตามมาตรา 24 นั้น กฎหมายมุ่งหมายให้เป็นคุณแก่ฝ่ายที่ยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นอ้าง)

ฉะนั้น กรณีคู่ความมีคำขอให้ศาลชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายจะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการคือ

1) ผลของการวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายต้องเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายที่มีคำขอ

2) ผลของการวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายต้องเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี กล่าวคือ ไม่ต้องมีการพิจารณาคดีต่อไปอีก หรือไม่ต้องพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีบางข้อ หรือถึงแม้จะดำเนินการพิจารณาประเด็นข้อสำคัญแห่งคดีไป ก็ไม่ทำให้ได้ความชัดขึ้นอีก

คำขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในข้อกฎหมาย ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดฟ้องตัดประเด็น ซึ่งฝ่ายจำเลยยกขึ้นอ้าง และขอให้ศาลวินิจฉัย เช่น ข้ออ้างว่าฟ้องโจทก์เคลือบคลุม ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ ฟ้องโจทก์ไม่เป็นฟ้อง หรือมูลหนี้เป็นโมฆะ เป็นต้น แต่มีใ้จะฝ่ายจำเลยเท่านั้นที่จะยกขึ้นอ้างอันเป็นการตัดฟ้อง ฝ่ายโจทก์ก็ยกขึ้นอ้างเพื่อตัดคำให้การก็มีเช่นกัน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 717/2499 โจทก์ยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นว่า คำให้การของจำเลยไม่มีประเด็นอันจะทำให้จำเลยชนะคดีได้ ศาลชั้นต้นสั่งให้โจทก์นำสืบก่อน โจทก์คัดค้านศาลชั้นต้นสั่งว่า คำให้การของจำเลยมีข้อต่อสู้อันอาจให้ชนะคดีได้ ส่วนหน้าที่นำสืบก็สั่งชอบแล้ว ดังนี้ เป็นคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น ตามมาตรา 24 แล้ว

วิธีขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมาย คู่ความฝ่ายที่ยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นอ้างต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง และเนื่องจากมิใช่คำขอฝ่ายเดียวก่อนศาลมีคำสั่งต้องให้โอกาสคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้าน (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 21(2))

ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้คู่ความขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายได้นี้ ไม่มีกฎหมายบังคับให้ศาลต้องรับวินิจฉัยเสมอไป ฉะนั้น เมื่อมี

คำขอต่อศาล ศาลจะส่งอย่างไรจึงเป็นอำนาจของศาล ถ้าศาลเห็นว่าการวินิจฉัยจะไม่น่าให้เกิดประโยชน์แทนที่จะเป็นการย่นเวลากลับทำให้การพิจารณาคดีชักช้า หรือเห็นว่าข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นคุณแก่ผู้มีคำขอ ศาลก็อาจสั่งไม่รับวินิจฉัย หรือขอไว้วินิจฉัยในคำพิพากษาก็ได้ นัยคำพิพากษากฎีกาที่ 755/2505 ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24 ไม่ได้บังคับให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายตามที่คู่ความมีคำขอทุกเรื่อง ถ้าศาลเห็นว่า การวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าวไม่เป็นคุณแก่ผู้อ้างเลยคือเห็นว่าจำเป็นจะต้องดำเนินการพิจารณาต่อไปแล้ว จะสั่งให้รอไว้วินิจฉัยในคำพิพากษาก็ได้ ส่วนกำหนดระยะเวลาขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับตัวคู่ความเองนั้น โดยปกติต้องร้องขอในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น โดยจะขอเข้ามาพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การ หรือในระยะเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษาก็ได้

ข้อแตกต่างระหว่างศาลเห็นสมควรวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายกับคู่ความมีคำขอที่สำคัญคือถ้าศาลเห็นสมควร การวินิจฉัยชี้ขาดนั้นต้องเป็นประโยชน์ในการพิจารณาคดีโดยไม่ต้องพิจารณาว่าจะเป็นผู้ใดคู่ความฝ่ายใดหรือไม่ ส่วนกรณีคู่ความมีคำขอให้ศาลสั่งชี้ขาดเบื้องต้นในข้อกฎหมายนั้นนอกจากเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดีแล้วต้องเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายที่ขอด้วย

6. ผลของการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น

เมื่อศาลได้วินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นแล้ว จะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดีคือ

ก. ไม่ต้องมีการพิจารณาคดีต่อไปอีก เช่น คำพิพากษากฎีกาที่ 1254/2517 การที่ศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยานโจทก์ จำเลย แล้วพิพากษายกฟ้องโดยข้อกฎหมาย มิได้วินิจฉัยพยานหลักฐาน โดยอาศัยข้อเท็จจริงเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในข้อกฎหมายอื่นทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่อง ไม่ต้องมีการพิจารณาคดีต่อไปอีกตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24

ข. ไม่ต้องพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีบางข้อ เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไปถึงกำหนดชำระแล้วไม่ยอมชำระ ขอให้จำเลยชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระ จำเลยต่อสู้ว่าจำเลยกู้เงินโจทก์มาจริง แต่จำเลยได้ชำระเงินต้นคืนครบถ้วนแล้ว ส่วนดอกเบี้ยโจทก์เรียกเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดจึงเป็นโมฆะ ดังนี้ ถ้าจำเลยยกเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดขึ้นมาและศาลวินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นอัตราที่กฎหมาย

กำหนดเป็นโมฆะอันคุณแก่จำเลยแล้ว ก็จะไม่ต้องมีการพิจารณาประเด็นเรื่องดอกเบี้ยที่ค้างชำระและเรียกเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดอีกต่อไป

ค. ถ้าดำเนินการพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีไปก็ไม่ทำให้ได้ความชัดเจนอีก หมายความว่าศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายให้เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายที่อ้างนั้นไม่ทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่องหรือไม่ต้องพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีบางข้อ หากแต่การพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีไปก็ไม่ทำให้ได้ความชัดเจน เช่น สามีฟ้องหย่า ภรรยาในระหว่างพิจารณาสามีถึงแก่ความตาย ถึงแม้จะพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีในข้อที่ว่ามิเหตุหย่าหรือไม่ต่อไป ก็ย่อมไม่ทำให้ได้ความชัดเจน เพราะการสมรสได้สิ้นสุดลง เพราะความตาย

7. การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น

ในการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้นนี้ ถ้าทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่อง ศาลจะเป็นคำพิพากษาคดีไปเลย แต่ถ้าไม่ทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่อง แต่เสร็จเฉพาะประเด็นสำคัญแห่งคดีบางข้อ ศาลจะเป็นคำสั่ง โดยจะเป็นคำสั่งฉบับหนึ่งต่างหากเลย หรือทำคำสั่งรวมไปกับคำพิพากษาในภายหลังก็ได้

8. การอุทธรณ์ หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

คำสั่งชี้ขาดข้อกฎหมายเบื้องต้น ตามมาตรา 24 เป็นข้อยกเว้นพิเศษ ให้อุทธรณ์ฎีกาได้ทันทีไม่ต้องรอไว้จนกว่าคดีจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี กล่าวคือคำว่าคำสั่งในข้อกฎหมายซึ่งยกข้อกฎหมายนั้นเสียไม่ใช่คำสั่งตามมาตรา 24 นี้ จะอุทธรณ์ไม่ได้ทันที ก็เพราะเหตุว่าคำสั่งที่ยกข้อกฎหมายที่คู่ความยกขอให้วินิจฉัยตามมาตรา 24 นี้ เป็นคำสั่งที่ไม่เป็นคุณแก่ฝ่ายที่อ้าง เมื่อเป็นคำสั่งที่ไม่เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายที่อ้างแล้ว ก็ไม่ได้ทำให้การพิจารณาคดีสิ้นเข้าและไม่ใช้คำสั่งที่ออกตามมาตรา 24 ประสงค์

ดังนั้น จะเป็นคำสั่ง ตามมาตรา 24 ต้องเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายที่อ้างและเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดีด้วย จึงอุทธรณ์หรือฎีกาได้ทันที

คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับมาตรา 24

คำพิพากษาฎีกาที่ 2293/2519 การที่ศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยานทั้งสองฝ่ายแล้ว พิพากษาคดีไปโดยข้อกฎหมายเป็นคำสั่งที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในข้อกฎหมาย ซึ่งทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่องตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24 ไม่เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาตาม มาตรา 226 แม้คู่ความจะไม่ได้โต้แย้งคำสั่งศาลชั้นต้นที่สั่งงดสืบพยานไว้ก็มีสิทธิ อุทธรณ์ คำสั่งนั้นได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 339/2520 โจทก์รับโอนที่ดินและตึกแถว จำเลยเช่าตึกอยู่ก่อน และเสียเงินแก่ผู้ให้เช่าเดิมเพื่อเช่า 15 ปี แต่ไม่ได้จดทะเบียน ข้อที่ให้เงินและเช่า 15 ปี เป็นบุคคลสิทธิไม่ผูกพัน โจทก์จึงไม่ต้องกำหนดประเด็นในข้อนี้ตามฟ้องแย้ง จำเลย อุทธรณ์คำสั่งในระหว่างพิจารณาได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1440/2520 ศาลชั้นต้นสอบถามแล้วสั่งงดสืบพยาน วินิจฉัยว่า คดีก่อนโจทก์ยอมให้ภรรยาฟ้อง และยอมความกับจำเลยมีคำพิพากษายกฟ้องไปแล้ว โจทก์มาฟ้องใหม่ในเรื่องที่ดินแปลงเดียวกันไม่ได้ให้ยกฟ้อง ดังนี้ เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้น ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24 ทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่อง ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ศาล ชั้นต้นสืบพยานพิจารณาพิพากษาใหม่ จำเลยฎีกาขอให้ยกฟ้อง เป็นการอุทธรณ์ฎีกาตาม มาตรา 227 เสียค่าขึ้นศาลตามตาราง 1 ข้อ 2 ข. ไม่ใช่เสียค่าขึ้นศาลตามราคาทรัพย์สินที่พิพาท และโจทก์ฟ้องใหม่ไม่ได้ ไม่ใช่บุคคลภายนอก

คำพิพากษาฎีกาที่ 2308/2520 ศาลชั้นต้นสอบถามข้อเท็จจริงแล้ว สั่งงด สืบพยาน แล้วต่อมา 7 วัน จึงพิพากษายกฟ้อง เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาตามมาตรา 226 โจทก์ไม่คัดค้านคำสั่งนั้น โจทก์อุทธรณ์ขอให้สืบพยานไม่ได้ ในกรณีนี้ศาลชั้นต้นเห็น ว่าเป็นอุทธรณ์ คำสั่งระหว่างพิจารณา โจทก์อุทธรณ์คำสั่งไม่ได้ ตามมาตรา 226 โจทก์ อุทธรณ์คำสั่ง ศาลอุทธรณ์สั่งให้รับอุทธรณ์แล้วพิพากษายืน โจทก์ฎีกาขอให้สืบพยาน ดังต่อไปนี้ ศาลฎีกาพิพากษายกฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 1269-1278/2522 ศาลชั้นต้นงดสืบพยานโจทก์ จำเลย โดย เห็นว่าตามฟ้องคำให้การและเอกสารที่คู่ความส่งศาลฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติได้ไม่ต้อง สืบพยานแล้ววินิจฉัยข้อกฎหมายยกฟ้องโจทก์นั้นเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหา ข้อกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24 ไม่เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา ตามมาตรา 226 โจทก์ อุทธรณ์ได้โดยไม่ต้องโต้แย้งคำสั่งงดสืบพยานนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 97/2522 จำเลยให้การว่าโจทก์รับโอนเช็คโดยไม่สุจริต ไม่
บรรยายว่าไม่สุจริตอย่างไร ไม่เป็นข้อต่อสู้ที่ควรสืบพยานตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 916 ศาล
ชั้นต้นสั่งงดสืบพยานเป็นการชี้ขาดเบื้องต้น ตามมาตรา 24 โดยวินิจฉัยข้อกฎหมายไม่ได้
วินิจฉัยโดยอาศัยข้อเท็จจริงในคดี ไม่ใช่คำสั่งระหว่างพิจารณา คู่ความอุทธรณ์ได้โดยไม่
ต้องโต้แย้งไว้ก่อน

บทที่ 7

การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรมหรือที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนในเรื่องการเขียนและการยื่น หรือการส่งคำคู่ความ หรือเอกสารอื่น ๆ หรือในการพิจารณาคดี การพิจารณาพยานหลักฐาน หรือการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากการที่มีได้ปฏิบัติเช่นนั้นยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งแก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร

ข้อคำนเรื่องผิดระเบียบนั้น คู่ความฝ่ายที่เสียหายอาจยกขึ้นกล่าวได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น แต่ทั้งนี้คู่ความฝ่ายนั้นต้องมีได้ดำเนินการอันใดขึ้นใหม่หลังจากที่ได้ทราบเรื่องผิดระเบียบแล้ว หรือต้องมีได้ให้สัตยาบันแก่การผิดระเบียบ นั้น ๆ

ถ้าศาลสั่งให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบใด ๆ อันมิใช่เรื่องคู่ความละเลยไม่ดำเนินการพิจารณาเรื่องนั้นภายในระยะเวลาซึ่งกฎหมายหรือศาลกำหนดไว้เพียงเท่านี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิคู่ความฝ่ายนั้นในอันที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณานั้น ๆ ใหม่ให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบังคับ”

ในการศึกษาเรื่องการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนี้ขอแยกหัวข้ออธิบายดังนี้

1. ความหมายของกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ
2. เหตุที่มีการเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ
3. การเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ
  - ก. คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล
  - ข. ผู้มีสิทธิเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

- ค. วิธีการคัดค้านกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ
- 4. อำนาจศาลในการมีคำสั่ง
- 5. ผลของการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

1. ความหมายของกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

คำว่า “ระเบียบ” ในที่นี้ หมายถึงข้อบัญญัติของกฎหมายมิใช่ระเบียบอย่างใดที่เข้าใจกัน เช่น ระเบียบของศาล เป็นต้น

ตัวอย่าง ศาลชั้นต้นแห่งหนึ่งกำหนดว่า พยานที่จะเบิกความต้องสาบานตนด้วยถ้อยคำพิเศษ ถึงเวลาสาบานของพยาน ด้วยความเลินเล่อของเสมียนศาลได้ให้พยานสาบานด้วยคำธรรมดา เนื่องจากกำหนดให้พยานสาบานตนด้วยถ้อยคำพิเศษเป็นระเบียบของศาลมิใช่ข้อบัญญัติของกฎหมาย จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 27 หากศาลจะสั่งแก้ไขย่อมแก้ไขได้ตามปกติ

“การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ” หมายถึงการไม่กระทำการใด ๆ ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในข้อที่มุ่งจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรมหรือที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน จะเป็นในเรื่องการเขียนและการยื่นหรือส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ ก็ดี ในการพิจารณาคดีก็ดี การพิจารณาพยานหลักฐานก็ดี หรือการบังคับคดีก็ดี

2. เหตุที่มีการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

เหตุที่จะมีการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้น ต้องเป็นข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรม หรือที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนในเรื่อง

- ก. การเขียน (ดู ป.วิ.แพ่ง มาตรา 46)
- ข. การยื่นหรือการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ (ดู ป.วิ.แพ่ง มาตรา 69-83 อัญญัติ)
- ค. การพิจารณาคดี (ดู ป.วิ.แพ่ง มาตรา 35-45)
- ง. การพิจารณาพยานหลักฐาน (ดู ป.วิ.แพ่ง มาตรา 84-130)
- จ. การบังคับคดี (ดู ป.วิ.แพ่ง มาตรา 271-323)

3. การเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

3.1 คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล

ก. ผู้มีสิทธิเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ได้แก่

- 1) ศาลเห็นสมควรเอง
- 2) คู่ความฝ่ายที่เสียหายมีคำขอ

1) ศาลเห็นสมควรเอง กล่าวคือ มีข้อเท็จจริงอันเป็นมูลที่จะสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบปรากฏต่อศาล ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการรายงานของเจ้าหน้าที่ศาล ศาลตรวจพบจากถ้อยคำสำนวนในคดีนั้น หรือแม้กระทั่งทราบจากการที่คู่ความแถลงให้ศาลทราบ โดยทำเป็นคำแถลง คำขอ คำคัดค้าน หรือคำร้องก็ได้ (คำพิพากษาฎีกา 1692/2516)

กรณีศาลเห็นสมควรเองนี้ ศาลจะใช้อำนาจของศาลเองได้ต่อเมื่อศาลเห็นสมควร ถ้าศาลไม่เห็นสมควรศาลก็ไม่มีคำสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นก็ได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

2) คู่ความฝ่ายที่เสียหายมีคำขอ

ในการเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้น ถ้าคู่ความฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากการที่มีได้ปฏิบัติเช่นว่านั้น จะร้องขอต่อศาลต้องปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล

ข. วิธีการร้องขอเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

กรณีคู่ความฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากการที่มีได้ปฏิบัติเช่นว่านั้น จะคัดค้านกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องและในคำร้องต้องจัดแจ้งเหตุที่คัดค้าน

ค. ระยะเวลาที่มีคำขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

กรณีที่ศาลเห็นสมควรเองนั้นกฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาไว้ว่าจะสั่งได้เมื่อใด ดังนั้น ศาลย่อมสั่งในเวลาใดก็ได้ แม้จะมีคำพิพากษาแล้ศาลนั้นก็สั่งเพิกถอนได้

ส่วนกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลขอให้สั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 วรรคสอง กำหนดว่าต้องยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่า 8 วันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือ

พฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น

อย่างไรก็ตาม การกำหนดว่าให้ยื่นคำร้องก่อนศาลพิพากษานี้ต้องหมายความว่าคู่ความฝ่ายเสียหายได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้นก่อนศาลพิพากษา ถ้าเพิ่งจะมาทราบภายหลังจากศาลพิพากษาแล้ว ก็ยื่นคำร้องได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 320/2536)

3.2 ชั้นบังคับคดี

คู่ความฝ่ายที่เสียหายยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง แต่ต้องไม่ช้ากว่า 8 วันนับแต่ทราบการฝ่าฝืนนั้น (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 296 วรรคสอง)

อย่างไรก็ตาม ภายใน 8 วันนั้น คู่ความจะต้องไม่ดำเนินการอื่นใดขึ้นใหม่หลังจากที่ทราบเรื่องผิดระเบียบแล้ว หรือต้องมีได้ให้สัตยาบันแก่การนั้น “ที่ว่าไม่ดำเนินการอื่นใดขึ้นใหม่” เช่น เมื่อโจทก์เห็นว่าศาลกำหนดหน้าที่นำสืบผิดพลาดก็ควรคัดค้าน มิใช่ยอมเข้านำสืบตามที่ศาลกำหนด “ส่วนที่ว่ามิได้ให้สัตยาบันนั้น” หมายถึงมิได้รับรองข้อเท็จจริงที่ผิดระเบียบนั้น เช่น เมื่อศาลเห็นว่ากำหนดหน้าที่นำสืบผิดก็หนดจะกำหนดใหม่ แต่โจทก์คงยืนยันจะขอเข้าสืบก่อนอย่างศาลเคยกำหนดไว้ก่อนแล้ว

คำว่า “ไม่ช้ากว่า 8 วัน” ใช้เฉพาะคู่ความฝ่ายที่เสียหายร้องขอเท่านั้น ในกรณีศาลสั่งเองจะสั่งเมื่อใดก็ได้ก่อนมีคำพิพากษา

4. อำนาจศาลในการมีคำสั่ง

- ก. สั่งเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมด หรือบางส่วน
- ข. สั่งแก้ไข หรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร

5. ผลของการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

1. ตามมาตรา 27 นี้ ยอมให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบได้ทุกประเภท ตั้งแต่เริ่มคดีไปจนกระทั่งสิ้นสุดคดี แต่กฎหมายมิได้บัญญัติถึงกรณีการพิพากษาคดีไว้ด้วย ดังนั้น ถ้าการพิพากษาคดีผิดพลาดจะเพิกถอนตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 หาได้ไม่ เพราะทางแก้สำหรับกรณีการพิพากษาคดีผิดพลาดได้บัญญัติไว้ในมาตรา 143 โดยเฉพาะ

2. ศาลที่ทำการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบคือศาลที่กระบวนการพิจารณานั้นกำลังดำเนินอยู่ หรือศาลสูงจะเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบของศาลล่างก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 641/2492)

3. คำสั่งศาลไม่ว่าจะเป็นการเพิกถอน หรือไม่เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบเป็นคำสั่งในระหว่างพิจารณา (คำพิพากษาฎีกาที่ 1602/2514)

4. เมื่อศาลออกคำสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบแล้ว คู่ความฝ่ายนั้น ย่อมขอดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ให้ถูกต้องได้ เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเท่านั้น กล่าวคือ หากคู่ความดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดระยะเวลาแต่ศาลยอมรับ และภายหลังมีการเพิกถอน คู่ความย่อมไม่อาจขอดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นนั้นใหม่อีก

ตัวอย่าง ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 วรรคสอง

โจทก์นำนายแดงเข้าสืบโดยมิได้ระบุอ้างเป็นพยาน จำเลยทราบเมื่อใดต้องคัดค้านภายใน 8 วัน พัน 8 วันแล้วคัดค้านมิได้ หรือถ้าได้ทราบถึงการที่โจทก์ไม่ได้ระบุนายแดงแล้ว แต่จำเลยก็ยังไม่คัดค้าน กลับนำพยานของตนเข้าสืบต่อไปอีกแล้วจึงคัดค้าน เช่นนี้ แม้จะอยู่ภายใน 8 วัน ก็คัดค้านไม่ได้ หรือสมมติว่าศาลทราบถึงข้อผิดพลาดนี้จึงถาม จำเลยว่าจะว่าประการใด จำเลยแถลงว่าให้เป็นอันแล้วกันไป ต่อมาจำเลยจะคัดค้านไม่ได้ แม้อยู่ใน 8 วันก็ดี แต่ถึงแม้จะเป็นกรณีที่จำเลยคัดค้านไม่ได้ดังกล่าวนี้ หากศาลเห็นสมควรจะสั่งก็ได้ เว้นแต่ศาลจะได้พิพากษาคดีนั้นแล้ว

ตัวอย่าง ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 วรรคสาม

โจทก์นำสืบนายแดงพยาน สืบโดยมิได้ระบุเป็นพยานเสียก่อน จำเลยคัดค้านศาลสั่งเพิกถอนการที่ได้สืบนายแดงแล้วนั้น โจทก์อาจยื่นคำขออ้างนายแดงเป็นพยานเพิ่มเติมและสืบนายแดงใหม่ได้ แต่การอ้างพยานเพิ่มเติมตามมาตรา 88 ในบางกรณีอยู่ในอำนาจศาลที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้

โจทก์ยื่นคำฟ้องแล้วไม่มาขอให้เจ้าพนักงานศาลให้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยและไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุการณ์เพิกเฉยนั้นภายใน 7 วันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง ซึ่งตามมาตรา 174 ถือว่าโจทก์ได้ทิ้งฟ้อง และตามมาตรา 176 การทิ้งฟ้องเช่นนี้ย่อมลบล้างผลแห่งการยื่นฟ้องเสมือนหนึ่งว่าไม่ได้มีการยื่นฟ้องเลย ถ้าโจทก์มาขอให้ส่งหมายเรียกหลัง 7 วัน และศาลเปลื้องไปไม่จัดการส่งหมายและคำฟ้องให้แก่จำเลย จำเลยร้องศาล

ทราบ ศาลสั่งเพิกถอนการส่งหมายเรียกนั้น เช่นนี้เป็นเรื่องไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาภายในระยะเวลาซึ่งกำหนดไว้ ฉะนั้น โจทก์จะอ้างมาตรา 27 วรรคสุดท้ายนี้เพื่อถือว่าตนยังมีสิทธิส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลยใหม่นั้นไม่ได้ โจทก์มีทางกระทำแต่อย่างเดียวคือยื่นฟ้องใหม่ตามมาตรา 176 แต่ถ้าคดีของโจทก์นั้นขาดอายุความแล้วโจทก์ก็ไม่มีทางอย่างไรอีก

คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับมาตรา 27

คำพิพากษาฎีกาที่ 805/2519 โจทก์ยื่นคำร้องขอเลื่อนการสืบพยานโจทก์ ศาลไม่อนุญาต โจทก์ร้องขอให้ศาลชั้นต้นเพิกถอนคำสั่งที่ไม่อนุญาตให้เลื่อนคดี โดยอ้างว่าเป็นการพิจารณาผิดระเบียบ ศาลยกคำร้อง โจทก์แถลงคัดค้านคำสั่งที่ไม่อนุญาตให้เลื่อนคดี ศาลพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาใหม่ โดยอนุญาตให้โจทก์เลื่อนคดีได้ เป็นคนละกรณีกับที่โจทก์ขอให้ศาลชั้นต้นเพิกถอนคำสั่งซึ่งโจทก์ขอเมื่อพ้นเวลาตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 โจทก์ไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน แล้วมาร้องขอเลื่อนวันสืบพยานโจทก์แต่เป็นการขอเลื่อนครั้งแรก เพราะทนายคิดว่าความศาลอื่น ยังไม่พอถือเป็นประวิงความ ศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ โดยอนุญาตให้โจทก์เลื่อนคดีได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2642/2519 ข้ออ้างว่า ฟ้องต่อศาลที่ทรัพย์ตั้งอยู่โดยไม่มีคำร้องขออนุญาตก่อน เป็นการผิดระเบียบ ถ้าจำเลยไม่คัดค้านในศาลชั้นต้น แต่กลับดำเนินกระบวนการพิจารณาจนเสร็จเท่ากับให้สัตยาบันแล้ว จำเลยยกขึ้นอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ แต่ศาลอาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1376/2520 คดีอาญาคำขอที่โจทก์ขอให้พิจารณาใหม่ มิได้จริงจังละทิ้งคดีไม่ใช่คำขอที่ทำได้แต่ฝ่ายเดียว ซึ่งต้องใช้ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 21 ด้วย จำเลยต้องคัดค้านภายใน 8 วัน ตามมาตรา 17 จำเลยมายื่นอุทธรณ์คัดค้านเกินกำหนดนั้นไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2507/2520 ทนายโจทก์ไม่ได้แต่งทนายตามระเบียบแต่โจทก์ทำใบแต่งทนายในชั้นจำเลยฎีกา การพิจารณาตั้งแต่ศาลชั้นต้นไม่เสีย ศาลอนุญาตให้ทำให้อุทธรณ์ได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27

คำพิพากษาฎีกาที่ 5876/2545 การขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 หากจำต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนศาลมีคำพิพากษาเสมอไปไม่

หากคู่ความฝ่ายที่เสียหายเพิ่งทราบกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว ก็ชอบที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบได้ แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 7991/2544 กรณีตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 บัญญัติขึ้นใช้กับกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบนั้นก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเท่านั้น มีอาจใช้แก่กรณีที่เพิ่งทราบภายหลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตและมีคำสั่งว่าที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องตาม ป.พ.พ. มาตรา 1382 แต่เมื่อได้ความว่าผู้คัดค้านมีภูมิลำเนาที่แน่นอน การที่ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ผู้ร้องงดส่งสำเนาคำร้องขอให้แก่ทายาทของผู้มีชื่อในโฉนดเนื่องจากเชื่อตามคำแถลงของผู้ร้องซึ่งไม่เป็นความจริงโดยมิได้ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านก่อนตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 21 (2) จึงเป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่ง ป.วิ.แพ่ง ในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรมในเรื่องการส่งคำคู่ความ เมื่อผู้คัดค้านยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว แต่ศาลชั้นต้นมีความเห็นว่ามีคำสั่งศาลชั้นต้นถึงที่สุดแล้วจึงไม่มีเหตุยกคดีขึ้นพิจารณาอีกนั้น ศาลฎีกาย่อมมีอำนาจเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งแก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นตามที่เห็นสมควร

คำพิพากษาฎีกาที่ 7627/2538 จำเลยที่ 3 อ้างว่าจำเลยที่ 3 ไม่ทราบถึงการที่ถูกต้องโจทก์ฟ้องเพราะอยู่ที่ต่างประเทศตลอดมา และที่ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาไปจนกระทั่งพิพากษาให้จำเลยที่ 3 รับผิดชอบหนี้ต่อโจทก์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นการไม่ชอบ เพราะจำเลยที่ 3 ไม่ได้แต่งตั้ง น. ให้เป็นทนายความในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งหากเป็นความจริงย่อมมีสิทธิร้องขอให้ศาลชั้นต้นในคดีเดิมเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบดังกล่าวเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ให้ถูกต้องได้ โดยไม่จำเป็นต้องไปฟ้องขอให้เพิกถอนคำพิพากษาตามยอมมิให้ผลผูกพันถึงจำเลยที่ 3 เป็นคดีใหม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 320/2536 บทบัญญัติมาตรา 27 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ว่าคำร้องขอให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบต้องยื่นก่อนมีคำพิพากษานั้น ใช้กับกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบข้อความ

หรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา
เท่านั้นจำเลยไม่ทราบเรื่องราวตนถูกฟ้อง ทั้งปรากฏว่ามีผู้แอบอ้างเป็นจำเลยเข้ามา
ดำเนินคดีในฐานะจำเลย ทำให้จำเลยได้รับความเสียหาย จำเลยจึงทราบภายหลังจากศาล
ชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว ดังนี้จำเลยย่อมชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น
ให้เพิกถอนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นดำเนินไปโดยผิดระเบียบได้ตามมาตรา 27 วรรคแรก

คำพิพากษาฎีกาที่ 321/2536 การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคสอง ที่จะต้องยื่นคำร้องก่อนศาล
มีคำพิพากษานั้น จะใช้บังคับในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายพึงทราบข้อความหรือ
พฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบนั้นภายหลังศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา
แล้วหาได้ไม่เพราะเป็นการฝ่าฝืนธรรมชาติที่จะบังคับให้ยื่นคำร้องขอเพิกถอนโดยที่ตนยังไม่
ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น

บทที่ 8

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในต่างประเทศ

ตามที่เราได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจของศาลมาแล้วในตอนต้น พอจะเข้าใจได้ว่า โดยหลักทั่วไปแล้ว อำนาจของศาลก็คงมีอยู่แต่เฉพาะภายในเขตราชอาณาจักรไทย เท่านั้น ศาลไทยไม่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาออกไปนอกราชอาณาจักรอย่างใด แต่เนื่องจากโลกเราเจริญก้าวหน้าไปมากทั้งในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านเทคโนโลยี จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดติดต่อกันมากขึ้น และกัน ถ้ากิจการค้าขายและการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นไปโดยเรียบร้อย ปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ แล้วก็ไม่ใช่เป็นไป แต่ในบางครั้งการติดต่อสัมพันธ์อันรวมตลอดถึงด้านการทำมาค้าขาย ซึ่งกันและกันได้เกิดขัดแย้งและกลายเป็นข้อพิพาท ก่อให้เกิดคดีในศาลได้ เมื่อเป็นดังนี้ ความจำเป็นในการดำเนินคดีจึงอาจต้องกระทำในต่างประเทศบ้าง เช่น โจทก์เป็นคนไทยจำเลยเป็นบริษัทต่างประเทศแต่ตั้งสำนักงานมีภูมิลำเนาในประเทศไทย แล้วเกิดพิพาทกันขึ้นอันเนื่องจากการซื้อขายสินค้าบางประเภท แต่เอกสารหรือพยานบุคคลบางคนอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการพิจารณาบางเรื่องหรือบางส่วนในต่างประเทศนอกราชอาณาจักรและอยู่นอกอำนาจของศาลไทย

ด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 34 จึงได้บัญญัติไว้ว่า ถ้าจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งเรื่อง หรือแต่บางส่วน โดยทางอาศัยหรือโดยร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศ เมื่อไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้สำหรับเรื่องนั้นแล้ว ก็ให้ศาลปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวคือ ถ้ามีความจำเป็นจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในต่างประเทศนอกเขตอำนาจศาลไทย โดยจะต้องอาศัยหรือขอร้องให้เจ้าหน้าที่ในต่างประเทศใดประเทศหนึ่งช่วยเหลือแล้ว ก็จำเป็นต้องพิเคราะห์ดูว่าประเทศนั้นกับประเทศไทยเรา ได้มีข้อตกลงไว้ประการใด เพราะการช่วยเหลือเช่นนี้ ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ถือเป็นเรื่องของสันถวะไมตรี ไม่ใช่เป็นการบังคับ หรือนัยหนึ่งเป็นเรื่องถ้อยทีถ้อยอาศัยในหลักการที่จะพึงปฏิบัติต่อกัน หากมีข้อตกลงระหว่างประเทศเกิดขึ้น

แล้ว ประเทศนั้น ๆ ก็มักจะนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายขึ้นเพื่อใช้สำหรับเรื่องที่ได้ตกลงกัน นั้น ต่อเมื่อไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศ และไม่มีข้อบัญญัติแห่งกฎหมายแล้ว ป.วิ.แพ่ง มาตรา 34 จึงให้ดำเนินการตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ

ที่ว่ากฎหมายระหว่างประเทศนั้น โดยแท้จริงแล้วไม่ใช่กฎหมาย เพราะเป็นแต่เพียงหลักปฏิบัติที่นานาประเทศพากันยึดถือเป็นแนวในการปฏิบัติติดต่อซึ่งกันและกัน ฉะนั้นการที่ศาลในประเทศหนึ่งได้ยอมรับปฏิบัติในการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้แก่ศาลของอีกประเทศหนึ่ง จึงเป็นเรื่องที่แต่ละประเทศต่างเอื้อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเท่านั้น

ความจำเป็นที่ศาลไทยจะต้องขอร้องให้ศาลในต่างประเทศช่วยดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นเท่าที่ปรากฏมาแล้ว ก็มีในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การให้จำเลยซึ่งอยู่ในต่างประเทศทราบถึงการถูกฟ้องเพื่อจะได้มาแก้คดี
2. การส่งประเด็นไปสืบพยานซึ่งอยู่ต่างประเทศ
3. การบังคับคดีแก่บุคคลที่อยู่ในต่างประเทศ โดยบังคับการชำระหนี้ตามคำพิพากษาจากทรัพย์สินของผู้แพคดีที่อยู่ในต่างประเทศ

แต่การที่ศาลไทยจะนำ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 34 นี้มาใช้ได้นั้นศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1204/2508 ว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในเมืองต่างประเทศ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 34 นั้นใช้ในกรณีที่ศาลรับฟ้องของโจทก์ไว้โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว แต่ศาลจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในต่างประเทศ ซึ่งศาลอาจขอร้องให้รัฐบาลต่างประเทศจัดการให้ตามความสัมพันธ์ทางการต่างประเทศ ทั้งนี้ ก็โดยศาลฎีกาวินิจฉัยไปตามแนวแห่งบทบัญญัติใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 4(3) ที่กล่าวไว้ในตอนท้ายว่า ศาลจะดำเนินคดีต่อไปได้ ก็ต่อเมื่อได้ส่งหมายเรียกให้แก่ลูกหนี้ประเทศไทยแล้วนั่นเอง

ที่สำคัญก็คือ ในชั้นเดิมประเทศไทยไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศในรูปของสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาที่เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอาศัยหรือร้องขอให้เจ้าหน้าที่ในเมืองต่างประเทศช่วยเหลือแล้ว ศาลไทยก็ต้องปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่หลักแห่งความยุติธรรม หลักแห่งความสะดวก และหลักแห่งถ้อยที่ถ้อยอาศัย ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่สุดของกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ในขณะนี้ประเทศไทยได้ทำข้อตกลงร่วมมือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาลกับประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2521

ทางปฏิบัติของศาลไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสืบพยานในต่างประเทศ หรือให้จำเลยในต่างประเทศทราบถึงการถูกฟ้องหรือทราบถึงการออกคำบังคับของศาล คู่ความฝ่ายที่ร้องขอจะต้องทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นอยู่ เมื่อศาลอนุญาตแล้ว ก็ให้ศาลนั้นดำเนินการโดยผ่านทางกระทรวงยุติธรรม และกระทรวงการต่างประเทศตามวิธีการทางทูตพร้อมกับจะต้องแปลเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นภาษาของประเทศนั้นหรือเป็นภาษาอังกฤษส่งไปด้วย โดยกระทรวงการต่างประเทศจะได้ดำเนินการขอให้สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยในประเทศนั้น ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจให้ช่วยจัดการให้ เช่นขอให้ส่งคำแจ้งความการออกหมายเรียกหรือส่งสำเนาคำฟ้อง หรือให้ดำเนินการสืบพยานให้ ส่วนค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ นั้น ถ้าหากมี ศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจนั้นจะแจ้งจำนวนเงินมาให้ทราบ ศาลเจ้าของสำนวนก็จะต้องส่งให้คู่ความผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้นำเงินมาชำระ โดยศาลรับไว้ และจัดการซื้อตราฟหรือส่งเงินโดยวิธีอื่นไปให้ด้วยวิธีผ่านกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศไปตามลำดับอย่างวิธีเดิม

นอกจากนี้ มีข้อที่ควรสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 34 นี้ กล่าวถึงเฉพาะศาลไทยจะดำเนินกระบวนการพิจารณาในต่างประเทศเท่านั้น แต่ถ้าศาลของต่างประเทศจะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลในประเทศไทย หรือในศาลของไทยแล้ว มิได้กล่าวไว้ จึงน่าจะต้องนำมาตรา 34 นี้ มาใช้โดยอนุโลมด้วย เพราะถึงอย่างไรประเทศไทยและศาลไทยก็ต้องปฏิบัติตามหลักทั่วแห่งกฎหมายระหว่างประเทศอยู่แล้ว ตามที่บังคับไว้ในมาตรา 34 นั้นเอง เช่น ศาลในต่างประเทศเคยส่งประเด็นมาสืบพยานที่ศาลแพ่ง หรือศาลอินเดียเคยส่งประเด็นมาสืบพยานที่ศาลจังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

อนึ่ง ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 788/2524 ซึ่งวินิจฉัยวางหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีสำหรับชาวต่างประเทศไว้ว่า คดีที่โจทก์ฟ้องหย่าจำเลย แต่จำเลยมีเชื้อชาติและสัญชาติฝรั่งเศส และมีภูมิลำเนาในประเทศฝรั่งเศส ศาลไทยก็ไม่มีอำนาจรับคำฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาได้ แม้มูลคดีจะเกิดในเขตศาลไทย แต่จำเลยก็ไม่ได้เข้ามาในประเทศไทย กรณีจึงไม่อยู่ในบังคับตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 4(3) และเมื่อศาลไทยยังไม่ได้รับคำฟ้องจะใช้ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 34 บังคับก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน

บทที่ 9

การโอนคดี การรวมการพิจารณา และการแยกพิจารณาคดี

ส่วนที่ 1

การโอนคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติเรื่องการโอนคดีไว้สามกรณี คือ การโอนคดีตามมาตรา 6, 8 และ 28 แต่ละมาตรามีข้อความสำคัญต่างกัน

1. ป.วิ.แพ่ง มาตรา 6 บัญญัติว่า “ก่อนยื่นคำให้การ จำเลยชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลที่โจทก์ได้ยื่นคำฟ้องไว้ ขอให้โอนคดีไปยังศาลอื่นที่มีเขตอำนาจได้ คำร้องนั้นจำเลยต้องแสดงเหตุที่ยกขึ้นอ้างอิงว่าการพิจารณาคดีต่อไปในศาลนั้นจะไม่สะดวก หรือจำเลยอาจไม่ได้รับความยุติธรรม เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้

ห้ามมิให้ศาลออกคำสั่งอนุญาตตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ศาลที่จะรับโอนคดีไปนั้นได้ยินยอมเสียก่อน ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอมก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาด คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด”

มาตรานี้เป็นทางแก้ข้อขัดข้องหรือความไม่สะดวกของฝ่ายจำเลย เนื่องจากในการฟ้องคดีกันนั้น โจทก์ย่อมมีโอกาสเลือกฟ้องต่อศาลใดที่มีเขตอำนาจก็ได้ตามสะดวกภายในขอบเขตของกฎหมาย กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้จำเลยได้รับความสะดวกบ้าง โดยให้จำเลยมีสิทธิขอโอนคดีไปพิจารณายังศาลอื่นได้ตามมาตรา 6 นี้ หากการพิจารณาในศาลเดิมจะทำให้จำเลยเสียเปรียบหรือได้รับความไม่เป็นธรรม โดยจำเลยจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) จำเลยต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่โจทก์ได้ยื่นฟ้องไว้ขอให้โอนคดีไปยังศาลอื่น หมายความว่า ก่อนจำเลยยื่นคำให้การจำเลยได้ยื่นคำร้องต่อศาลที่โจทก์ได้ยื่นคำฟ้องไว้ ถ้าหากจำเลยยื่นคำให้การแล้ว จำเลยจะไม่มีสิทธิร้องขอตามมาตรา 6 นี้ เพื่อให้ศาลโอนคดีไปยังศาลอื่นที่มีเขตอำนาจ กล่าวคือ ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีก็คือศาลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3, 4, 4 ทวิ, 4 ตริ, 4 จัตวา, 4 เบญจ, 4 ฉ, 5 และ 7 จะขอให้โอนคดีไปยังศาลอื่นที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นหาได้ไม่

2) คำร้องที่ยื่นต่อศาลดังกล่าว จำเลยต้องแสดงเหตุที่ยกขึ้นอ้างอิงว่า การพิจารณาคดีต่อไปในศาลนั้นจะไม่สะดวกหรือจำเลยอาจไม่ได้รับความยุติธรรม หมายความว่า คำร้องขอของจำเลยที่ยื่นต่อศาลนั้นจะต้องยกเหตุผลขึ้นอ้างอิงว่าจำเลยไม่สะดวกหรือไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างไร ต้องมาร้องขอต่อศาลขอโอนคดี หรือการโอนคดีไปยังศาลอื่นจะทำให้การพิจารณาคดีสะดวกขึ้นอย่างไรบ้าง หรือการพิจารณาคดีในศาลเดิมจะทำให้จำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างไรบ้าง มิฉะนั้นก็ไม่มีเหตุที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้นได้

3) เมื่อศาลได้รับคำร้องของจำเลยแล้ว ต้องส่งสำเนาคำร้องให้โจทก์ และสอบถามโจทก์ก่อนว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ (มาตรา 21(2)) หมายความว่า เมื่อศาลได้รับคำร้องจำเลยที่ยื่นต่อศาลแล้ว ศาลต้องส่งสำเนาคำร้องนั้นให้โจทก์และต้องสอบถามโจทก์ก่อนว่าจะคัดค้านประการใด หรือไม่ โดยพิจารณาว่าคำร้องนั้นมีเหตุผลสมควรประการใด

4) ศาลจะสั่งอนุญาตต่อเมื่อเห็นว่าการพิจารณาคดีต่อไปในศาลนั้น คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่ได้รับความยุติธรรม หมายความว่า เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ให้พิจารณาว่ามีเหตุผลสมควรหรือไม่ และหากศาลเห็นว่าการพิจารณาคดีต่อไปในศาลนั้น คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไม่ได้รับความยุติธรรม ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตก็ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่าคำขอนั้นไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือการโอนคดีไปจะทำให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้รับความยุติธรรมเช่นกัน ศาลจะยกคำขอเสียก็ได้ คำสั่งใด ๆ ของศาลในกรณีนี้เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา

5) ศาลที่จะรับโอนคดีต้องยินยอม ถ้าไม่ยอมให้ศาลที่จะโอนส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดและถือเป็นที่สุด หมายความว่า ก่อนที่จะโอนคดีไปศาลที่จะสั่งโอนต้องได้รับความยินยอมของศาลที่จะรับโอนเสียก่อน เช่น แดงอยู่อยุธยา กู้เงินดำที่กาญจนบุรี ดำฟ้องเรียกเงินจากแดงที่ศาลอยุธยา แดงยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลอยุธยาโอนไปศาลจังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้ ศาลอยุธยาจะสั่งโอนคดีไปให้ศาลจังหวัดกาญจนบุรีพิจารณา ศาลจังหวัดอยุธยาจะต้องได้รับความตกลงยินยอมจากศาลจังหวัดกาญจนบุรีเสียก่อน ถ้าหากว่าศาลจังหวัดกาญจนบุรีไม่ยินยอมศาลจังหวัดอยุธยามีอำนาจส่งเรื่อง (คำฟ้องโจทก์ คำขอทำเป็นคำร้องให้โอนคดี) ไปให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดได้ คำสั่งนั้นเป็นที่สุด

สรุป 1. จำเลยฝ่ายเดียวขอโอนได้

2. ต้องทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลที่โจทก์ยื่นฟ้องไว้

3. ต้องยื่นก่อนยื่นคำให้การ

4. ศาลที่จะรับโอนต้องเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

5. ต้องได้รับความยินยอมของศาลที่จะรับโอนเสียก่อนจึงจะสั่งให้โอนได้

6. ถ้าศาลที่จะรับโอนไม่ยอมรับโอน ศาลที่จะสั่งโอนส่งเรื่องไปให้

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดได้และคำสั่งนั้นเป็นที่สุด

2. **ป.วิ.แพ่ง มาตรา 8** บัญญัติว่า “ถ้าคดีสองเรื่องซึ่งมีประเด็นอย่างเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกันอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจสองศาลต่างกัน และศาลทั้งสองนั้นได้ยกคำร้องทั้งหลายที่ได้ยื่นต่อศาลขอให้คดีทั้งสองได้พิจารณาพิพากษารวมในศาลเดียวกันนั้นเสีย ปรากฏที่ศาลใดศาลหนึ่งยังมีได้พิพากษาคดีนั้น ๆ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่ออธิบดี ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ เพื่อขอให้มีคำสั่งให้ศาลใดศาลหนึ่งจำหน่ายคดี ซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณานั้นออกเสียจากสารบบความ หรือให้โอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้ แล้วแต่กรณี

คำสั่งใด ๆ ของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด”

มาตรานี้ว่าด้วยการขอให้จำหน่ายคดี หรือโอนคดีจากศาลหนึ่งไปยังอีกศาลหนึ่ง ถ้าหากปรากฏว่าคดีทั้งสองเรื่องนั้นมีประเด็นอย่างเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน เช่น โจทก์ฟ้องลูกจ้างผู้กระทำละเมิดต่อโจทก์ที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี และฟ้องนายจ้างให้ร่วมรับผิดชอบศาลจังหวัดราชบุรี คดีดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีประเด็นอย่างเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน เพราะนายจ้างจะต้องร่วมรับผิดชอบแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง

จากข้อความในมาตรา 8 อาจวางเป็นหลักเกณฑ์ได้ดังต่อไปนี้

1) คดีสองเรื่องอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจสองศาลต่างกัน ถ้าเป็นเรื่องที่คดีหนึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลสูง แต่อีกคดีหนึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ต้องเป็นไปตามมาตรา 9

2) คดีทั้งสองต้องมีประเด็นอย่างเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน เช่น สิดา โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจาก ดอกกรัก ฐานขับรถชนรถของสิดาทำให้สิดาบาดเจ็บที่จังหวัดสุพรรณบุรี อันเป็นภูมิลำเนาของดอกกรัก อีกคดีหนึ่ง เสริมศักดิ์ฟ้องเรียก

ค่าเสียหายจากดอกรักฐานขับรถชนรถสีดา ที่เสริมศักดิ์นั่งมาด้วย ทำให้เสริมศักดิ์บาดเจ็บ โดยฟ้องที่ศาลจังหวัดนครปฐมอันเป็นศาลที่มูลคดีเกิดขึ้น ดังนี้ ถือว่าคดีทั้งสองมีประเด็นเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน คู่ความและพยานบุคคลทั้งสองคดีเป็นบุคคลชุดเดียวกัน คู่ความชอบที่จะร้องขอให้โอนคดีเพื่อพิจารณารวมกันในศาลใดศาลหนึ่งในสองศาลนั้นได้

3) คู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลใดศาลหนึ่งนั้นขอให้รวมพิจารณาพิพากษาคดีทั้งสองด้วยกันได้

ถ้าศาลยกคำร้องคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอทำเป็นคำร้องต่ออธิบดี ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้มีคำสั่งให้ศาลใดศาลหนึ่งจำหน่ายคดี ซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาออกจากสารบบความ หรือให้โอนไปอีกศาลหนึ่งได้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์จะส่งอนุญาตหรือไม่ อย่างไร ให้เป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ต้องยื่นก่อนศาลใดศาลหนึ่งพิพากษาคดีนั้นๆ

คู่ความได้ดำเนินตามหลักข้อ (1), (2) และ (3) โดยขอให้ศาลชั้นต้นทั้งสองศาลพิจารณาพิพากษาคดีรวมกัน แล้วแต่ศาลใดศาลหนึ่งหรือทั้งสองศาลได้ยกคำร้องเสียคู่ความจึงได้ยื่นคำขอทำเป็นคำร้องต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ เพื่อขอให้โอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้

ข้อสังเกต

(1) กฎหมายมิได้จำกัดว่าคดีทั้งสองเรื่องนั้นจะต้องเป็นคู่ความฝ่ายเดียวกัน แม้จะต่างคู่ความแต่มีประเด็นอย่างเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกันพอที่จะรวมพิจารณาพิพากษาไปด้วยกันได้ ก็ชอบที่จะขอโอนคดีได้

(2) กำหนดระยะเวลาที่จะขอโอนคดี ต้องขอโอนเสียก่อนศาลใดศาลหนึ่งพิพากษาคดี ถ้าศาลใดศาลหนึ่งพิพากษาแล้วต้องเป็นไปตามมาตรา 9

(3) ถ้าคดีเรื่องหนึ่งถูกยกฟ้องแล้ว หรือจำหน่ายคดีการโอนก็ไม่อาจมีได้เช่นกัน

(4) กฎหมายมิได้กำหนดเวลาว่าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์จะต้องพิจารณาคำร้องภายในระยะเวลาเท่าใด ฉะนั้น จะช้าหรือนานเพียงใดก็ได้

(5) ถ้าในระหว่างที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์พิจารณาคำร้องศาลชั้นต้น ศาลใดศาลหนึ่งได้พิพากษาคดีเสียแล้ว การพิจารณาคำร้องของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ย่อมไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป

ตัวอย่าง แดงมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอยุธยา ดำมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดลำปางได้สมคบกันไปเผาเรือข้าวใหม่เสียหายลำหนึ่งที่จังหวัดพิษณุโลก ชั้นแรกชาวสืบได้ตัวแดงคนเดียวจึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากแดงต่อศาลจังหวัดอยุธยาในระหว่างพิจารณาคดี เรื่องนั้นชาวสืบได้ตัวดำอีกจึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากดำต่อศาลจังหวัดลำปางอีกสำนวนหนึ่ง ดังนี้ จะเห็นได้ว่าคดีทั้ง 2 สำนวนนั้นมีประเด็นอย่างเดียวกันและเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน ชาวหรือดำอาจยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดลำปาง ถ้าศาลจังหวัดลำปางและศาลจังหวัดอยุธยาสั่งยกคำร้องเหล่านี้เสียก่อนที่คดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้พิพากษาเสร็จไปแล้ว ชาวหรือดำหรือแดงอาจยื่น

คำร้องต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เพื่อให้มีคำสั่งให้ศาลใดศาลหนึ่งโอนคดีไปรวมพิจารณาและพิพากษาอีกศาลหนึ่งได้

ข้อแตกต่างระหว่างการโอนคดีตามมาตรา 8 กับมาตรา 6 คือ การโอนคดีตามมาตรา 8 ต้องเป็นเรื่องที่มีคดีสองเรื่องอยู่ในระหว่างการพิจารณาในเขตศาลสองศาลต่างกัน และโอนคดีหนึ่งจากศาลหนึ่งไปยังอีกศาลหนึ่งเพื่อพิจารณารวมกัน แต่การโอนคดีตามมาตรา 6 เป็นเรื่องของจำเลยโดยเฉพาะและมีคดีเดียว โดยโอนจากศาลหนึ่งไปยังอีกศาลหนึ่ง

3. ป.วิ.แพ่ง มาตรา 28 บัญญัติว่า “ถ้ามีคดีหลายเรื่องต้องพิจารณาอยู่ในศาลเดียวกัน หรือศาลชั้นต้นสองศาลต่างกัน และคู่ความทั้งหมดหรือแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียวกันกับทั้งการพิจารณาคดีเหล่านั้นถ้าได้รวมกันแล้วจะเป็นการสะดวกหากศาลนั้นหรือศาลหนึ่งศาลใดเหล่านั้น เห็นสมควรให้พิจารณาคดีรวมกันหรือหากคู่ความทั้งหมดหรือแต่บางฝ่ายมีคำขอให้พิจารณาคดีรวมกันโดยแถลงไว้ในคำให้การ หรือทำเป็นคำร้องไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายแห่งคดีนั้น ๆ แล้ว ถ้าศาลเห็นเป็นที่พอใจว่าคดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกันก็ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้พิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกัน

ถ้าจะโอนคดีมาจากอีกศาลหนึ่ง หรือโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น ศาลจะมีคำสั่งก่อนที่ได้รับความยินยอมของอีกศาลหนึ่งนั้นไม่ได้ แต่ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอมให้ ก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดคำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด”

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 28 มีดังต่อไปนี้

- 1) คดีหลายเรื่องค้างพิจารณาในศาลเดียวกัน หรือศาลชั้นต้นสองศาลต่างกัน
- 2) คู่ความทั้งหมดหรือบางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียวกัน
- 3) กับทั้งการพิจารณาคดีเหล่านั้น ถ้าได้รวมกันแล้วจะเป็นการสะดวก
- 4) คดีเหล่านั้นจะต้องเกี่ยวเนื่องกันหรือมีประเด็นแห่งคดีร่วมกัน

1) คดีหลายเรื่องค้างพิจารณาในศาลเดียวกัน หรือศาลชั้นต้นสองศาล ต่างกัน หมายความว่า การรวมคดีจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีคดีตั้งแต่สองคดีขึ้นไปค้างพิจารณาอยู่ในศาล ถ้าคดีหนึ่งพิพากษาเสียแล้ว แม้อีกคดีหนึ่งจะอยู่ระหว่างพิจารณาก็หา รวมกันไม่ได้

การค้างพิจารณานี้จะเป็นการค้างในศาลเดียวกันไม่ว่าศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ตาม หรือค้างพิจารณาในศาลชั้นต้นสองศาลต่างกันได้ แต่ถ้าค้างพิจารณาในศาลสองศาลต่างชั้นกันจะต้องไปรวมพิจารณาตามมาตรา 9

2) คู่ความทั้งหมดหรือบางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งโจทก์และจำเลยของคดีเหล่านั้นเป็นคนเดียวกัน หรือเพียงแต่โจทก์หรือจำเลยของคดีหนึ่ง เป็นโจทก์หรือจำเลยในอีกคดีหนึ่งก็ได้ เช่น แดงฟ้องดำลูกหนี้เป็นคดีหนึ่ง แล้วแดงฟ้อง เขียวผู้ค้ำประกันเป็นอีกคดีหนึ่ง ดังนี้ ย่อมอยู่ในข่ายที่จะรวมคดีเข้าด้วยกันได้ เพราะมีแดงเป็นคู่

3) การพิจารณาคดีเหล่านั้น ถ้าได้รวมกันแล้วจะเป็นการสะดวก คำว่า “เป็นการสะดวก” นี้จะต้องเป็นการสะดวกแก่การพิจารณาคดี และสะดวกแก่การบังคับคดีด้วย นอกจากนั้น จะต้องเป็นการสะดวกแก่ตัวคู่ความเอง หรือสะดวกแก่พยาน เช่น แสวง ขับรถทัวร์ชนรถบรรทุก ทำให้ผู้โดยสารที่นั่งอยู่ในรถทัวร์บาดเจ็บสาหัส 10 คน แต่ละคน จึงฟ้องเจ้าของรถให้ใช้ค่าเสียหาย ถ้าเจ้าของรถทัวร์สู้ว่าไม่ได้ประมาทไม่ยอมรับผิด ดังนี้ ข้อที่ว่าแสวงคนขับรถประมาทหรือไม่ ถ้านายเสื่อรู้เห็นเหตุการณ์และถูกโจทก์ทั้ง 10 คน อ้างเป็นพยาน ก็เห็นได้ชัดว่า ควรรวมการพิจารณาคดีทั้ง 10 นั้นเข้าด้วยกัน เพราะนายเสื่อจะได้ไม่ต้องเบิกความเป็นพยาน 10 คดีถึง 10 ครั้ง หรือคำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 237/2491 โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากตึกพิพาทและขณะเดียวกันโจทก์ฟ้องขับไล่ จำเลยออกจากบ้านเป็นคดีอีกเรื่องหนึ่งตามคดีดำที่ 1111/2491 จำเลยจึงยื่นคำร้องขอให้ ศาลได้โปรดรวมคดีทั้งสองเข้าด้วยกัน เพราะประเด็นแห่งคดีเดียวกันคู่ความรายเดียวกัน

และการพิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกันจะเป็นการสะดวก ศาลฎีกามีคำสั่งว่า “ไม่สะดวกแก่การบังคับ ไม่อนุญาต”

4) คดีเหล่านั้นจะต้องเกี่ยวเนื่องกันหรือมีประเด็นแห่งคดีร่วมกัน
หมายความว่า คดีที่จะรวมกันพิจารณานั้นจะต้องมีลักษณะประการใดประการหนึ่งสัมพันธ์กันอยู่บ้างไม่ใช่ว่าคดีเหล่านั้นไม่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกันเสียเลย

การขอให้มีการโอนคดี

1. เมื่อศาลใดศาลหนึ่งเหล่านั้นเห็นสมควรให้พิจารณารวมกัน
2. คู่ความทั้งหมดหรือแต่บางฝ่ายมีคำขอโดยลงไว้ในคำให้การหรือทำเป็นคำร้องก่อนมีคำพิพากษา ก็ให้ศาลมีคำสั่งพิจารณารวมกัน

แต่ศาลต้องฟังคู่ความทุกฝ่ายแห่งคดีนั้น ๆ จนเป็นที่พอใจว่าคดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกันก็มีอำนาจออกคำสั่งให้พิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกันได้

วิธีการโอนคดี

1. ศาลที่เป็นฝ่ายริเริ่มในการรวมคดีไม่ว่าโดยเห็นสมควรหรือโดยคู่ความมีคำขอจะให้โอนคดีจากศาลอื่นมารวมพิจารณาที่ศาลของตนในทำนองตนจะเป็นฝ่ายรับภาระเอง สำหรับข้อนี้ถ้าศาลอื่นไม่ยินยอมโอนคดี จะมาส่งให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดไม่ได้
2. ศาลที่ริเริ่มในการรวมคดีจะขอโอนคดีจากศาลตนไปยังศาลอื่น กรณีนี้ศาลจะมีคำสั่งก่อนที่ได้รับความยินยอมของอีกศาลหนึ่งนั้นไม่ได้ ถ้าศาลอื่นไม่ยินยอมรับโอนคดีจะส่งให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดก็ได้ คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สิ้นสุด

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับมาตรา 6, 8, 28

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 679/2517 คดีที่ศาลสั่งรับคำฟ้องแล้ว เป็นคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 ก่อนยื่นคำให้การ จำเลยยื่นคำร้องขอโอนคดีไปยังศาลอื่น ศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้อง คำสั่งของศาลชั้นต้นดังกล่าวเป็นคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีตามมาตรา 226 คำร้องขอโอนคดีไปศาลอื่นนั้นเป็นวิธีการเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลที่จะพิจารณาคดี มิใช่เกี่ยวด้วยคำขอเพื่อกู้มครองประโยชน์อย่างใดของคู่ความใน

ระหว่างการพิจารณาดังเช่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 264 กรณีไม่ต้องด้วยมาตรา 228 (2) คำสั่งของศาลชั้นต้นที่สั่งยกคำร้องขอโอนคดีของจำเลยจึงต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ในระหว่างพิจารณาตามมาตรา 226 (1)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1391-1398/2509 คดีที่ศาลรวมพิจารณานั้น เมื่อทนายโจทก์ซึ่งเป็นคนเดียวกันในทุกสำนวนได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้ในสำนวนคดีหนึ่ง โดยระบุเลขคดีแต่คดีเดียวกันนั้น แต่ชื่อคู่ความก็ลงชื่อโจทก์กับพวก และชื่อจำเลยกับพวก ชื่อพยานก็ระบุชื่อโจทก์ทุกสำนวนอ้างตนเองเป็นพยาน พยานเอกสารก็อ้างเอกสารของโจทก์ทุกคน ดังนี้เห็นได้ว่าเป็นการยื่นบัญชีระบุพยานรวมกันทุกสำนวน แม้จะมีได้ใส่เลขคดีให้ครบถ้วนก็เป็นความบกพร่องเพียงเล็กน้อย โจทก์จึงมีสิทธินำพยานสืบตามบัญชีระบุพยานที่ระบุไว้นั้นได้ทุกสำนวน

คำพิพากษาฎีกาที่ 847-849/2515 โจทก์คนเดียวกันฟ้องจำเลย 3 คน เป็นสามสำนวน แม้ศาลสั่งรวมพิจารณา แต่การที่จะฎีกาในข้อเท็จจริงได้หรือไม่จะต้องดูคุณทรัพย์เป็นรายสำนวนไป

ส่วนที่ 2

การรวมการพิจารณา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติเรื่องการรวมการพิจารณาไว้สามกรณีคือ การรวมการพิจารณาตามมาตรา 9, 28 และ 139

1) **ป.วิ.แพ่ง มาตรา 9** บัญญัติว่า “ในกรณีตั้งที่กล่าวในมาตราก่อนนั้น ถ้าศาลใดศาลหนึ่งได้พิพากษาคดีแล้ว และได้มีการยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษานั้น คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ ขอให้มีการสั่งให้งดการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์นั้นไว้ก่อนจนกว่าอีกศาลหนึ่งจะได้พิพากษาคดีอีกเรื่องหนึ่งเสร็จแล้วก็ได้ และถ้าได้มีการอุทธรณ์คดีเรื่องหลังนี้ก็ให้ศาลอุทธรณ์รวมวินิจฉัยคดีทั้งสองนั้นโดยคำพิพากษาเดียวกัน ถ้าคดีเรื่องหลังนั้นไม่มีอุทธรณ์ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 146”

มาตรา 9 นี้สืบเนื่องมาจากมาตรา 8 กล่าวคือ จะมีการขอรวมพิจารณาในศาลอุทธรณ์ได้ ต้องปรากฏว่าเป็นกรณีที่มีคดีสองเรื่องอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลสองศาลต่างชั้นกัน คือ คดีหนึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น และอีกคดีหนึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์

วิธีการขอรวมพิจารณา

1. คู่ความจะต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ เพื่อขอให้มีการสั่งงดพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์ไว้ชั่วคราว
2. ในคำร้องนั้นไม่ต้องจดแจ้งเหตุแสดงว่าได้มีการปฏิบัติตามมาตรา 8 มาแล้ว เนื่องจากเหตุที่คู่ความจะต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องมี 2 กรณี
  - 2.1 คู่ความได้ปฏิบัติตามมาตรา 8 ทั้งมาตรา
  - 2.2 คู่ความยังไม่ทันขอให้รวมพิจารณาศาลได้พิพากษาคดีเรื่องหนึ่งโดยพลัน
3. คำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นต่อศาลอุทธรณ์
4. ศาลอุทธรณ์มีอำนาจใช้ดุลพินิจ จะงดการพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์ชั่วคราวหรือไม่ก็ได้
5. คำสั่งของศาลอุทธรณ์นั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าให้ถึงที่สุด

5.1 ถ้าหากศาลอุทธรณ์ยอมรับคำขอ และงดการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์ไว้ หากคดีอีกเรื่องหนึ่งได้อุทธรณ์ขึ้นมาก็ให้ศาลอุทธรณ์รวมวินิจฉัยคดีทั้งสองไว้ด้วยกัน โดย คำพิพากษาเดียวกันก็ได้

5.2 ถ้าคดีเรื่องหลังไม่มีการอุทธรณ์ ก็ต้องปฏิบัติตามมาตรา 146 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอันเป็นที่สุดของศาลสองศาลต่างชั้นกัน ต่างกล่าวถึง การปฏิบัติชำระหนี้อันแบ่งแยกจากกันไม่ได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นขัดกัน ให้ถือ ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลสูงกว่า ฉะนั้น ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ต่างกันก็ต้องถือตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์นั่นเอง

2) **ป.วิ.แพ่ง มาตรา 28** บัญญัติว่า “ถ้ามีคดีหลายเรื่องค้างพิจารณาอยู่ในศาล เดียวกันหรือในศาลชั้นต้นสองศาลต่างกัน และคู่ความทั้งหมด หรือแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความ รายเดียวกันกับทั้งการพิจารณาคดีเหล่านั้น ถ้าได้รวมกันแล้วจะเป็นการสะดวก หากศาล นั้นหรือศาลหนึ่งศาลใดเหล่านั้นเห็นสมควรให้พิจารณาคดีรวมกัน หรือหากคู่ความทั้งหมด หรือแต่บางฝ่ายมีคำขอให้พิจารณาคดีรวมกัน โดยแถลงไว้ในคำให้การ หรือทำเป็นคำร้อง ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายแห่งคดีนั้น ๆ แล้ว ถ้า ศาลเป็นที่พอใจว่าคดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกันก็ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้พิจารณาคดี เหล่านี้รวมกัน

ถ้าจะโอนคดีมาจากอีกศาลหนึ่ง หรือโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งที่มีเขตอำนาจ เห็นคดีนั้น ศาลจะมีคำสั่งก่อนที่ได้รับความยินยอมก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดคำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด”

จากข้อความในมาตรา 28 นี้ เป็นการขอรวมพิจารณาคดีหลายคดีเข้าด้วยกัน รวมทั้งการขอโอนคดีจากศาลหนึ่งไปยังอีกศาลหนึ่งเพื่อรวมพิจารณาเข้าด้วยกัน มี หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ก. มีคดีหลายเรื่องค้างพิจารณาอยู่ในศาลเดียวกัน หรือในศาลชั้นต้นสองศาล ต่างกัน
- ข. คู่ความทั้งหมด หรือแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียวกัน และ
- ค. การพิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกันจะเป็นการสะดวก
- ง. คดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกัน

ก. มีคดีหลายเรื่องค้างพิจารณาอยู่ในศาลเดียวกัน หรือในศาลชั้นต้น
สองศาลต่างกัน หมายความว่า การรวมคดีจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีคดีตั้งแต่สองคดีขึ้นไป
ค้างพิจารณาอยู่ในศาล ถ้าคดีหนึ่งพิพากษาเสียแล้ว แม้อีกคดีหนึ่งจะอยู่ระหว่างพิจารณาก็
หารวมกันไม่ได้

การค้างพิจารณาในศาลเดียวกันนั้น จะค้างในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์
หรือ ศาลฎีกาก็ได้

ข. คู่ความทั้งหมด หรือแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียวกัน เช่น นาย
แดงฟ้องนายดำเป็นคดี 2 เรื่อง โจทก์ทั้ง 2 เรื่องก็คือนายแดงคนเดียว จำเลยทั้งสอง
เรื่องก็คือนายดำคนเดียว นายแดงฟ้องนายดำคดีหนึ่ง ฟ้องนายเขียวอีกคดีหนึ่ง โจทก์
ทั้งสองคดีคือนายแดงคนเดียว ดังนี้ เป็นต้น และที่ว่าเป็นคู่ความรายเดียวกันนี้ไม่
จำเป็นต้องเป็นโจทก์หรือจำเลยเหมือนกันทุกคดี เช่น นายแดงฟ้องนายดำเรื่องหนึ่ง นาย
ดำฟ้องนายแดงอีกเรื่องหนึ่ง ก็เรียกว่าเป็นคู่ความรายเดียวกัน และที่เรียกว่ารายเดียวกัน
นี้หมายถึงในฐานะเดียวกัน เช่น ในคดีหนึ่งนายแดงเป็นโจทก์ในส่วนตัวอีกคดีหนึ่งนาย
แดงเป็นโจทก์ในฐานะเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ เช่นนี้ไม่เรียกว่ารายเดียวกัน

ค. การพิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกันจะเป็นการสะดวก

กล่าวคือ คดีใดรวมแล้วจะสะดวกในการพิจารณาหรือไม่สะดวกต้องยก
เป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากตึกพิพาท และขณะเดียวกันโจทก์ฟ้อง
ขับไล่จำเลยออกจากบ้านเป็นคดีอีกเรื่องหนึ่ง ตามคดีดำที่ 1111/2491 จำเลยจะยื่นคำร้อง
ขอให้ศาลได้โปรดรวมคดีทั้งสองเข้าด้วยกัน เพราะประเด็นเกี่ยวกับคดีเดียวกันคู่ความ
รายเดียวกันและการพิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกันจะเป็นการสะดวก

ศาลฎีกาสั่งว่า “ไม่สะดวกแก่การบังคับไม่อนุญาต”

ง. คดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกัน กฎหมายไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เหล่านั้นไว้
ชัดเจนว่าอย่างไรจึงจะเกี่ยวเนื่องกัน แต่กฎหมายบัญญัติว่า “ถ้าศาลเป็นที่พอใจว่าคดี
เหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกัน ก็ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้พิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกัน”
จึงหมายความว่าศาลพิจารณาตาม ก. ข. ค. นั้นเอง

ตัวอย่าง นายแดงเป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ ได้รับอนุญาตให้เดิน
รถประจำทางระหว่างหาดใหญ่กับสงขลา นายดำคนขับรถยนต์นายแดงขับรถโดยประมาทชน
นายเขียวเสียหาย นายเขียวจึงฟ้องนายดำต่อศาลจังหวัดสงขลา ครั้นต่อมา นายเขียวจึง

ทราบว่า นายดำเป็นลูกจ้างของนายแดง จึงยื่นฟ้องนายแดงต่อศาลในกรุงเทพฯ เรียกค่าเสียหายในฐานะนายจ้างของนายดำ คดีทั้งสองเรื่องนี้มีคู่ความรายเดียวกัน คือ นายเขียว และฟ้องมูลคดีเป็นมูลกรณีเดียวกัน พยานที่จะนำสืบก็ย่อมเป็นชุดเดียวกัน จึงเป็นการสะดวกที่จะรวมพิจารณาและคดีทั้ง 2 เรื่อง ก็ค้างพิจารณาในศาลชั้นต้นเดียวกัน ฉะนั้น อาจมีการโอนคดีระหว่างศาลจังหวัดสงขลา กับศาลในกรุงเทพฯ เพื่อรวมคดีทั้ง 2 เรื่องนั้นพิจารณาด้วยกันเป็นคดีเดียวกันได้

ฝ่ายที่จะเริ่มให้มีการรวมคดีมี 2 ประเภทคือ

1. ศาลเห็นสมควรเอง อาจเป็นศาลซึ่งคดีทั้งสองค้างพิจารณาอยู่ด้วยกัน หรือศาลอื่นซึ่งมีคดีค้างพิจารณาอยู่เพียงเรื่องเดียวก็ได้
2. คู่ความมีคำขอ อาจเป็นคู่ความทั้งสองฝ่ายมีคำขอร่วมกันหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียวก็ได้
3. การขอให้รวมคดีจะทำในระยะใด ๆ ก็ได้ก่อนศาลจะพิพากษาคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพราะถ้าศาลได้พิพากษาเสียก็ไม่ถือว่าเป็นกรณีคดีหลายเรื่องค้างพิจารณาอยู่ในศาลอีกต่อไป

ศาลมีอำนาจ

1. เมื่อศาลพอใจว่าคดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกันก็ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้พิจารณาคดีรวมกันได้
2. คำสั่งของศาลที่ให้ยกคำขอ หรืออนุญาตตามคำขอของคู่ความในการรวมคดีเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 1391-1398/2509 คดีที่ศาลรวมพิจารณานั้น เมื่อทนายโจทก์ ซึ่งเป็นคนเดียวกันในทุกสำนวนได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้ในสำนวนคดีหนึ่ง โดยระบุเลขคดีเดียวเท่านั้น แต่ชื่อคู่ความก็ลงชื่อโจทก์กับพวก และชื่อจำเลยกับพวก ชื่อพยานก็ระบุชื่อโจทก์ทุกสำนวนอ้างตนเองเป็นพยาน พยานเอกสารก็อ้างเอกสารของโจทก์ทุกคน ดังนั้น เห็นได้ว่าเป็นการยื่นบัญชีระบุพยานรวมกันทุกสำนวน แม้จะมีได้ใส่เลขคดีให้ครบถ้วนก็เป็นความบกพร่องเพียงเล็กน้อย โจทก์จึงมีสิทธินำพยานสืบตามบัญชีระบุพยานที่ระบุไว้แล้วนั้นได้ทุกสำนวน

คำพิพากษาฎีกาที่ 847-849/2515 โจทก์คนเดียวฟ้องจำเลย 3 คน เป็นสามสำนวน แม้ศาลสั่งรวมพิจารณา แต่การที่จะฎีกาในข้อเท็จจริงได้หรือไม่ จะต้องดูทุนทรัพย์เป็นรายสำนวนไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 488/2517 จำเลยกระทำความผิด 2 กรรม โจทก์ฟ้องเป็น 2 สำนวน เพื่อจะเป็นการสะดวกหากพิจารณารวมกัน ศาลชั้นต้นยอมสั่งให้พิจารณารวมกันได้ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 15 และ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 28 การพิพากษาความผิดของจำเลยจะต้องพิพากษาทุกกรรม ส่วนวิธีการลงโทษต้องปฏิบัติตาม ป.อ.มาตรา 91 แต่จำเลยมีอายุไม่เกิน 17 ปี และศาลชั้นต้นเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ จึงพิพากษาให้ส่งตัวไปรับการฝึกอบรมยังสถานพินิจฯ ดังนี้ ไม่อยู่ในบังคับแห่ง ป.อ.มาตรา 91 เพราะไม่ใช้การลงโทษ จึงรวมกำหนดระยะเวลาการส่งตัวไปรับการฝึกอบรมทั้งสองสำนวนเข้าด้วยกันได้ ไม่จำเป็นต้องกำหนดว่าสำนวนละเท่าใด

คำพิพากษาฎีกาที่ 1542-1543/2517 เดิมโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นสำนวนเดียวกัน จำเลยที่ 2 ให้การรับสารภาพ ศาลชั้นต้นสั่งให้โจทก์แยกฟ้องจำเลยที่ 1 เป็นสำนวนใหม่ ต่อมากู้ความฎีกาทั้งสองสำนวนเมื่อศาลฎีกาเห็นว่าคดีทั้งสองสำนวนนี้เกี่ยวพันกันยอมให้รวมการพิจารณาพิพากษาคดีทั้งสองสำนวนเข้าด้วยกันได้ เพื่อสะดวกแก่การพิจารณา

3) ป.วิ.แพ่ง มาตรา 139 บัญญัติว่า “เมื่อคดีสองเรื่องหรือว่านั้นขึ้นไปได้พิจารณารวมกันเพื่อสะดวกแก่การพิจารณา ศาลจะพิพากษาคดีเหล่านั้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเสร็จการพิจารณาแล้ว จึงพิพากษาเรื่องอื่น ๆ ต่อไปภายหลังก็ได้”

ตามบทบัญญัติมาตรา 139 หมายความว่าเมื่อรวมคดีเข้าพิจารณาด้วยกันแล้ว ตามธรรมดาศาลยอมพิพากษารวมกันเสมอในคำพิพากษาฉบับเดียวกัน แต่ก็ไม่จำเป็นต้องเสมอไป การพิจารณานั้นอย่างหนึ่ง การพิพากษาเป็นอีกอย่างหนึ่ง บางคดีอาจจะสมควรรวมพิจารณาแต่อาจจะไม่สะดวกที่จะพิพากษารวมกัน ฉะนั้น มาตรา 139 จึงบัญญัติไว้ว่าคดีที่ได้รวมพิจารณาด้วยกันนี้ศาลจะพิพากษาคดีเหล่านั้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งเสร็จการพิจารณาแล้ว จึงพิพากษาเรื่องอื่นต่อไปได้

ตัวอย่าง นายแดงฟ้องนายเขียวผู้จัดการมรดกของนายขาวผู้ตาย โดยอ้างว่านายแดงเป็นทายาทโดยชอบธรรมของนายขาว ขอให้ศาลบังคับให้นายเขียวแบ่งส่วนมรดกให้นายดำก็ฟ้องนายเขียวเช่นเดียวกัน แต่คนละคดี ศาลสั่งให้รวมพิจารณา

นายแดง นายดำ นำสืบแล้ว แล้วนายเขียวได้สืบบ้างในข้อที่ว่านายแดงเป็นทนายทโดย
ธรรมของนายขาว แล้วยังอยู่แต่คดีระหว่างนายดำ กับนายเขียว ซึ่งนายเขียวจะต้อง
สืบพยานมากปาก หากศาลเห็นสมควรศาลอาจพิพากษาคดีระหว่างนายแดงและ
นายเขียวเสียก่อนได้

ส่วนที่ 3

การแยกพิจารณาคดี

การแยกพิจารณาคดีมีบัญญัติอยู่ใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าคดีที่ฟ้องกันนั้นมีข้อหาหลายข้อด้วยกันและศาลเห็นว่าข้อหาข้อหนึ่งข้อใดเหล่านั้นมิได้เกี่ยวข้องกับข้ออื่น ๆ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้แยกคดีเสียโดยเร็ว ถ้าโจทก์ประสงค์จะให้พิจารณาข้อหา เช่นว่านั้นต่อไปก็ให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีไปเสมือนหนึ่งว่าเป็นคดีอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก โดยมีเงื่อนไขที่ศาลจะกำหนดไว้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าคดีที่ฟ้องกันนั้นมีข้อหาหลายข้อ และศาลเห็นว่าหากแยกพิจารณาข้อหาทั้งหมดหรือข้อใดข้อหนึ่งออกจากกันแล้วจะทำให้การพิจารณาข้อหาเหล่านั้นสะดวกไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษาเมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องและเมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายแล้วให้ศาลมีอำนาจสั่งแยกข้อหาเหล่านั้นทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่งออกพิจารณาต่างหากเป็นเรื่อง ๆ ไป

มาตรานี้ว่าด้วยการแยกคดีหรือแยกข้อหา ในกรณีที่คำฟ้องของโจทก์มีข้อหาหลายข้อ เพราะในการฟ้องคดีนั้น โจทก์อาจฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบในข้อหาต่าง ๆ หลายข้อหารวมกันมาในคดีเดียวกันก็ได้ แต่การพิจารณาคดีที่มีหลายข้อหาเหล่านั้นอาจเป็นการไม่สะดวกในการพิจารณา กฎหมายจึงให้อำนาจศาลและคู่ความที่จะขอให้แยกข้อหาเหล่านั้นออกพิจารณาต่างหากจากกันได้

พิจารณาตามมาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติถึงกรณีคดีมีหลายข้อหาแต่ละข้อหาไม่เกี่ยวข้องกับกัน ซึ่งกฎหมายเรียกว่า “การแยกคดี” ฉะนั้น การแยกคดีจึงหมายถึงการที่ศาลแยกข้อหาเหล่านั้น และพิจารณาเฉพาะบางข้อหาบางประเด็น

พิจารณาตามมาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติให้แยกพิจารณาในกรณีที่คดีซึ่งฟ้องกันนั้นมีหลายข้อหา และศาลเห็นว่าหากแยกพิจารณาข้อหาทั้งหมดหรือข้อใดข้อหนึ่งออกจากกันแล้ว จะทำให้การพิจารณาข้อหาเหล่านั้นสะดวกก็ให้ศาลมีอำนาจ “แยกข้อหาเหล่านั้นออกพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป ฉะนั้นการแยกพิจารณาจึงหมายถึงการที่ศาลแยกข้อหาแต่ละข้อหาออกพิจารณาเป็นรายข้อหาไป โดยไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์จะนำข้อหาอื่นนั้นไปฟ้องใหม่หรือไม่และในที่สุดศาลอาจจะพิจารณาข้อหาอื่นที่แยกออกครั้งแรกใหม่ก็ได้ เพราะการแยกพิจารณาเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการพิจารณา

การแยกคดีและการแยกพิจารณา แตกต่างกันในผลของการแยกนั้น กล่าวคือ ถ้าเป็นการแยกคดีแล้วโจทก์จะต้องนำคดีไปฟ้องใหม่เสมอ ดังที่บางครั้งเรียกกันว่าแยกฟ้องใหม่ ส่วนผลของการแยกพิจารณาไม่มีการฟ้องคดีใหม่ หากแต่แยกพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป

ตัวอย่างคำพิพากษากฎีกา

คำพิพากษากฎีกาที่ 917/2493 ผู้ร้องสอดเข้ามาว่าที่พิพาทที่โจทก์ฟ้องเป็นของผู้ร้องไม่ใช่ของจำเลย จึงขอเข้าเป็นจำเลยต่อสู้คดีกับโจทก์ ดังนี้ต้องตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 57(1) ไม่ใช่มาตรา 57(2) ฉะนั้น ข้อความมาตรา 58 วรรคสอง จึงไม่บังคับถึงผู้ร้องสอดในกรณีนี้ และศาลจะยกมาตรา 29 วรรคท้ายมาใช้สั่งไม่อนุญาตให้ผู้ร้องสอด โดยให้ไปฟ้องใหม่เป็นอีกสำนวนหนึ่งไม่ได้ คำพิพากษากฎีกาที่ 739/2503 โจทก์ฟ้องอ้างว่าจำเลยแต่ละคนต่างละเมิดสิทธิของโจทก์โดยลำพังตนต่างหากจากกันโดยจำเลยมีต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อโจทก์ เช่นนี้ โจทก์จะร่วมฟ้องจำเลยทุกคนในคดีเดียวกันหาได้ไม่ โจทก์จะต้องแยกฟ้องจำเลยแต่ละคนเป็นรายสำนวนไป

บทที่ 10

ละเมิดอำนาจศาล

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นบุคคลหนึ่งบุคคลใดชอบที่จะนำข้อพิพาทดังกล่าวไปให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนั้น ฉะนั้น เมื่อศาลมีหน้าที่ต้องทำการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อโต้แย้งให้แก่คู่กรณีพิพาทแล้ว ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมาตรการบางอย่าง อันเป็นเครื่องมือแก่ศาลที่จะผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรมและในอันที่จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่การพิจารณาคดีของศาล ดังจะเห็นได้ว่า นอกจากประมวลกฎหมายอาญาจะได้บัญญัติลงโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ดังเช่นที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 167 ถึงมาตรา 199 แล้ว ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ยังได้บัญญัติให้อำนาจแก่ศาลที่จะลงโทษคู่ความหรือบุคคลที่รบกวนขัดขวางการพิจารณาของศาล ซึ่งเรียกว่า “การทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล” ได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 30 ถึงมาตรา 33¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายหนึ่ง หรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรม และรวดเร็ว อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้า หรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร”

มาตรา 31 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(1) ขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล ตามมาตราก่อน อันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

---

¹คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย อ.สุข หงสไกร พิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 145.

(2) เมื่อได้มีคำขอ และได้รับอนุญาตจากศาลให้ฟ้องหรือฟ้องคดีอย่างคนอนาถแล้ว ปรากฏว่าได้นำคดีนั้นขึ้นสู่ศาลโดยตนรู้แล้วว่าไม่มีมูล หรือได้สาบานตัวให้ถ้อยคำตาม มาตรา 156 ว่าตนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ ซึ่งเป็นความเท็จ

(3) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความ หรือส่งเอกสารอื่น ๆ ถึงตนแล้วจงใจไปเสียให้ ฟัน หรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความ หรือเอกสารนั้นโดยสถานอื่น

(4) ตรวจเอกสารทั้งหมด หรือฉบับใดฉบับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสำนวนความหรือคัดเอา สำเนาเอกสารเหล่านั้นไป โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรา 54

(5) ชัดขึ้นไม่มาศาล เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา 19 หรือมีหมายเรียกตามมาตรา

277

หัวข้ออธิบาย

1. การละเมิดอำนาจศาลเพราะชัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล
2. การละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล
3. การละเมิดอำนาจศาลเพราะฟ้องหรือฟ้องคดีอย่างคนอนาถ
4. การละเมิดอำนาจศาลเพราะจงใจหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร
5. การละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจ หรือคัดลอกเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต
6. การละเมิดอำนาจศาล เพราะชัดขึ้นไม่มาศาลตามคำสั่งศาล

1. การละเมิดอำนาจศาลเพราะชัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล

การชัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลจะต้องจงใจ และคำว่า “ผู้ใด” นั้น หมายถึงคู่ความไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าศาลหรือไม่ และบุคคลภายนอกซึ่งอยู่ต่อหน้าศาลด้วย ส่วนข้อกำหนดของศาลนั้นหมายถึงคำสั่งของศาล ซึ่งศาลจะต้องออกคำสั่งไว้ล่วงหน้าโดย ชัดแจ้ง ไม่ว่าจะทำได้ด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร และไม่ว่าจะออกต่อหน้าบุคคลผู้นั้น หรือไม่ ลักษณะของข้อกำหนดดังกล่าวจะต้องเป็นข้อกำหนดที่มีเพื่อรักษาความเรียบร้อย ในบริเวณศาล โดยศาลไม่ต้องระบุว่า ถ้าชัดขึ้นแล้วจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพียงแต่ออกข้อกำหนดสั่งห้ามกระทำหรือสั่งให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งก็พอ¹

---

¹คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร พิมพ์ ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 354.

2. การละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

การประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลจะต้องกระทำโดยจงใจเช่นเดียวกับการขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม แต่ต่างกันที่การขัดขืนไม่ปฏิบัติตามศาลออกข้อกำหนดก่อนโดยชัดแจ้งแล้วคู่ความขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม ส่วนการประพฤติตนไม่เรียบร้อยเป็นความผิดในตัวเอง แม้จะยังไม่เคยมีข้อกำหนดมาก่อนเลย การประพฤติตนไม่เรียบร้อยอันเป็นการละเมิดอำนาจศาลนี้จะต้องกระทำในเวลาราชการ ส่วนคำว่า “ในบริเวณศาล” หมายถึงอาณาเขตบริเวณของศาลโดยไม่จำเป็นต้องเป็นห้องพิจารณาหรือห้องทำงานของผู้พิพากษา¹

3. การละเมิดอำนาจศาลเพราะฟ้องหรือสูัดฟ้องอย่างคนอนาถา

การฟ้องคดีหรือสูัดฟ้องอย่างคนอนาถาเป็นไปตามมาตรา 155 กล่าวคือ ฟ้องคดีอย่างคนอนาถาทำได้ต่อเมื่อ

- ก. เมื่อมีการสาบานตัวว่าเป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียม
- ข. คดีมีมูลพอที่จะฟ้องร้องได้

เมื่อประกอบด้วยหลัก 2 ประการแล้ว ย่อมฟ้องคดีอย่างคนอนาถาได้ และถ้าศาลสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีแล้ว แต่ปรากฏว่าการสาบานตัวว่าเป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมได้ เป็นเท็จและรู้อยู่แล้วว่าคดีไม่มีมูล อย่างนี้เป็นการละเมิดอำนาจศาล

4. การละเมิดอำนาจศาลเพราะจงใจหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร

หมายความว่าคู่ความหรือบุคคลอื่นใดจงใจและหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร

5. การละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจหรือคัดลอกเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต

หมายความว่าผู้กระทำจงใจ ตรวจเอกสารหรือคัดลอกเอกสารฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งอยู่ในสำนวนความมี ป.วิ.แพ่ง มาตรา 54 บัญญัติไว้โดยเฉพาะเมื่อการตรวจหรือคัดลอก

---

¹ คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร พิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 358.

เอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาตจึงเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและที่เป็นผิดคงกระทำ แต่เอกสารเท่านั้น ถ้าทำต่อพยานวัตถุโดยย่อไม่มีความผิด

6. การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขึ้นไม่มาศาลตามคำสั่งศาล

อย่างเช่น ตาม ป.วิแพ่ง มาตรา 19 ให้อำนาจศาลเรียกคู่ความมาศาล ถ้าคู่ความ ฝ่ายที่ถูกเรียกไม่มาศาลโดยไม่แจ้งเหตุที่ไม่มา หรือแจ้งแล้วแต่ศาลไม่อนุญาต เพราะไม่มี เหตุอันควร เป็นการละเมิดอำนาจศาล นอกจากนี้ การขัดขึ้นไม่มาศาลตามมาตรา 277 หมายถึงการที่ศาลเรียกคู่ความ หรือบุคคลภายนอกมาสอบถามเกี่ยวกับทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อประโยชน์แก่การบังคับคดีเป็นการละเมิดอำนาจศาลเช่นกัน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณา ซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณา ต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้อำนาจซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่ง หนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นนั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใน กรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง สองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ไม่ว่าเวลาใด ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่ามานั้นได้กล่าวหรือแสดง ไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความ หรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือ พฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ แห่งคดีซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือ เพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาส่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดย วิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(2) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่าง การพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์ จะให้มีอิทธิพล เนื้อหาความรู้สึกของประชาชน หรือเนื้อหาศาลหรือเนื้อหาคู่ความ หรือเนื้อหา พยานแห่งคดีซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่อง หรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่ เป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ

ค. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความหรือคำ พยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความ

อันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของกลุ่มความ หรือพยานแม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้นำวิเคราะห์ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับ”

ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีอยู่ในศาล ย่อมเป็นหน้าที่ของศาลจะดำเนินการพิจารณาไต่สวนคดีให้ได้ความจริง เพื่อความยุติธรรมแห่งคดีโดยพิจารณาจากคำฟ้อง คำให้การ คำร้อง พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความยื่นต่อศาล ศาลไม่มีอำนาจและหน้าที่อันใดที่จะไปหาพยานหลักฐานนอกจากที่คู่ความนำยื่นต่อศาล และบุคคลภายนอกเองก็หาหน้าที่ที่จะไปโฆษณาวิพากษ์วิจารณ์ หรือเสนอพยานหลักฐานอันใดนอกสำนวนต่อศาลไม่¹ ถ้ายอมให้บุคคลภายนอก สื่อมวลชน ทำหน้าที่เช่นนี้ได้ ก็จะเป็นการกระทบกระเทือนต่อการพิจารณาคดีของศาลอย่างยิ่ง เพราะสื่อมวลชนอาจสร้างอิทธิพลเหนือศาลเหนือคู่ความเหนือพยานได้ ดังนั้น ป.วิ.แพ่ง มาตรา 32 จึงได้บัญญัติห้ามไว้ถ้าฝ่าฝืนย่อมเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

หัวข้อคำอธิบาย²

1. บุคคลซึ่งต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาล
2. เหตุที่ต้องรับผิดเพราะเผยแพร่ข้อเท็จจริงซึ่งศาลสั่งห้ามแล้ว
3. เหตุที่ต้องรับผิดเพราะวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่าง ๆ เหนือคดี

1. บุคคลซึ่งต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาล บุคคลที่จะต้องรับผิดนี้ตามมาตรา 32 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้มีดังนี้

ก. “ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ (พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 4)

---

¹ คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย ศาสตราจารย์ธานีินทร์ ทรัพย์วิเชียร พิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 364.

² เรื่องเดียวกัน.

ข. “ผู้โฆษณา” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการผลิตสิ่งพิมพ์และจัดสิ่งพิมพ์นั้นแพร่หลายด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขาย เสนอขายแจก และไม่ว่าการนั้นจะเป็นการให้เปล่าหรือไม่ (พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 4)

ค. “บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจ แก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ (พ.ร.บ. การพิมพ์ 2484 มาตรา 4)

ง. “เจ้าของหนังสือพิมพ์” หมายความว่าบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หนังสือพิมพ์ (พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 4)

บุคคลดังกล่าวข้างต้นนี้นั้น อาจเป็นบุคคลคนเดียวกันที่รับตำแหน่งในหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งหมด หรือแต่บางตำแหน่งอย่างหนึ่งอย่างใด ของตำแหน่งผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์โฆษณา และเจ้าของหนังสือพิมพ์ในขณะเดียวกันก็ได้ สำหรับการรับผิดชอบในกรณีแต่ละตำแหน่งมีผู้รับหน้าที่ต่างกัน บุคคลเหล่านี้ก็ต้องรับผิดชอบกันหาใช่เพียงคนเดียวคนหนึ่งไม่ และบุคคลที่รับผิดชอบนี้ ต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันได้ออกโฆษณาต่อประชาชน ถ้าได้ทำโดยทางสื่อมวลชนประเภทอื่น เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ ห้ามความผิดไม่

2. เหตุที่ต้องรับผิดชอบเพราะเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งศาลสั่งห้ามแล้ว หมายความว่า เมื่อได้มีคดีอยู่ในศาลแล้ว และศาลได้ห้ามเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดีโดยห้ามตั้งแต่เริ่มพิจารณาคดีจนถึงศาลพิพากษาคดี ถ้าศาลพิพากษาคดีแล้วอย่างนี้ไม่เป็นความลับ ย่อมเปิดเผยได้ไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

3. เหตุที่ต้องรับผิดชอบเพราะวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่าง ๆ เห็นอกคดีหมายความว่า ได้ทำการวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มคดีจนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด และการวิพากษ์วิจารณ์นี้จะต้องกระทำไปโดยไม่สุจริต

ตัวอย่างในมาตรา 32 วรรคท้าย¹

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี เช่น กล่าวถึงการพิจารณาคดีซึ่งผิดไปจากความจริงว่าพยานเบิกความอย่างหนึ่ง ซึ่งความจริงมิได้เบิกเช่นนั้น

---

¹คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร พิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 366.

ข. เป็นการรายงานหรือย่อเรื่องวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง เช่น ย่อคำเบิกความของพยานผิดจากความจริง หรือตัดตอนเอาข้อความจริงบางส่วนมากล่าวและตัดออกเสียบางส่วน อันเป็นผลทำให้ข้อความจริงที่เอามากล่าวนั้นเพี้ยนไปจากความเป็นจริง

ค. การวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐานหรือวิสัยตามประพฤติของคู่ความ หรือพยานรวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความ หรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง เช่น การลงข่าวเปิดเผยว่าพยานในคดีนั้นเคยต้องโทษฐานเบิกความเท็จมาแล้ว หรือการแสดงความเห็นว่าถ้อยคำของพยานขัดกันเอง น่าจะมีการเสื่อมสอนตระเตรียมกัน มาก่อน

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ เช่น แต่งเติมหรือกล่าวข้อเท็จจริงอย่างกับว่าตนเป็นประจักษ์พยานซึ่งผิดไปจากความจริง โดยเจตนามุ่งหมายจะให้มีโอกาสเห็นพยานเพื่อว่าพยานจะได้จำไปเบิกความ

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เมื่อมีความผิดก็จะต้องมีการลงโทษ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 33 ได้บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั้นพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุก และปรับนั้น ให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

หัวข้ออธิบาย

1. โทษให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล
2. การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

1. โทษให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

กฎหมายได้กำหนดไว้สามสถานคือ ไล่ออกจากบริเวณศาล จำคุก และปรับ ระยะเวลาในการจำคุกให้จำคุกไม่เกิน 6 เดือน และปรับไม่เกิน 500 บาท ซึ่งศาลจะลงโทษสถานใดสถานหนึ่ง หรือสองสถานก็ได้ กล่าวคือ ลงโทษจำคุกอย่างเดียว หรือลงโทษปรับอย่างเดียวหรือทั้งจำทั้งปรับด้วยก็ได้

2. การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ถือว่าการละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดอาญาฐานหนึ่ง ศาลจึงมีอำนาจสั่งลงโทษได้เอง โดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอ ผู้พิพากษาซึ่งถูกละเมิดอำนาจศาลนั่นเองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ และไม่ต้องมีการฟ้องร้อง ผู้ละเมิดอำนาจศาลจะคัดค้านไม่ได้ด้วย

3. การอุทธรณ์ฎีกาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งลงโทษจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับ พนักงานอัยการฎีกาได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 102/2497) ส่วนบุคคลที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้นั้นนอกจากพนักงานอัยการที่ทำได้แล้ว ก็ยังมีเพียงคู่ความฝ่ายที่มีความฐานละเมิดอำนาจศาลเท่านั้นที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้ ส่วนบุคคลอื่น จะอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ ระยะเวลาในการอุทธรณ์ฎีกา ท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร เห็นว่าควรจะเป็นหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 229 และ 247

คำถามท้ายบท

ข้อ 1 คดีแพ่งศาลชั้นต้นสั่งจำหน่ายคดีเพราะโจทก์ทิ้งฟ้องไปแล้ว เมื่อโจทก์มา ยื่นคำร้องอ้างเหตุอันสมควร ศาลชั้นต้นได้ไต่สวนคำร้องของโจทก์เพื่อทราบข้อเท็จจริง และเห็นว่าโจทก์ก็มีพฤติการณ์พิเศษและเป็นกรณีเหตุสุดวิสัย ดังนี้ ถ้าท่านเป็นศาลชั้นต้น จะมีคำสั่งคดีนี้อย่างไร เพราะเหตุใด

ข้อ 2 ศาลแพ่งพิพากษายกฟ้องโจทก์เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2550 ต่อมาโจทก์ ยื่น คำร้องในวันที่ 1 ตุลาคม 2550 อ้างว่าโจทก์จะได้รับเงินค่าขายที่ดินจากผู้ซื้อที่ดิน โจทก์ในวันที่ 30 กันยายน 2550 เป็นเงิน 900,000 บาท แต่ผู้ซื้อผิดนัดไม่นำเงินมาชำระ โจทก์จึงไม่มีเงินวางค่าธรรมเนียมในการยื่นอุทธรณ์ และจำเป็นที่โจทก์ต้องขอให้ศาลมี คำสั่งขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ออกไปอีก 20 วัน ศาลแพ่งสั่งยกคำร้องโจทก์โดยไม่ทำ การไต่สวน ดังนี้ ท่านเห็นว่าคำสั่งศาลแพ่งชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3 นายแดงเป็นโจทก์ฟ้องนายดีเป็นจำเลยเรียกเงินตามสัญญาจำ จำนวน 100,000 บาท พร้อมกับแนบสัญญาจำเงินมาทำยฟ้อง นายดียื่นคำให้การปฏิเสธต่อสู้ว่าไม่เคยกู้เงิน นายแดงตามฟ้อง สัญญาจำเงินทำยฟ้องเป็นสัญญาปลอม เพราะลายเซ็นในช่อง ผู้กู้มีใช้ลายเซ็นของนายดี แต่เป็นลายเซ็นปลอม ศาลชั้นต้นทำการชี้สองสถานโดยกำหนด ประเด็นข้อพิพาทว่า สัญญาจำเงินพิพาทปลอมหรือไม่ และให้โจทก์เป็นฝ่ายนำสืบก่อน ปรากฏว่าสัญญาจำเงินพิพาทที่โจทก์แนบมาทำยฟ้องมีข้อพิรุชโดยชัดแจ้งหลายประการ เช่น สีมึกของลายเซ็นผู้กู้แตกต่างไปจากสีหมึกข้อความอื่นในสัญญา ทั้งลายเซ็นใน ช่องผู้กู้ก็แตกต่างกับลายเซ็นของนายดีที่ลงชื่อในใบแต่งตั้งนายและทำยคำให้การใน ส่วนคดีนี้เห็นได้ชัด ก่อนสืบพยานโจทก์ นายดียื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาด เบื้องต้นมีใจความว่า เนื่องจากข้อเท็จจริงในส่วนปรากฏชัดเจนว่าลายเซ็นผู้กู้เป็น ลายมือปลอม สัญญาจำเงินพิพาทจึงเป็นสัญญาปลอม ขอให้ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยไม่จำต้องสืบพยานโจทก์และจำเลยอีกต่อไป ดังนี้ ศาลชั้นต้นจะวินิจฉัยชี้ขาดตามคำ ร้องของนายดีได้หรือไม่

ข้อ 4 คดีแพ่งที่โจทก์ทิ้งฟ้อง และศาลสั่งจำหน่ายคดีของโจทก์จากสารบบความ ไปแล้ว ต่อมาโจทก์ยื่นคำร้องให้ศาลทำการไต่สวนในกรณีมีเหตุสุดวิสัยเกิดอุทกภัย ทำให้โจทก์ไม่สามารถนำต้นฉบับสัญญาจำเงินมาส่งศาลได้ภายในกำหนด 10 วันตามที่

ศาลสั่ง จึงขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่โจทก์ทั้งฟ้องและสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสีย กับขอให้ศาลสั่งอนุญาตขยายระยะเวลาการส่งสัญญากู้เงินดังกล่าวออกไปอีก 10 วัน ดังนี้ ท่านเห็นว่า ศาลจะทำการไต่สวนและมีคำสั่งไปตามคำร้องของโจทก์ได้เพียงใดหรือไม่

ข้อ 5 คดีแพ่งเรื่องหนึ่ง ศาลนัดสืบพยานโจทก์ซึ่งเป็นฝ่ายนำสืบก่อนถึงวันนัดโจทก์และจำเลยไม่มาศาล ศาลชั้นต้นจึงสั่งจำหน่ายคดี ต่อมาปรากฏว่าเจ้าพนักงานศาลลงวันนัดผิดไปศาลชั้นต้นจึงมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งจำหน่ายคดี ดังนี้ คำสั่งของศาลชั้นต้นที่สั่งให้เพิกถอนคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 6 คดีแพ่งเรื่องหนึ่ง โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินตามสัญญากู้เงิน ระหว่างพิจารณา ทนายจำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับโจทก์ ยอมชำระหนี้เงินกู้ให้แก่โจทก์ตามฟ้อง ศาลพิพากษาตามยอม ต่อมาจำเลยผิดนัด โจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์ของจำเลย จำเลยมายื่นคำร้องต่อศาลเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2550 ว่าจำเลยไม่เคยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องคดีนี้เลย จำเลยเพิ่งจะทราบว่าจำเลยถูกฟ้องเมื่อถูกยึดทรัพย์ หลังจากที่จำเลยไปตรวจดูสำเนาคดีนี้ที่ศาลในวันที่ 28 กันยายน 2550 จึงทราบว่า มีผู้แอบอ้างว่าเป็นจำเลย และได้แต่งตั้งทนายจำเลยดำเนินคดีแทน ซึ่งไม่เป็นความจริง เพราะลายมือชื่อในใบแต่งตั้งทนายเป็นลายมือชื่อปลอม ขณะที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้จำเลยไปทำงานที่ต่างประเทศ ในรายงานการส่งหมายที่บันทึกว่าจำเลยเซ็นรับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องด้วยตนเองก็ไม่ใช่ความจริง ขอให้ศาลชั้นต้นเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินมาเสียทั้งหมด โจทก์ยื่นคำคัดค้านว่า จำเลยยื่นคำร้องหลังจากศาลชั้นต้นพิพากษาแล้วจึงต้องห้ามตามกฎหมาย ขอให้ศาลยกคำร้อง ให้ท่านวินิจฉัยว่าจำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องฉบับนี้หรือไม่ เหตุผลตามคำคัดค้านของโจทก์ฟังขึ้นหรือไม่

คำตอบท้ายบท

ข้อ 1 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23, 27

วินิจฉัย ตามปัญหาศาลชั้นต้นสั่งเพิกถอนคำสั่งที่โจทก์ทิ้งฟ้องและให้จำหน่ายคดีจากสารบบความนั้นเสียได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 และสั่งขยายเวลาให้แก่โจทก์ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23

สรุป ศาลชั้นต้นสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 และสั่งขยายเวลา (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23) เพื่อให้โจทก์ดำเนินการตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 174

ข้อ 2 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23

วินิจฉัย ตามปัญหาที่ศาลแพ่งสั่งยกคำร้องขอขยายระยะเวลาขึ้นอุทธรณ์ของโจทก์นั้นชอบแล้ว เพราะการขยายระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ศาลไม่ต้องทำการไต่สวน เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพะ และข้ออ้างของโจทก์ที่ว่าผู้ซื้อที่ดินผืนนั้นไม่นำเงินมาชำระให้โจทก์ โจทก์จึงไม่มีเงินค่าธรรมเนียมมาวางศาลนั้นก็ไม่ใช่เป็นพฤติการณ์พิเศษ ตามมาตรา 23 ดังกล่าว (คำพิพากษาฎีกาที่ 2801/2525)

ข้อ 3 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24

วินิจฉัย การที่คู่ความจะยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 24 นั้น จะต้องเป็นการร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้ เพราะการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงนั้นศาลจะต้องพิจารณาจากพยาน หลักฐานที่โจทก์จำเลยนำสืบกันในชั้นพิจารณา สำหรับปัญหาว่าสัญญากู้เงินพิพาทปลอมหรือไม่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงมิใช่ปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้น ศาลชั้นต้นจึงรับวินิจฉัยชี้ขาดตามคำร้องของนายดีไม่ได้

ข้อ 4 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23, 27

วินิจฉัย แม้ตามปัญหาศาลจะสั่งจำหน่ายคดีของโจทก์ไปแล้วก็ตาม แต่เมื่อโจทก์มายื่นคำร้องแสดงเหตุผลอันสมควรว่าไม่ได้ทิ้งฟ้อง ศาลก็มีอำนาจทำการไต่สวนคำร้องของโจทก์เพื่อทราบข้อเท็จจริงได้ และถ้าเห็นว่าโจทก์มีพฤติการณ์พิเศษ และเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยเกิดอุทกภัย จนกระทั่งทำให้โจทก์ไม่สามารถนำต้นฉบับสัญญากู้เงินมา

ศาลได้ภายในกำหนดเวลาที่ศาลสั่งจริง ไม่ใช่โจทก์มีเจตนาเพิกเฉยละเลยต่อคำสั่งของศาลแล้ว ศาลก็มีอำนาจเพิกถอนคำสั่งที่ว่าโจทก์ทิ้งฟ้องและสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความดังกล่าวนี้ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 และสั่งขยายระยะเวลาการส่งเอกสารสัญญากู้เงินให้แก่โจทก์ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 (คำพิพากษาฎีกา (ประชุมใหญ่) ที่ 1288/2532)

ข้อ 5 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27

วินิจฉัย ตามปัญหาเป็นเรื่องศาลชั้นต้นสั่งจำหน่ายคดีโดยผิดหลงว่าโจทก์จำเลยขาดนัด คำสั่งดังกล่าวจึงไม่มีผลบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 200 และถือได้ว่าเป็นการที่ศาลชั้นต้นไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเรื่องการพิจารณาโดยขาดนัด ศาลชั้นต้นจึงมีอำนาจสั่งเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบโดยผิดหลงนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27

ข้อ 6 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27

วินิจฉัย กรณีตามคำร้องของจำเลยเป็นเรื่องที่จำเลยอ้างว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งหากข้อเท็จจริงเป็นดังที่จำเลยกล่าวอ้าง การที่ทนายจำเลยซึ่งไม่ได้รับแต่งตั้งจากตัวจำเลยไปตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับโจทก์และศาลชั้นต้นพิพากษาตามยอมนั้น กระบวนการพิจารณาและคำพิพากษตามยอมจึงเป็นการพิจารณาตามยอมจึงเป็นการพิจารณาที่ผิดระเบียบ แม้คดีนี้ศาลชั้นต้นจะได้มีคำพิพากษาแล้วก็ตาม แต่เมื่อจำเลยซึ่งเป็นคู่ความฝ่ายที่เสียหายพึงจะมาราบขอความหรือพฤติการณ์ อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบนั้นภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว จำเลยก็ยังมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินไปโดยผิดระเบียบนั้นเสียได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคแรก ส่วนบทบัญญัติมาตรา 27 วรรคสองที่กำหนดว่าการร้องขอให้ศาลเพิกถอนกระบวนการพิจารณาผิดระเบียบ จะต้องยื่นต่อศาลก่อนมีคำพิพากษานั้นใช้บังคับเฉพาะกรณีคู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบถึงข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเท่านั้น กรณีนี้จำเลยจึงมีสิทธิยื่นคำร้องฉบับนี้ได้ เหตุผลตามคำคัดค้านของโจทก์ฟังไม่ขึ้น